

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Zajištění na stáří formou produktů veřejného a soukromého sektoru

Bc. Lucie Tvrdíková

Diplomová práce

2020

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Lucie Tvrdíková**
Osobní číslo: **E18510**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Téma práce: **Zajištění na stáří formou produktů veřejného a soukromého sektoru**
Zadávající katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je zhodnotit současné možnosti finančního zajištění na stáří, a to v kombinaci veřejných a soukromých nástrojů. Práce bude vycházet ze závěrů Bezděkovy komise, Národní ekonomické rady vlády a dalších odborných orgánů. Zaměří se na možnosti penzijní reformy, včetně porovnání penzijního systému ČR a vybraných zemí.

Osnova:

- Starobní důchod.
- Penzijní systémy.
- Soukromé nástroje pro zajištění na stáří.
- Porovnání penzijního systému ČR a vybraných zemí.
- Penzijní reforma a její možnosti, doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. II. pilíř – Důchodové spoření (ukončení). Soukromé penzijní systémy [online]. Copyright ? 2005 [cit. 21.06.2019]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. III. pilíř – Doplnkové penzijní spoření a penzijní připojištění. Soukromé penzijní systémy [online]. Copyright ? 2005 [cit. 21.06.2019]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-dopljkove-penzijni-sporeni-a-p>
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. Hospodaření systému důchodového pojištění. Státní rozpočet [online]. Copyright ? 2005 [cit. 21.06.2019]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>
- OECD, Pensions at a glance 2011: retirement-income systems in OECD and G20 countries. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development, 2011. ISBN 978-92-64-09523-6.
- PŘIB, Jan. Kdy do důchodu a za kolik. 12., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Právo pro každého. ISBN 978-80-247-3616-7.
- RYTÍŘOVÁ, Lucie. Důchodový systém v České republice. Olomouc: ANAG, 2013. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7263-821-5.
- SYROVÝ, Petr. Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. Praha: Grada, 2012. Finance. ISBN 978-80-247-4479-7.
- VOSTATEK, Jaroslav. Penzijní teorie a politika. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-571-8.
- Odborná periodika: Euro, Ekonom, Hospodářské noviny

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Jan Černohorský, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **2. září 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2020**

L.S.

doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.
děkanka

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 24. 5. 2020

Bc. Lucie Tvrdíková

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce doc. Ing. Janu Černohorskému, Ph.D., za jeho odbornou pomoc, rychlou komunikaci, odborné vedení a cenné rady, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

ANOTACE

Práce je zaměřená na zhodnocení současné možnosti finančního zajištění na stáří, a to v kombinaci veřejných a soukromých nástrojů. Zaměřuje se na možnosti penzijní reformy a porovnává penzijní systémy vybraných zemí. Práce vychází ze závěrů Bezděkovy komise, Národní ekonomické rady vlády a dalších odborných orgánů. Výstupem práce je doporučení týkající se snížení sazby v prvním pilíři, změn v poskytování státního příspěvku, zvýšení finanční gramotnosti, zavedení povinné formy spoření a zajištění větší informovanosti na straně budoucích důchodců.

KLÍČOVÁ SLOVA

starobní důchod, důchodový věk, penzijní systém, penzijní reforma, Česká republika

TITLE

Old-age Insurance in the Form of Public and Private Sector Products

ANNOTATION

The work is focused on the evaluation of the current possibility of financial ensuring for old age, in a combination of public and private instruments. It focuses on the possibilities of pension reform and compares the pension systems of selected countries. The work is based on the conclusions of the Bezdek commission, the National Economic council of the Government and other professional bodies. The output of the work is a recommendation concerning the reduction of the rate in the first pillar, changes in the provision of state contribution, increasing financial literacy, the introduction of a mandatory form of savings and ensuring greater information on the part of future pensioners.

KEYWORDS

old age pension, retirement age, pension system, pension reform, the Czech Republic

OBSAH

Úvod.....	12
1 Stárnutí populace	13
1.1 Věkové složení obyvatelstva	13
1.2 Průměrný věk.....	13
1.3 Důchodový věk	14
1.4 Starobní důchod	15
2 Penzijní modely	19
2.1 Penzijní sociální modely	19
2.2 Základní typy penzijních plánů.....	21
2.3 Základní typy konstrukce důchodového systému.....	21
2.4 Základní možnosti financování systému důchodového zabezpečení	23
3 Soukromé možnosti zajištění na stáří	25
3.1 Investiční životní pojištění.....	26
3.2 Doplnkové penzijní spoření	30
3.3 Investování do podílových fondů	32
3.4 Stavební spoření.....	33
3.5 Spořicí účet a termínované vklady.....	34
4 Český penzijní systém	37
4.1 I. pilíř	37
4.2 II. pilíř	38
4.3 III. pilíř.....	39
4.4 Hospodaření systému důchodového pojištění.....	40
4.5 Index stárnutí	43
4.6 Valorizace důchodů	44
4.7 Penzijní reforma v České republice	45

4.8 Rakouský penzijní systém	48
4.9 Německý penzijní systém	51
4.9.1 Porovnání penzijních systémů	54
5 Poradní orgány vlády	57
5.1 Bezděková komise	57
5.2 Národní ekonomická rada vlády (NERV)	59
5.3 Komise pro spravedlivé důchody	62
5.4 Návrh reformy základní architektury důchodového systému	64
5.5 Doporučení.....	78
Závěr	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	86
1. Přílohy.....	90

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Průměrný věk v krajích v letech 2001–2017 (k 31. 12.)	14
Tabulka 2: Potřebná doba pojištění dle § 29 odst. 1 ZDP	17
Tabulka 3: Investiční strategie	27
Tabulka 4: Daňová uznatelnost a vlastnosti základních druhů produktů u pojištění osob	28
Tabulka 5: Srovnání nákladovosti IŽP	30
Tabulka 6: Výše státního příspěvku dle příspěvku účastníka	31
Tabulka 7: Srovnání spořicíh účtů	35
Tabulka 8: Srovnání termínovaných vkladů	36
Tabulka 9: Rozdíl mezi I. a II. pilířem z hlediska plateb a čerpání prostředků	38
Tabulka 10: Výše státní podpory a úlevy na daních	40
Tabulka 11: Sazby sociálního pojištění (% vyměřovacího základu)	41
Tabulka 12: Index stáří v krajích v letech 2001–2017 (k 31. 12.)	44
Tabulka 13: Počet účastníků v II. pilíři v květnu roku 2014	48
Tabulka 14: Porovnání penzijních systémů	54
Tabulka 15: Parametry ohodnocení jednotlivých typů nevýdělečné činnosti podle FVZ u spravedlivé varianty	70
Tabulka 16: Důchodový věk pojištěnců narozených v letech 1936–1971	90
Tabulka 17: Varianty reformy	91

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Nejčastější produkty, které Češi využívali ke spoření v roce 2019	25
Obrázek 2: Částka, kterou Češi pravidelně spoří každý měsíc	26
Obrázek 3: Funkčnost investičního životního pojištění	29
Obrázek 4: Schéma aktuálního důchodového systému v ČR	37
Obrázek 5: Podíl výdajů na dávky důchodového pojištění na HDP (%)	41
Obrázek 6: Hospodaření systému důchodového pojištění v letech 2000–2018	42
Obrázek 7: Počet důchodců v letech 2000–2018	43
Obrázek 8: Průměrná výše starobního důchodu k 31. 12. daného roku (Kč)	43
Obrázek 9: Výše základního důchodu a ukazatelů minimálního životního standardu důchodců	65
Obrázek 10: Podíl vyplácených starobních důchodů dle jejich výše	66

Obrázek 11: Nastavení výše základního důchodu z 0. pilíře umožňující odstranění redukční hranice.....	66
Obrázek 12: Zásluhovost nového a současného systému vzhledem k výši vyměřovacího základu	68
Obrázek 13: Zásluhovost při době pojištění 47 let	69
Obrázek 14: Vývoj podílu důchodu k průměrné mzdě s dobou strávenou v důchodu u 3 modelových seniorů.....	71

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČMSS	Českomoravská stavební spořitelna
ČNB	Česká národní banka
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSÚ	Český statistický úřad
NDC	Notional Defined Contribution
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PAYG	Pay as you go
Přibor	Prague InterBank Offered Rate
ZDP	Zákon o důchodovém pojištění

ÚVOD

Odchod do důchodu čeká každého z nás. Každému jednou skončí produktivní věk, což je spojeno i s poklesem příjmů. Výše důchodu se odvíjí od výše příjmů. Čím vyšší máme příjem, tím vyšší máme i důchod, ale zároveň máme i větší pokles příjmů při odchodu do důchodu. V dnešní době se důchodový systém skládá z několika prvků a dá se na něj nahlížet mnoha pohledy. Jednou ze základních otázek je, zdali by mělo být zajištění na stáří soukromým či veřejným zájmem. Občané při odchodu do důchodu mohou mít celou řadu jiných příjmů, nicméně pro většinu obyvatel je starobní důchod jediným nebo hlavním příjmem. Výše uvedeným se zabývá penzijní reforma, jejíž průběh je jedním z hlavních bodů této práce. Pro Ministerstvo financí představuje toto téma velmi žhavou diskusi. Poslanci často debatují o možnostech prodloužení věkové hranice odchodu do důchodu. Nicméně na opravdovou reformu, která by dokázala vyřešit úskalí tohoto systému, čeká naše republika již několik let. Důchodcům bylo v posledním období přidáváno, ale i přesto jsou důchody našich penzistů v porovnání s Evropskou unií hluboko pod průměrem. Jedním z problémů může být i skutečnost, že Češi neumí hospodařit s penězi. Zajištění na stáří by mělo patřit mezi velmi důležité finanční záležitosti. Nicméně pro mladší obyvatelstvo je představa důchodu nekonečně vzdálená, a proto samotné finanční přípravě na něj nedávají žádný důraz. Tento problém souvisí i s finanční gramotností našeho národa. A přitom skutečnost, zdali budeme mít na důchod, je tématem budoucnosti, které je však třeba řešit už dnes.

Na základě výše uvedeného je cílem práce zhodnotit současné možnosti finančního zajištění na stáří, a to v kombinaci veřejných a soukromých nástrojů. Práce bude vycházet ze závěrů Bezděkovy komise, Národní ekonomické rady vlády a dalších odborných orgánů.

Ke splnění hlavního cíle je potřeba nejprve splnit dílčí cíle. Postupně vysvětlíme a objasníme základní pojmy, ekonomické zákonitosti důchodového systému, stárnutí populace, jednotlivé typy penzijních systémů a možnosti, jak si pomocí soukromých nástrojů zajistit příjem již v neproduktivním věku. Nejrozsáhlejší částí této práce bude část zabývající se penzijní reformou a jejími možnostmi, důležitými orgány v této problematice (Bezděkova komise, Národní ekonomická rada vlády) a dále porovnání jednotlivých penzijních systémů v České republice a ve vybraných zemích. Výsledkem práce budou doporučení týkající se zásadních aspektů penzijní reformy v České republice.

1 STÁRNUTÍ POPULACE

První kapitola bude věnována základním pojmům, které jsou důležité pro pochopení dalšího postupu v práci. Postupně se zaměříme na věkové složení obyvatelstva, průměrný věk, důchodový věk a na starobní důchod.

1.1 Věkové složení obyvatelstva

Věkové složení obyvatelstva a stárnutí populace je problém, který netrápí pouze Českou republiku, ale i většinu vyspělého světa. Jedním ze světových trendů je prodlužování věkové hranice pro odchod do důchodu. Dá se předpokládat, že tento trend bude pokračovat i nadále. „*V první polovině 21. století se neuskuteční žádné výraznější změny, nicméně se výrazně změní struktura obyvatel dle věku. Začátkem roku 2050 by měl podíl osob v produktivní věku klesat, a to z aktuálních 65 % na 56,5 %. Dle ČSÚ bylo v České republice ke konci roku 2017 10,610 milionů obyvatel, což je v porovnání s rokem 2001 o 403,6 tisíc více.*“¹ Podle ČSÚ by mělo v roce 2050 dojít k nárůstu počtu obyvatel o 126,3 tisíc osob. Díky vyšší úrovni migrace a zlepšování úmrtnostního poměru mužů dochází k pomalému přibližování početního i poměrového zastoupení u obou pohlaví. Koncem roku 2001 podíl žen činil 51,3 %, nicméně se v průběhu let do roku 2050 předpokládá pokles k 50,2 %. Seniorská skupina se bude nejvíce měnit dle věku. V roce 2001 byl její podíl na celkové populaci 13,9 %. Ke konci roku 2017 došlo k růstu, a to ke 19,2 %. Do roku 2050 se předpokládá nárůst na 28,6 %.

1.2 Průměrný věk

V České republice dosahoval průměrný věk v roce 2001 hranici 39 let, v roce 2017 se zvýšil na 42,2 let a dle ČSÚ projekce z roku 2018 by se měl v roce 2050 zvýšit na 46,3 let. „*V roce 2001 připadalo na 100 dětí do 15 let 87 důchodců. V roce 2017 došlo ke zvýšení na 122 důchodců na 100 dětí. V roce 2050 by mělo dojít k navýšení na 193 seniorů na 100 dětí.*“² Tento trend ve stárnutí populace by měl pokračovat i v následujících letech. Co se týče vývoje věkové struktury (složení) v jednotlivých krajích České republiky v letech 2001–2017, jednalo se o poměrně homogenní vývoj, který probíhal ve směru stárnutí populace. Ke zvýšení počtu obyvatel starších 65 let došlo ve všech krajích. Zvýšení bylo výrazné, a to o 30–58 %, což mělo vliv i na podíl seniorů na celkové populaci. V následující tabulce je znázorněn vývoj průměrného věku v jednotlivých krajích v letech 2001–2017 (k 31. 12.).

¹ Věková struktura populace se výrazně mění. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekova-struktura-populace-se-vyrazne-meni>

² Tamtéž.

Tabulka 1: Průměrný věk v krajích v letech 2001–2017 (k 31. 12.)

Kraj	Rok																
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	39	39,3	39,5	39,8	40	40,2	40,3	40,5	40,6	40,8	41,1	41,3	41,5	41,7	41,9	42	42,2
Hl. město Praha	41,3	41,5	41,6	41,7	41,7	41,8	41,7	41,6	41,6	41,6	41,9	41,9	42	42	42	42	41,9
Středočeský	39,3	39,5	39,7	39,8	39,9	40	40	40	40	40,1	40,3	40,4	40,6	40,7	40,8	41	41,1
Jihočeský	38,7	39	39,3	39,5	39,8	40,1	40,3	40,5	40,7	40,9	41,2	41,4	41,6	41,9	42,1	42,3	42,5
Plzeňský	39,5	39,7	40	40,2	40,4	40,6	40,7	40,8	41	41,2	41,5	41,7	41,9	42,1	42,3	42,5	42,6
Karlovarský	38	38,3	38,5	38,8	39,1	39,4	39,6	39,8	40,1	40,4	40,9	41,2	41,5	41,8	42,1	42,4	42,7
Ústecký	38,1	38,3	38,5	38,8	39	39,2	39,4	38,6	39,8	40	40,4	40,6	40,9	41,2	41,4	41,6	41,8
Liberecký	38,4	38,6	38,9	39,2	39,4	39,7	39,8	40	40,1	40,3	40,6	40,9	41,1	41,4	41,6	41,8	41,9
Královéhradecký	39,3	39,6	39,8	40,1	40,3	40,6	40,7	40,9	41,1	41,3	41,5	41,8	42	42,3	42,5	42,7	42,9
Pardubický	38,7	39	39,3	39,6	39,8	40	40,2	40,4	40,6	40,8	41	41,2	41,5	41,7	41,9	42,1	42,3
Vysočina	38,4	38,7	38,9	39,3	39,5	39,8	40	40,3	40,5	40,8	41,1	41,3	41,6	41,9	42,1	42,3	42,6
Jihomoravský	39,2	39,5	39,8	40	40,3	40,5	40,6	40,8	40,9	41,1	41,3	41,5	41,7	41,9	42	42,2	42,6
Olomoucký	38,7	39	39,3	39,6	39,8	40,1	40,3	40,5	40,7	40,9	41,2	41,5	41,7	42	42,2	42,4	42,6
Zlínský	38,7	39	39,3	39,6	39,9	40,2	40,4	40,7	40,9	41,2	41,4	41,7	42	42,2	42,5	42,7	42,9
Moravskoslezský	38,1	38,5	38,8	39,1	39,4	39,7	39,9	40,2	40,4	40,6	40,9	41,2	41,5	41,8	42	42,2	42,5

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Průměrný věk v krajích, 2001–2017 (k 31. 12.). Český statistický úřad [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/92011146/1301581910.pdf/5163c1de-0950-413e-98de-676b77e32b50?version=1.2>

1.3 Důchodový věk

Jedním z velmi významných prvků důchodového pojištění je důchodový věk, který je potřebný pro vznik nároku na starobní důchod. Tento věk není stanoven jednotně. Rozlišujeme ho dle několika hledisek, z nichž hlavním je pohlaví. U žen se pak věk odchodu do důchodu určuje podle počtu vychovaných dětí. Aby dítě mohlo být ženě uznáno jako vychované, musí mít k ženě určitý vztah a jeho výchova musí trvat určitou dobu. Výchovou se rozumí počet vychovaných dětí jak vlastních, osvojených, tak takových, které žena převzala do trvalé péče. „Důchodový věk činí – jde-li o pojištěnce narozené před rokem 1936:

a) u mužů 60 let,

b) u žen:

1. 53 let, pokud vychovaly alespoň pět dětí,
2. 54 let, pokud vychovaly tři nebo čtyři děti,
3. 55 let, pokud vychovaly dvě děti,
4. 56 let, pokud vychovaly jedno dítě, nebo
5. 57 let.³

Dalším hlediskem je rok narození. Dále můžeme rozlišovat obecný a snížený důchodový věk. Obecný důchodový věk a jeho úpravu obsahuje § 32 zákona o důchodovém pojištění (ZDP). „Tento věk můžeme rozdělit do tří časových pásem, která se odvíjejí od roku narození pojištěnce – před rokem 1936, mezi roky 1936–1971 a po roce 1971. Od 1. 1. 1996 docházelo k navyšování věku odchodu do důchodu, přičemž u žen bylo navyšování rychlejší než u mužů. U žen došlo k navyšení až o 4 kalendářní měsíce a u mužů o 2 měsíce. U pojištěnců, kteří se narodili v roce

³ Starobní důchody. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/starobni-duchody>

1972, došlo ke sjednocení věku odchodu do důchodu na 65 let.“⁴ Konkrétní výši důchodového věku pro jednotlivé roky narození mezi lety 1936 až 1971 znázorňuje první tabulka v příloze.

Snížený důchodový věk

Právní úpravu týkající se sníženého důchodového věku najdeme v § 74, § 74a, § 76 a § 94 ZDP. Snížený důchodový věk znamená sníženou věkovou hranici po odpracování stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii. Výkon práce, která spadá do II. kategorie práce, nemá vliv na určení důchodového věku. „*Nicméně dělení zaměstnání do 3 pracovních kategorií bylo 1. 1. 1993 zákonem č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o některých dalších změnách v sociálním zabezpečení zrušeno. Každopádně nárok na sníženou věkovou hranici zůstává zachován do 31. 12. 2018.*“⁵ Do první pracovní kategorie byly řazeny práce např. v hornictví, potápěči, členové posádek námořních lodí, pracovníci rudných a nerudných dolů, práce s prokázanými chemickými karcinogeny, práce ve stokové síti v podzemních prostorách atd.

1.4 Starobní důchod

Dle Evropské komise je starobní důchod „*základní pojistnou dávkou určenou k zajištění životních potřeb seniorů. Vyplácí se měsíčně od doby vzniku nároku až do konce života. Pobírá jej více než 99 % všech občanů po dosažení příslušného věku.*“⁶

Některé země Evropské unie mají zaveden odchod do důchodu v pozdějším věku než v ostatních zemích. V zemi, kde aktuálně bydlíme, můžeme o penzi zažádat po dosažení zákonného důchodového pojištění anebo můžeme žádat v zemi, kde jsme pracovali naposled. Stejná podmínka platí i pokud máme nárok na důchod ve více zemích. Platí tedy, že nám další důchod bude vyplacen až po dosažení důchodového věku stanoveného zákonem v dané zemi. Dále je důležité si zjistit potřebné informace u příslušného úřadu v té zemi, ve které jsme pracovali nebo bydleli. Například Německo díky demografickému vývoji navýšilo hranici věku základního starobního důchodu. „*Osoby, narozené od 1. 1. 1947–31. 12. 1958 mají posunutou věkovou hranici zpět o 1 měsíc pro každý následující rok. Přičemž jejich základní věková hranice byla 65 let. U osob narozených mezi roky 1959 až 1963 je posun dvoutměsíční. Pro ostatní osoby, které se narodili po 1. 1. 1964, se začala využívat hranice 67 let.*“⁷

⁴ Zákon č. 155/1995 Sb. ze dne 30. června 1995, o důchodovém pojištění v platném znění.

⁵ Příb, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12., aktualiz. vyd. Praha. Grada 2011, s. 59–61. ISBN 978-80-247-3616-7.

⁶ Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, Česká republika. *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1106&langId=cs&intPageId=4478>

⁷ Zaměstnanost, sociální věci a začleňování, Německo. *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1111&langId=en&intPageId=4554>

V České republice je starobní důchod typem důchodu, do kterého je odchod právem, nikoliv povinností. Tento důchod je jedním ze 4 typů důchodů našeho důchodového systému. Dále můžeme rozlišovat důchod invalidní, vdovský/vdovecký a sirotčí.

Aby mohl vzniknout nárok na tento typ důchodu, je nutné splnit dvě podmínky:

1. dosažení důchodového věku;
2. získání potřebné doby pojištění.

Než dojde k dosažení důchodového věku, je možné přiznat předčasný starobní důchod. Toto přiznání je nevratné a je tím vyloučen nárok na řádný starobní důchod. Výše důchodu bude trvale snížena o dobu, o kterou bude přiznán předčasný starobní důchod.

Starobní důchod můžeme rozdělit na dvě složky: základní a procentní výměra. Pro všechny důchody je základní výměra stejná. „*Tato výše je stanovena % sazbou z průměrné mzdy, a to 10 % průměrné mzdy. Do 31. 12. 2018 činila procentní sazba 9 % průměrné mzdy (po zaokrouhlení).*“⁸

Procentní výměra je nastavena individuálně. Hodnota základní výměry je určena zákonem o důchodovém pojištění. Výše procentní výměry se vymezuje procentní sazbou (dle doby pojištění z výpočtového základu). „*Důchod stanovují dvě kritéria:*

1. *délka důchodového pojištění;*
2. *výdělky, kterých bylo dosaženo v rozhodném období.*“⁹

Výše procentní výměry

„*Nejnižší hodnota této výměry je podle zákona o důchodovém pojištění 770 Kč. K této procentní výměře se připočte základní výměra, která byla v roce 2019 3 270 Kč.*“¹⁰ Za každých 365 dní, kdy je hrazeno důchodové pojištění, náleží 1,5 % výpočtového základu. Jestliže existuje nárok na důchod, ale nebylo o něj požádáno (výdělečná činnost dále běží), navyšuje se tento důchod o 1,5 % (za každých 90 kalendářních dnů výdělku).

⁸ Starobní důchody. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/starobni-duchody>

⁹ Starobní důchody. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni-duchod>

¹⁰ Důchodová kalkulačka. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/duchodova-kalkulacka>

Podmínky nároku na obecný starobní důchod

Potřebnou dobu pojištění upravuje § 29, odst. 1 ZDP. Do celkové doby pojištění můžeme zahrnout dobu povinné i náhradní doby pojištění. Potřebnou dobu pojištění v jednotlivých letech znázorňuje následující tabulka. Nejnižší byla do roku 2010, a to 25 let, po roce 2018 se tato doba navýšila na 35 let.

Tabulka 2: Potřebná doba pojištění dle § 29 odst. 1 ZDP

Důchodový věk dosažen v roce	Potřebná doba pojištění dle § 29 odst. 1 ZDP
Do roku 2010	25 let
2010	26 let
2011	27 let
2012	28 let
2013	29 let
2014	30 let
2015	31 let
2016	32 let
2017	33 let
2018	34 let
Po roce 2018	35 let

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Důchodová kalkulačka. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/duchodova-kalkulacka>

Podmínky nároku na předčasný starobní důchod

Tyto podmínky upravuje § 31 ZDP. „Předčasný starobní důchod může pojištěnec získat, jestliže dosáhl alespoň 60 let věku, nebo pokud je jeho důchodový věk alespoň 63 let.“¹¹ Nebo pokud po dosažení důchodového věku mu ode dne, kdy se přiděluje starobní důchod, chybí maximálně 3 roky, je-li jeho věk odchodu do důchodu nižší než 63 let.

¹¹ Přib, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12., aktualiz. vyd. Praha. Grada 2011, s. 63. ISBN 978-80-247-3616-7.

Výpočet dávky

„Pro výpočet starobního důchodu je potřeba určit důchodový věk a následně den, kdy má být důchod přiznán (včetně splnění podmínek).“¹² Následně se zjistí celková doba pojištění (rozlišuje se doba získaná do a po nároku na důchod). Dále se určí rozhodné období a výdělky za jednotlivé roky (včetně určení dob, které jsou vyloučeny a spadají do rozhodného období). Následuje tzv. indexace – vynásobí se koeficientem nárůstu všeobecného vyměřovacího základu. Tím jsou zjištěny vyměřovací základy pro jednotlivé roky. Následně se sečtou roční vyměřovací základy a vyloučené doby. Pak se vypočte osobní vyměřovací základ a po jeho redukci se určí výpočtový základ. Poté následuje vlastní výpočet důchodu (součin výpočtového základu a počtu % v závislosti na době pojištění). Výsledná hodnota (částka) se zaokrouhluje směrem nahoru.

¹² Přib, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12., aktualiz. vyd. Praha. Grada 2011, s. 37,38. ISBN 978-80-247-3616-7.

2 PENZIJNÍ MODELY

V této kapitole se budu zabývat jednotlivými typy penzijních modelů a penzijních plánů, konstrukcemi důchodového systému a možnostmi financování.

2.1 Penzijní sociální modely

Na celém světě vznikla celá škála penzijních sociálních modelů. Penzijní sociální modely můžeme rozdělit na liberální, neoliberální, konzervativní a sociálně-demokratické.

Liberální penzijní model

„Hlavními znaky tohoto penzijního modelu jsou výjimečné zásahy státu (dávky sociální pomoci) a svoboda jednotlivců.“¹³ Tento model odmítá všechny přímé i nepřímé dotace státu (finanční produkty včetně stavebního spoření, penzijního připojištění a jiné). Nejlepší variantou liberálního penzijního systému je soukromé (dobrovolné) zabezpečení, a to prostřednictvím individuálních zájmů a potřeb jednotlivců. „Tento model můžeme dělit na klasický liberální penzijní model a na moderní liberální penzijní model. Klasický model zavrhuje a odmítá všechny veřejné dávky a penze i soukromé dávky a penze i státní dotace včetně ostatních finančních produktů. Moderní model proaktivně používá a aplikuje veřejné penze dvou druhů, a to testovaný důchod anebo univerzální rovný důchod.“¹⁴

První typ moderního modelu (testovaný) je podobný svou koncepcí klasickému liberalismu. Jedná se o dávky sociální pomoci. Poskytují se potřebným a starším lidem na základě zohlednění jejich příjmů nebo např. majetku. Druhý typ moderního modelu (univerzální, rovný) obdrží všichni občané poté, co dosáhnou důchodového věku (aniž by byly zohledněny ostatní příjmy a majetek). Oba typy mají svá pozitiva i negativa. Odpovědí na otázku, jak zvolit jednotlivý typ, je politické rozhodnutí. Univerzální, rovný typ starobního důchodu má snazší konstrukci oproti testované penzi. Nicméně zasahuje ve větší míře do veřejných financí. Oba typy čerpají finanční prostředky ze státního rozpočtu bez zapojení příspěvků na sociální zabezpečení. Koncept moderního liberálního penzijního modelu již ve světě nenalezneme, nicméně byly zachovány testované a univerzální (rovné) důchody.

¹³ Vostatek, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice ekonomie, s. 2–3. ISBN 978-80-7400-571-8.

¹⁴ Jak vypadají penzijní systémy ve světě. *Ekonom* [online]. [cit.2019-07-15]. Dostupné z: <http://www.ekonom.ihted.cz/c1-61717170-jak-vypadaji-penzijni-systemy-ve-svete-na-vyber-jsou-ctyri-cesty>

Konzervativní penzijní model

„*Tento penzijní model je zaměřen na důraz, výkon a ekvivalenci.*“¹⁵ Klade důraz na zájmy sociálních skupin. Jednou ze sociálních skupin jsou veřejní zaměstnanci. V průběhu historického vývoje se vytvořila potřeba a nutnost zajistit tyto zaměstnance na stáří – tzv. služební penze. Můžeme tento typ modelu nazývat jako služební model. Důležitými znaky tohoto modelu jsou: celoživotní služební poměr, důchodce lze povolát do aktivní služby, důchody jsou hrazeny státem, loajalita je jednou z hlavní podmínek pro poskytování důchodů atd. Moderní variantu tohoto služebního modelu nalezneme např. v Německu. Státní zaměstnanci obdrží penzi, oproti pojištěncům v systému sociálního důchodového pojištění, kteří dostávají důchod. Hlavním rozdílem je konstrukce, která se vypočítá:

$$1,79375 \% * \text{počet let služby} * \text{poslední výdělek} \quad (1)$$

„*Hlavním rozdílem je vyšší hodnota koeficientu (1,79375 místo 1,5). Dále také započtení posledního příjmu před důchodem, který bývá nejvyšším výdělkem.*“¹⁶ Obdobně vznikl i zaměstnanecký model, který můžeme popsat jako analogii původního fondového sociálního pojištění, bez nepojistných prvků typu základní částky či výměry důchodu a s výpočtem důchodu z finální mzdy, z doby (počet let) zaměstnání u daného zaměstnavatele a z koeficientu oceňujícího rok zaměstnání. Nárok na obdržení důchodu vzniká, když uplyne minimální doba (počet let) v zaměstnání.

Sociálně – demokratický penzijní model

„*Tento typ modelu se vyznačuje dominancí univerzálních dávek, a právě proto bývá nazýván univerzálním modelem. Obsahuje dva penzijní (veřejné) pilíře.*“¹⁷ První, „*Notional Defined Contribution (NDC)*“,¹⁸ kde se jedná o jednotné, univerzální, sociální starobní pojištění. Výše důchodu se odvíjí od toho, kolik pojištěnec zaplatí do systému. Druhým pilířem je solidární pilíř, který má podobu rovného nebo testovaného důchodu. Testovaná penze by mohla být až 7 000 Kč (ale bez zřetele majetku občana). Rovná penze (pro všechny rezidenty) by mohla činit až 5 000 Kč.

¹⁵ Vostatek, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice ekonomie, s. 14. ISBN 978-80-7400-571-8.

¹⁶ Tamtéž, s. 16.

¹⁷ Jak vypadají penzijní systémy ve světě. *Ekonom* [online]. [cit.2019-07-15]. Dostupné z: <http://www.ekonom.ihted.cz/c1-61717170-jak-vypadaji-penzijni-systemy-ve-svete-na-vyber-jsou-ctyri-cesty>

¹⁸ Holzmann, Robert a Edward PALMER, ed. *Pension reform: issues and prospects for non-financial defined contribution (NDC) schemes*. Washington: World Bank, c2006, s. 17. ISBN 0-8213-6038-8.

Neoliberální penzijní model

„Neoliberálové požadují nahrazení pojistných systémů konzervativního nebo sociálně-demokratického typu soukromým tržním produktem a systémem.“¹⁹ Cílem tohoto modelu je vyšší penze, která se docílí investováním penzijních fondů na kapitálových trzích. Úroky a investiční výnosy zhodnocují investovaný kapitál. V tomto modelu představitelé usilují o náhradu pojistných systémů konzervativních nebo sociálně demokratických typů soukromým tržním systémem (produktem).

2.2 Základní typy penzijních plánů

Mezi základní typy penzijních plánů patří dávkově definovaný systém, příspěvkově definovaný systém a hypotetický příspěvkový systém. „*Dávkově definovaný systém je systém, který zaručuje výši penzijní dávky.*“²⁰ Tato dávka je garantována na základě doby, po kterou odváděl jedinec příspěvky do systému, dále výše příjmů za určité období a výše aktuálního parametru, který je stanoven zákonem. Oproti tomu u příspěvkově definovaných systémů nemají účastníci, co se týče výše penzí, takovou jistotu. „*Výše penzí jednotlivých účastníků závisí na více faktorech, kde základním faktorem je výše uhrazených příspěvků a následně hodnota výnosů z investování těchto příspěvků (na kapitálovém trhu).*“²¹ Posledním druhem je hypotetický příspěvkový systém, který se řadí mezi nové systémy, používané např. ve Švédsku. „*Každý občan (účastník) „vlastní“ individuální účet, na kterém jsou vedeny jeho uhrazené příspěvky, které jsou zhodnocovány v čase.*“²² A právě toto zhodnocení se odvíjí od hypotetické míry výnosnosti v systému, které ale nepředstavuje tržní míru výnosnosti, ale spíše míru růstu základu, ze kterého jsou hrazeny příspěvky. Vhodnou aproximací tohoto základu je objem mezd a platů. Nicméně úspory, které jsou vedeny na jednotlivých účtech, jsou pouze hypotetické, jelikož vybírané prostředky jsou ve skutečnosti využity pro úhradu dávek současným důchodcům a jsou pouze „papírově“ vedeny a zhodnocovány na individuálních účtech.

2.3 Základní typy konstrukce důchodového systému

Mezi základní druhy konstrukce důchodového systému patří model ze střední Evropy. Jedná se o pojistný systém klasického typu, který poprvé zavedl Otto von Bismarck. Druhým typem je

¹⁹ Jak vypadají penzijní systémy ve světě. *Ekonom* [online]. [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <http://www.ekonom.ihned.cz/c1-61717170-jak-vypadaji-penzijni-systemy-ve-svete-na-vyber-jsou-ctyri-cesty>

²⁰ Krebs, Vojtěch a Jaroslava Durdisová. *Sociální politika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2002, s. 146. ISBN 80-86395-33-2.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž, s. 147.

model jednotného důchodu dle Beveridgeho. Dále se ještě můžeme setkat s dvousložkovou konstrukcí, nebo s pojistným systémem se stanoveným minimem.

„V Bismarckově systému je důchod a jeho výše odvozena od zaplaceného pojistného a určuje se pomocí procenta, které je většinou dáno dobou pojištění (z průměrného výdělku za dlouhé období).“²³ Jednotlivé parametry potřebné pro konstrukci se každoročně přizpůsobují a upravují dle růstu mezd (max. vyměřovacího základu pro pojistné, pro výpočet důchodu, popřípadě hranice pro redukcí tohoto vyměřovacího základu). Aby v tomto systému nedocházelo ke vzniku nerovností a rozdílů u nově přiznaných důchodů a mezi důchody vyplacenými, dochází buď ke každoročnímu přepočítávání, nebo jsou důchody zvyšovány pomocí procentní částky, která se vztahuje a odpovídá růstu mezd.

„V Beveridgeově systému se důchod stanovuje jednotnou částkou.“²⁴ Tato částka je buď stanovena pro všechny trvale žijící osoby v konkrétním věku (např. v Nizozemsku), nebo podle doby pojištění (např. Velká Británie). Zde nedochází ke vzniku rozdílů mezi důchody z různých období. Jejich výše se upravuje dle růstu cen každoročně (určitý den) nebo při dosáhnutí daného kritéria. V zemích, které aplikují tento druh systému, se diferencuje příjem občanů v důchodovém věku, a to díky účasti v připojišťovacích systémech, které jsou většinou organizovány zaměstnavatelem.

„Dvousložková konstrukce se skládá z přechozích typů systémů. Tato kombinace systémů dává možnost (dle ekonomické, sociální situace) posílit nivelizační prvek (prvek 1. složky o pevnou částku) anebo ekvivalenční prvek, který zvyšuje (procentně) 2. složku.“²⁵ Toto navyšování je možné aplikovat u nově přiznaných i u vyplacených důchodů. Na základě životních nákladů a vývoje mezd můžeme valorizaci zkombinovat podle různých způsobů. Aby nedošlo ke vzniku rozdílů a aby byla zajištěna homogenita, je nutné, aby se navyšovaly parametry pro nově přiznané důchody a zároveň i vyplácené důchody, a to podle homogenních principů.

„Pod pojistným systémem se stanoveným minimem si můžeme představit modifikaci Bismarckova systému.“²⁶ V tomto systému je možnost uznat minimální výši důchodu (při získání sta-

²³ Krebs, Vojtěch a Jaroslava Durdisová. *Sociální politika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2002, s. 147. ISBN 80-86395-33-2.

²⁴ Tamtéž, s. 147–148.

²⁵ Tamtéž, s. 148.

²⁶ Tamtéž.

novené doby) a to, aniž by bral tento systém v potaz výši pojistného, kterou daný subjekt uhradil. Vyplácené důchody se mohou navyšovat (% sazbou) současně minimálně o určenou nejvyšší částku.

2.4 Základní možnosti financování systému důchodového zabezpečení

Mezi základní možnosti financování můžeme zařadit:

1. financování ze státního rozpočtu (daně z příjmů);
2. financování ze státního rozpočtu (příspěvky na sociální a důchodové pojištění);
3. financování z fondu odděleného od státního rozpočtu, ve kterém se shromažďují příjmy z příspěvků (nevytváří se žádná kapitálová rezerva);
4. financování z fondu, ve kterém se při průběžném financování vytváří rezerva na úrovni dlouhodobě investovatelného kapitálu;
5. financování na principu čistě fondovém.

Financování ze státního rozpočtu (daně z příjmů)

„Při tomto způsobu financování je podstatná vysoká sociální solidarita, jelikož se zvyšujícími se příjmy se zvyšuje i daňové zatížení, nicméně výše důchodu ve srovnání se zvyšujícím se příjmem klesá.“²⁷ Dotyčný s vyšším než průměrným příjmem dostává méně, i když odvádí více oproti pracovníkovi s menším příjmem.

Financování ze státního rozpočtu (příspěvky na sociální a důchodové pojištění)

Při financování daněmi z příjmu je míra sociální redistribuce vyšší než při tomto způsobu financování. *„Výše příspěvku je určena jednotným procentem (z výtěžku) a to tak, aby tyto příjmy stačily pro úhradu výdajů na důchody za určité období.“²⁸ Cílem tohoto financování je průhlednost, která je podstatná i pro zajištění dobré platební kázně. Nicméně to však znamená, že by se sazby příspěvků měly měnit a reagovat na potřeby systému bez tvorby přebytků ve prospěch neurčitých položek ve státním rozpočtu.*

²⁷ Krebs, Vojtěch a Jaroslava Durdisová. *Sociální politika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2002, s. 144. ISBN 80-86395-33-2.

²⁸ Tamtéž.

Financování z fondu odděleného od státního rozpočtu, nevytváří se žádná kapitálová rezerva

V tomto přístupu nedochází k tvorbě žádného kapitálu, který by bylo možné investovat. Tento způsob se řadí mezi klasické případy průběžného financování. „*Ve většině zahraničních systémů je nazývaný jako systém „pay as you go“ (PAYG). Jedná se o způsob pocházející z mezigenerační solidarity a zároveň příslibu budoucí péče.*“²⁹ V tomto způsobu jsou dávky ihned vypláceny aktuálním důchodcům, a to z příspěvků, které odvádí osoby výdělečně činné. Vznikají zde vyšší administrativní náklady na provoz samostatného fondu. V případě nedostatku finančních prostředků pro vyplácení dávek je nutné tento nedostatek financovat ze státního rozpočtu, jelikož se jedná o zákonné nároky, které jsou garantovány legislativně i ekonomicky.

Financování z fondu, ve kterém se při průběžném financování vytváří rezerva na úrovni dlouhodobě investovatelného kapitálu

„*Pokud v tomto způsobu budou příjmy (trvale) pokrývat výdaje, tak potom je možné dosahovat takovéto úrovně rezerv.*“³⁰ A to i za podmínky, že příspěvková sazba bude vyšší, než je potřebné pro pokrytí běžných nákladů na dávky. Výše této sazby by měla brát ohled na zaměstnavatele a pracující, kteří jsou plátcí těchto příspěvků. Pokud je sazba příliš vysoká, dochází k poklesu životní úrovně a koupěschopnosti pracujících a zároveň k poklesu konkurenceschopnosti podniků kvůli zvýšení ceny pracovní síly.

Financování na principu čistě fondovém

„*Tento systém je nazýván jako systém „capital reserve“.* Zde si pojištěnci vytvářejí kapitálové rezervy, a to díky pojišťovacímu systému.“³¹ Tyto rezervy jsou následně využity pro financování jejich vlastních důchodů. Příspěvky účastníků tvoří kapitál. Většina privátních pojišťovacích systémů uplatňuje tento systém.

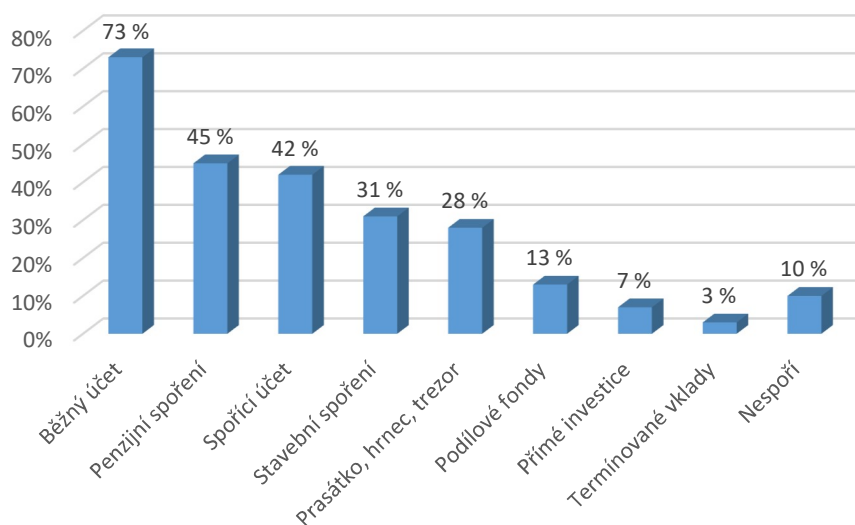
²⁹ Krebs, Vojtěch a Jaroslava Durdisová. *Sociální politika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2002, s. 144,145. ISBN 80-86395-33-2.

³⁰ Tamtéž, s. 145.

³¹ Tamtéž

3 SOUKROMÉ MOŽNOSTI ZAJIŠTĚNÍ NA STÁŘÍ

V této kapitole se budeme zabývat soukromými produkty, na základě kterých se lidé připravují na důchod. Existuje velké množství variant, jak se lidé mohou zajistit na stáří, kdy dochází k poklesu jejich příjmu. Mezi nejčastější variantu patří investiční životní pojištění, doplňkové penzijní spoření, investice, stavební spoření a termínované vklady. Velmi často ale dochází i k situaci, kdy si lidé vůbec nespoří, na stáří se nijak nepřipravují a čistě se spoléhají pouze na stát. Využitelnost zmíněných produktů vyjadřuje níže přiložený obrázek.

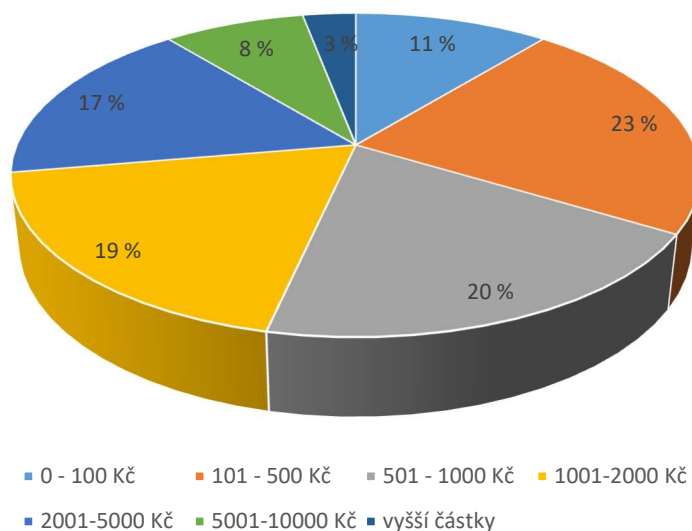

Obrázek 1: Nejčastější produkty, které Češi využívali ke spoření v roce 2019

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Češi spoří, ale na nevýhodných účtech a peníze často bez rozmyslu utrácí - Novinky.cz. [online]. Copyright © 2003 [cit. 01.11.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/clanek/cesi-spori-ale-na-nevyhodnych-uctech-a-penize-casto-bez-rozmyslu-utraceji-40273073>

Nejvíce lidé využívají běžný účet, což nelze považovat za spořicí produkt. Následně to je penzijní spoření, spořicí účet, stavební spoření. Na pátém místě lidé uvedli, že si de facto peníze ukládají doma pod polštář. Poté následují podílové fondy, přímé investice a termínované vklady, které dle grafu využívá už jen malá část obyvatelstva.

Dalším důležitým faktorem je, kolik si Češi měsíčně spoří. Tuto skutečnost popisuje následující obrázek.

Obrázek 2: Částka, kterou Češi pravidelně spoří každý měsíc

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Češi spoří, ale na nevýhodných účtech a peníze často bez rozmyslu utrácejí - *Novinky.cz* [online]. Copyright © 2003 [cit. 01.11.2019]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/finance/clanek/cesi-spori-ale-na-nevyhodnych-uctech-a-penize-casto-bez-rozmyslu-utraceji-40273073>

Nejvyšší procento obyvatelstva (23 %) si spoří od 101 Kč až po 500 Kč. Je nutné podotknout, že tato částka představuje velmi nízkou měsíční úložku, která ve velké většině případů nebude schopna pokrýt běžné výdaje na živobytí v důchodu. Druhá největší skupina (20 %) si spoří mezi 501 Kč až 1 000 Kč. Následuje skupina čítající 19 %, která si měsíčně spoří mezi 1 001 Kč až 2 000 Kč. Na dalším místě je skupina se 17 %, spořící si mezi 2 001 Kč až 5 000 Kč, pak s 11 % skupina spořící si 0–100 Kč, s 8 % skupina spořící si 5 001 Kč až 10 000 Kč a na posledním místě skupina s 3% spořící si vyšší částky.

3.1 Investiční životní pojištění

„Investiční životní pojištění zahrnuje pojištění pro případ smrti a dožití s investováním pojistného do podílových fondů, kde je investiční riziko na straně klienta.“³² Zvolená investiční strategie ovlivňuje zhodnocení. Toto zhodnocení může být vyšší, nicméně nemusí být garantováno. U investičního životního pojištění je možnost volby z několika variant investičních fondů, které se odlišují svým zhodnocením a mírou rizika. Typickým znakem tohoto pojištění je možnost volby poměru finančních prostředků mezi pojistnou ochranou a zhodnocením finančních pro-

³² Investiční životní pojištění. *Česká asociace pojišťoven* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

středků. Poměr je možné měnit na základě výše pojistné částky a výše pojistného. Objem prostředků mezi fondy je možné měnit v průběhu doby pojištění. Také je možné převést vytvořenou hodnotu individuálního účtu mezi fondy.

Klienti, kteří si sjednají tento produkt, si jím chtějí dlouhodobě (pravidelně) zhodnocovat finanční prostředky a zároveň zajistit své blízké v případě svého úmrtí. Při zvolení tohoto produktu je nutné počítat s mírou rizika, dle zvolené investiční strategie, které znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 3: Investiční strategie

Strategie	Riziko	Určené pro	Časový horizont
Konzervativní	Nízké	Investory, kteří jsou ochotni podstoupit minimální riziko a jejich cílem je jistota stabilního zhodnocování.	Krátkodobý
Vyvážená	Střední	Investory, kteří preferují vyvážený poměr mezi očekávanou mírou investičního rizika a výší očekávaného výnosu.	Střednědobý
Dynamická	Vysoké	Investory, kteří jsou ochotni podstoupit vyšší riziko a očekávají za to vyšší míru výnosů. V důsledku rizikovitosti strategie může dojít i ke znehodnocení investice.	Dlouhodobý

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Investiční životní pojištění. Česká asociace pojišťoven [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

Zároveň je ale možné volně nakládat s finančními prostředky z investování. Dále je u toho produktu možnost rozšířit pojistnou ochranu pomocí různých připojištění. Jednou z výhod je vkládání a možnost čerpání finančních prostředků i během trvání pojištění. V neposlední řadě je nutné zmínit daňovou uznatelnost zaplaceného pojistného (řídí se zákonem 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů). „Pro uplatnění této výhody je nutné, aby pojistník byl shodný s pojištěným, dále aby doba trvání pojištění byla minimálně 5 let, výplata pojistného plnění musí nastat nejdříve v roce, kdy dosáhne pojištěný 60 let, dále musí být sjednáno připojištění pro případ smrti (a dožití, pro které nemusí být sjednána pevná pojistná částka) a v neposlední řadě pojistná smlouva neumožňuje výplatu jiného příjmu.“³³ Nicméně na tuto výhodu je nutné si dát pozor. Někteří klienti se mylně domnívají, že si mohou odečíst z daní celou částku pojistného. To ovšem platí v případě, kdy je investiční životní pojištění sjednáno pouze s připojištěním smrti (dožití) a zbylou částku pojistného spoříte pomocí vámi vybrané investiční strategie. Na ostatní připojištění (např. hospitalizace, pracovní neschopnost, závažná onemocnění, denní odškodné, invalidita...) se tato výhoda nevztahuje. Daňovou uznatelnost blíže přibližuje následující tabulka, která zohledňuje i jiné vlastnosti smluv.

³³ Investiční životní pojištění. Česká asociace pojišťoven [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

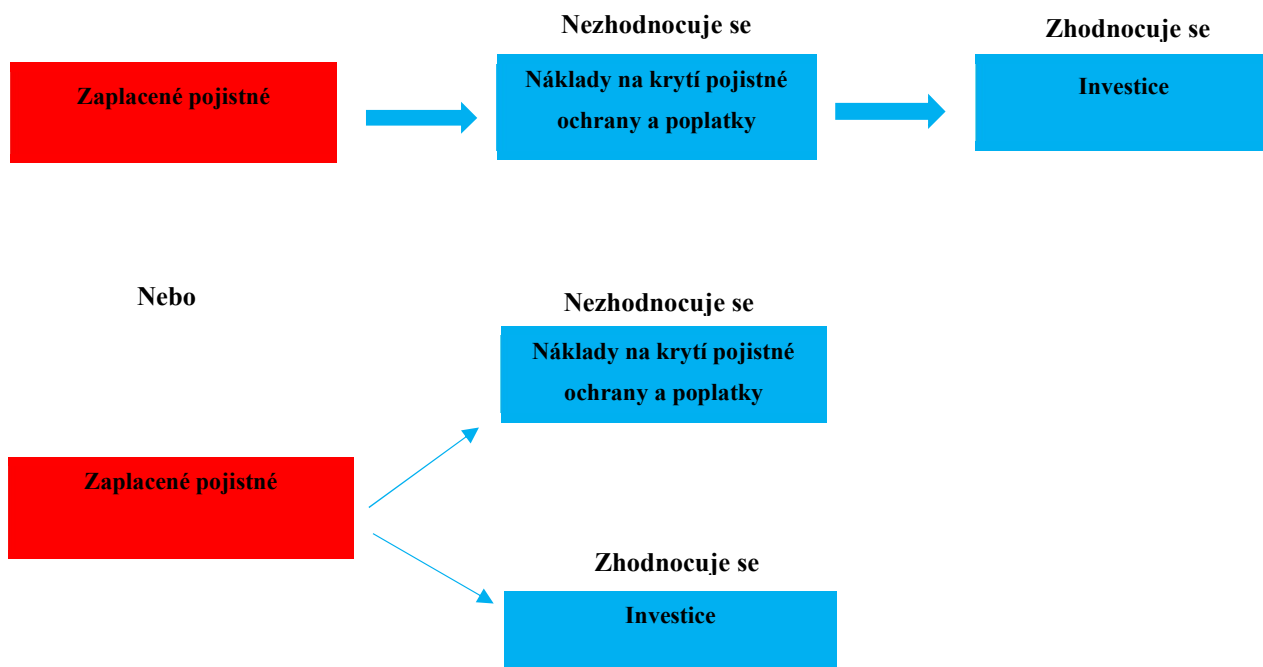
Tabulka 4: Daňová uznatelnost a vlastnosti základních druhů produktů u pojištění osob

Vlastnosti	Druh pojištění osob				
	Rizikové životní a úrazové	Kapitálové životní	Univerzální (flexibilní) životní	Investiční životní	Důchodové
Krytí rizika (smrti)	ANO	ANO	ANO	ANO	
Tvorba kapitálové hodnoty		ANO	ANO	ANO	ANO
Aktivní ovlivňování výnosu				ANO	
Garantované zhodnocení		ANO	Jen pro vybrané nástroje	Jen pro vybrané nástroje	ANO
Flexibilita	ANO	ANO	ANO	ANO	
Daňová uznatelnost		ANO	ANO	ANO	ANO

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Investiční životní pojištění. Česká asociace pojišťoven [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

Je nutné zmínit hlavní nevýhody, pokud dojde k předčasnému zrušení smlouvy, tak může při vyplacení být vyplaceno méně, než je hodnota individuálního účtu. Další nevýhodou je, že aktuální hodnota individuálního účtu může klesat podle tržníků rizik.

Pojištění funguje na principu podílových jednotek. Za pojistné, které je uhrazeno, jsou nakoupeny tyto jednotky. Jednotky jsou následně vloženy na individuální účet klienta a dle počtu těchto jednotek je určena hodnota individuálního účtu klienta, kterou ovlivňuje investiční strategie. Náklady týkající se krytí pojistné ochrany a poplatky si následně pojišťovna strhává. Funkčnost pojištění zjednodušeně znázorňuje následující schéma.

Obrázek 3: Funkčnost investičního životního pojištění

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Investiční životní pojištění. Česká asociace pojišťoven [online]. [cit. 2019-09-16].
Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

Dle individuálních podmínek pojišťovny je v případě smrti klienta vyplacena pojistná částka, anebo aktuální hodnota individuálního účtu, nebo obojí. Pokud dojde k dožití, vyplatí se aktuální hodnota individuálního účtu. „Pojištění se doporučuje minimálně na 10 let a více. Při kratší době může dojít k negativnímu ovlivnění zhodnocení, a to vlivem kolísání kapitálového trhu.“³⁴

Nicméně je nutno podotknout, že investiční životní pojištění nepatří mezi vhodné investiční produkty. Pro samotné investování (spoření) je tento produkt drahý. Peníze klienta plynou přes pojišťovnu do podílových fondů, ale s mnohem většími náklady. Dále následují poplatky fondů a další poplatky na úrovních pojišťoven. Nákladovost jednotlivých produktů porovnává následující tabulka.

³⁴ Investiční životní pojištění. Česká asociace pojišťoven [online]. Copyright © [cit. 01.11.2019] Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>

Tabulka 5: Srovnání nákladovosti IŽP

Doba pojištění: 30 let Měsíční pojistné: 1 000 Kč		
Pojistitel	Produkt	Náklady
AEGON pojišťovna	Životní pojištění	14 %
Allianz pojišťovna	Allianz ŽIVOT	3 %
AXA pojišťovna	Life IN	15,20 %
Česká pojišťovna	Můj život 2	4 %
Česká pojišťovna	Můj život 2 – Na penzi	5,30 %
Česká pojišťovna	Můj život 2 – Profi	5,30 %
ČPP pojišťovna	EVOLUCE PLUS	12,10 %
ČPP pojišťovna	OK1 Plus	11,50 %
ČPP pojišťovna	Maximum Evolution Plus	10,70 %
ČSOB pojišťovna	Bez Obav	4,50 %
ČSOB pojišťovna	FORTE	14,80 %
ČSOB pojišťovna	Maximal Profit	5 %
Generali pojišťovna	Bella Vita	5,30 %
Generali pojišťovna	Benefit Extra	5,30 %
Generali pojišťovna	SWING	5,30 %
Komerční pojišťovna	Vital Invest	2 %
Kooperativa pojišťovna	FLEXI	8,30 %
Kooperativa pojišťovna	NA PŘÁNÍ	7,80 %
Kooperativa pojišťovna	PERSPEKTIVA	10,90 %
MetLife pojišťovna	FairLife	14 %
MetLife pojišťovna	Garde	13,40 %
MetLife pojišťovna	InvestLife	13,60 %
MetLife pojišťovna	Vision	8,60 %
NN pojišťovna	NN Smart (UM5C)	12,30 %
NN pojišťovna	NN Smart (UZ3C)	12,30 %
UNIQA pojišťovna	Domino Invest	4 %
UNIQA pojišťovna	Logika	2,70 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle: *Jak je drahá investice přes IŽP? Prozradí kalkulačka. Investujeme.cz [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/jak-je-draha-investice-pres-izp-prozradi-kalkulacka>*

3.2 Doplnkové penzijní spoření

Toto spoření vznikalo od roku 1994 vedle stávajícího penzijního připojištění. „*Doplnkové penzijní spoření je určeno všem zájemcům bez ohledu na věk, národnost či státní příslušnost.*“³⁵ Minimální měsíční částka, kterou je možné si spořit, je 100 Kč. Tato varianta spoření je spojena se státní příspěvkem, který účastník obdrží, pokud si bude měsíčně odkládat alespoň 300 Kč. Nejvyšší státní příspěvek získá účastník při měsíční úložce 1 000 Kč. Nárok na tento příspěvek vzniká účastníkovi, který má trvalý pobyt na území České republiky anebo je jeho bydliště na území členského státu EU či jiného státu, dle Dohody o Evropském hospodářském prostoru. Dále musí být účastník součástí veřejného zdravotního pojištění v České republice, nebo se musí účastnit důchodového pojištění dle českých právních předpisů, nebo musí být příjemcem

³⁵ Co je doplnkové penzijní spoření. *Komerční banka, Penzijní společnost [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.kbps.cz/doplncove-penzijni-sporeni1/co-je-doplncove-penzijni-sporeni/>*

důchodu z tohoto důchodového pojištění. Konkrétní výši státního příspěvku dle příspěvku účastníka popisuje níže přiložená tabulka.

Tabulka 6: Výše státního příspěvku dle příspěvku účastníka

Příspěvek účastníka	Státní příspěvek
300 Kč	90 Kč
400 Kč	110 Kč
500 Kč	130 Kč
600 Kč	150 Kč
700 Kč	170 Kč
800 Kč	190 Kč
900 Kč	210 Kč
1 000 Kč	230 Kč

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Co je doplňkové penzijní spoření. Komerční banka, Penzijní společnost [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.kbps.cz/doplňkove-penzijni-sporeni1/co-je-doplňkove-penzijni-sporeni/>

Účastník může výši částky, kterou si spoří, kdykoliv změnit. Dále je možné, aby účastník vkládal jednorázové vklady. Po dohodě se zaměstnavatelem je možné, aby příspěvek účastníka byl hrazen srážkou ze mzdy. V dnešní době je příspěvek na toto spoření velmi častým motivačním faktorem v nabídkách práce. Nicméně není možné si aktivně spořit u více penzijních společností najednou.

Mezi další motivační faktor tohoto produktu patří daňové úlevy. Tato výhoda ze strany státu má podporovat občany ke sjednávání a většímu zapojování v oblasti soukromého spoření. „*Od základu daně z příjmu fyzických osob si můžete odečíst částku vlastního příspěvku, která v jednotlivých kalendářních měsících přesáhne 1 000 Kč.*“³⁶ Maximální roční daňový odpočet je 24 000 Kč. Na daních je možné ušetřit 3 600 Kč ročně.

V souvislosti s tímto produktem je nutné si uvědomit některá zásadní fakta. Není zde garance nezáporného zhodnocení. Je zde možnost volby mezi několika účastnickými fondy, čímž si klient sám ovlivní míru rizika i výnosu. Fondy se pohybují od těch nejkonzervativnějších až po ty s dynamickou investiční strategií. Dalším, velice důležitým faktem, je možnost předdůchodu. „*Předdůchod je zvláštní formou výplaty z doplňkového penzijního spoření, jejímž cílem je umožnit lidem před důchodem překonávat potíže se sháněním a udržením zaměstnání. Stát po dobu trvání předdůchodu hradí zdravotní pojištění.*“³⁷ Čerpat předdůchod je možné, pokud

³⁶ Co je doplňkové penzijní spoření. Komerční banka, Penzijní společnost [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.kbps.cz/doplňkove-penzijni-sporeni1/co-je-doplňkove-penzijni-sporeni/>

³⁷ Předdůchod. NN [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.nn.cz/poradna/penze/#/clanek/poradna/predduchod/o-predduchodu.html>

účastníkovi do jeho samotného důchodu zbývá pět a méně let. Další podmínkou je délka přispívání na doplňkové penzijní spoření, která je minimálně 60 kalendářních měsíců. Dále je třeba mít naspořeno takovou částku, aby splátka předdůchodu dosáhla minimálně 30 % průměrné mzdy, přičemž je možnost vložit i dodatečné prostředky. Poslední podmínkou je čerpání předdůchodu po dobu minimálně dvou let.

3.3 Investování do podílových fondů

„Podílový fond zakládá investiční společnost. Tato společnost i fond zpravidla spravuje. Nicméně majetek podílového fondu je oddělen od majetku investiční společnosti. Při vložení finančních prostředků investor není akcionářem investiční společnosti, ale je podílníkem na majetku fondu. Investor při vložení kapitálu obdrží podílový list neboli investiční certifikát.“³⁸

Tyto cenné papíry majiteli neukládají právo zasahovat do správy fondu. Z hlediska akcionářů rozlišujeme otevřené a uzavřené fondy. V otevřených fondech je neomezená možnost emise nových podílových listů (akcií) a jsou emitovány podle poptávky investorů. Počet podílníků je neomezený. V uzavřených fondech je při jejich založení fondem určeno, jaký bude počet akcií, což znamená, že fond má omezený počet podílníků. *„Pokud uvažujete nad zásadní otázkou, kdy byste měli s investováním začít, tak zde platí, čím dříve, tím lépe. V investování totiž platí klíčový zákon tzv. složeného úrokování, který říká, že výnosy se v průběhu času dále zhodnocují, přičemž s přibývajícím časem se tento efekt se zvyšující se mírou, tzv. exponenciálně zvyšuje.“³⁹*

Pravidelná investice se ve většině případů pohybuje od 500 Kč měsíčně a výše (dle vybrané společnosti). Při této investici je možné si vybrat většinou ze třech investičních strategií: konzervativní, vyvážená (balancovaná) a dynamická (progresivní). Potencionální zhodnocení u konzervativní strategie se pohybuje kolem 2–5 % p. a., u vyvážené (balancované) mezi 3–7 % p. a. a u dynamické (progresivní) mezi 4–8 % p. a. Je ale nutné si uvědomit, že zhodnocení není garantované a je potřeba při volbě tohoto produktu počítat s určitou mírou rizika. Obdobné podmínky platí i pro jednorázové investování.

Při této formě investování je možné investovanou částku kdykoliv změnit či investování zrušit. I při dlouhodobějším investování jsou investované prostředky kdykoliv k dispozici. Většinou při uzavření smlouvy ohledně investování je stanoven vstupní poplatek, díky kterému je jasně stanovena částka nákladů dané investice.

³⁸ Revenda, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. s. 125. ISBN 978-80-7261-240-6.

³⁹ Výběr produktu. *Conseq* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.conseq.cz/page.asp?page=131>

Existuje velké množství společností, které nabízejí produkty spojené s investováním do podílových fondů. Ve většině případů umožňují tyto společnosti výběr z několika produktů dle cílů a zkušeností daného klienta. Produkty se rozlišují např. podle toho, zdali chceme investovat jednorázově či pravidelně, zda si klient chce sám vybírat jednotlivé podílové fondy, následně podle zkušeností a v neposlední řadě podle délky investování (dlouhodobé, krátkodobé).

3.4 Stavební spoření

„Stavební spoření je bezpečný spořicí produkt se státní podporou, který je založen na principu kolektivního financování (vklady klientů jsou zdrojem pro poskytování úvěrů na bydlení dalším klientům).“⁴⁰

Tento produkt je určen pro fyzické osoby bez rozdílu věku, pokud se jedná o občana České republiky, občana Evropské unie s povolením k pobytu a s rodným číslem. Dále je také určen pro fyzické osoby s trvalým pobytem a rodným číslem. Klienti z velké části využívají stavební spoření jako prostředek pro tvorbu základu pro budoucí úvěr na bydlení. Nebo si pomocí stavebního spoření spoří na rekonstrukci bydlení, koupí pozemku či nemovitosti. Dále je také stavební spoření velmi často využíváno pro tvorbu finanční rezervy pro děti na studium či bydlení. V neposlední řadě ho klienti využívají pro zajištění se na stáří. Minimální doba spoření u stavebního spoření je 6 let. Mezi jednu z největších výhod tohoto produktu je státní podpora. Státní podpora je maximálně 2 000 Kč ročně při naspoření 20 000 Kč za rok. Jinak se státní podpora počítá jako 10 % z ročního vkladu, maximálně ale 2 000 Kč/rok. Finanční prostředky jsou dále úročeny roční základní úrokovou sazbou, která se v tuto chvíli pohybuje okolo 0,6 % (s garancí na 6 let, může se lišit dle vybrané společnosti). Další výhodou je pojištění vkladů, které je ze zákona do výše až 100 000 eur. Dále je možnost po 6 letech libovolně využít naspořené prostředky včetně státní podpory (na financování bytových potřeb klienta). A v neposlední řadě je zde možnost získání řádného úvěru ze stavebního spoření. Tato možnost úvěru nastane po dvou letech od zahájení spoření a splnění dalších podmínek. Úroková sazba se pohybuje okolo 3,6 % (u ČMSS, může se lišit dle společnosti). Využít tento úvěr je možné na stavbu, koupí či rekonstrukci nemovitosti. Pokud klient potřebuje peníze na bydlení dříve než za dva roky, je zde možnost využití překlenovacího úvěru, při kterém jsou mu finanční prostředky půjčeny dříve než po uplynutí lhůty dvou let.

⁴⁰ Stavební spoření. ČSOB [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.csob.cz/portal/lide/sporeni/stavebni-sporeni>

V souvislosti s uzavřením smlouvy o stavebním spoření bývá účtován poplatek 1 % z cílové částky, ačkoliv v dnešní době se velmi často dělají akce na uzavření smlouvy bez poplatku či uzavření smlouvy se slevou na tomto poplatku. Dále klient hradí 360 Kč ročně (u ČMSS) za vedení vkladového účtu (může se lišit dle společnosti). Klient u tohoto produktu dále platí daň z úroků u vkladů ve výši 15 %. Pokud by došlo k vypovězení smlouvy o stavebním spoření (bez souvisejícího meziúvěrového účtu do 6 let), klient hradí poplatek 0,5 % z cílové částky, avšak minimálně 2 000 Kč (u ČMSS, může se lišit dle vybrané společnosti).

3.5 Spořicí účet a termínované vklady

Spořicí účet spojuje výhody termínovaného vkladu a běžného účtu. „Z termínovaného vkladu si bere vyšší zhodnocení a z běžného účtu využívá likviditu naspořených prostředků.“⁴¹ Nejčastěji vedení spořicího účtu není zpoplatněno a ani za výběry si banky většinou neúčtují žádné poplatky. Pro spořicí účet platí garance vkladu, a to 100 % do 100 000 euro pro jedno rodné číslo, což nám vypovídá o tom, že se jedná vcelku o bezpečný produkt. Zhodnocení spořicího účtu se pohybuje od 0,20 % až po 3 %, nicméně každá banka má pro stanovení zhodnocení specifické podmínky. Srovnání zhodnocení jednotlivých spořicíh účtů zobrazuje následující tabulka.

⁴¹ Srovnání spořicíh účtů, kam vložit peníze? *Finance.cz* [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/520070-srovnani-sporicich-uctu-fyzickych-osob/>

Tabulka 7: Srovnání spořicíh účtů

Banka	Úrok za první půl rok	Další úročení	Horní hranice	Úročení nad horní hranicí	Další podmínky
Air Bank	1,30 %	1,30 %	250 000 Kč	0,40 %	5x zaplatit kartou měsíčně
Banka CREDITAS	1,80 %	1,80 %	Není		X
Česká spořitelna	0,20 %	0,20 %	200 000 Kč	0,01 %	X
ČSOB	1,00 %	1,00 %	500 001–1 000 000 Kč	0,15 %	ANO
Equabank	0,20 %	0,20 %	500 000 Kč	1,50 %	X
Expobank	1,20 %	1,20 %	13 500 000 Kč	0,50 %	Ano, vklad nad 100 000 Kč
Fio banka	0,45 %	0,45 %	1 000 000 Kč	0,55 %	X
Hello Bank	1,50 %	1,50 %	300 000 Kč	0,00 %	X
ING konto	2,00 % *	0,50 %	300 000 Kč	0,10 %	X
Komerční banka	1,00 %	1,00 %	200 000 Kč	0,81 %	Ano, běžný účet, peníze do fondů
mBank	0,30 %	0,30 %	100 000 Kč	0,01 %	Ano, platba kartou min. 4 000 Kč
Moneta Money Bank	1,20 %	1,20 %	1 000 000 Kč	0,50 %	X
Raiffeisenbank	3,00 %	1,00 %	150 000 Kč	0,70 % **	Ano
Sberbank	1,38 %	1,38 %	300 000 Kč	1,45 % ***	Ano
Trinity Bank	1,58 %	1,58 %	Není	X	X
Unicredit	0,05 %	0,05 %	500 000 Kč	0,01 %	X
Wüstenrot	1,70 % ****	1,70 % ****	Není	X	X

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Srovnání spořicíh účtů, kam vložit peníze? Finance.cz [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/520070-srovnani-sporicich-uctu-fyzickych-osob/>

*Na první 4 měsíce

**od 150 000 Kč do 500 000 Kč, dále jen 0,01 %

***od 300 001 Kč do 1 000 000 Kč – 1,45 %, od 1 000 001 Kč do 3 000 000 Kč – 1,70 %, od 3 000 001 Kč – 1,75 %

****Tato úroková sazba je garantována na jeden rok.

Nejllepší úrokovou sazbu získá klient u Raiffeisenbank (sazba do půl roku), na druhém místě je ING Konto (2 %), pak Banka CREDITAS, následně Wüstenrot (1,70 %), dále u Trinity Bank (1,58 %) a Hello Bank, jejichž sazba je 1,50 % p. a. Spořicí účet představuje výhodnou alternativu pro klienty, kteří mají v úmyslu v brzké době investovat, ale neví přesně kdy. Nicméně z hodnocení uvedeného v tabulce výše vyplývá, že pokud klient ví, že nebude potřebovat naspořené peníze po delší časový horizont, tak existují na trhu výhodnější finanční produkty. Dále je nutno zmínit, že výnosy z úroků podléhají dani z příjmů, a to ve výši 15 %. Daň je odváděna formou srážky, a banka už jen připisuje čistý výnos z vkladu na spořicíh účtu.

Oproti spořicímu účtu patří termínovaný vklad mezi výhodnější produkty. „Termínované vklady jsou vklady na pevnou a zpravidla větší částku. Klient tuto částku ukládá i banky s cílem vyššího úrokového výnosu. Po sjednanou dobu se klient dobrovolně vzdává možnosti disponovat s vkladem. Výše vkladu se obvykle během jeho trvání nemění. Rozlišujeme vklady na pevnou

*lhůtu a vklady s výpovědní lhůtou. Vklady na pevnou lhůtu jsou deponované v bance na pevně předem stanovenou lhůtu, zpravidla od jednoho týdne do několika měsíců. Vklady s výpovědní lhůtou jsou vklady, u kterých je předem omezena dispozice díky sjednané výpovědní lhůtě.*⁴² Peníze se na tomto účtu úročí po určitý čas (termín), určitou sazbou. Tyto termínované vklady nejsou určeny pro posílání výplaty a ani z nich není možné platit, tzn. že nejsou určeny pro běžný platební styk. Účet může být úročen fixní (pevnou sazbou) nebo variabilní (pohyblivou sazbou). Fixní sazba je stejná po celou dobu trvání vkladu. Variabilní sazba se mění, a to v závislosti na vývoji úrokových sazeb na mezibankovním trhu (dle ČNB a podle sazby Pribor). Každá banka se rozhodne, jakou sazbu u každého termínovaného vkladu nastaví. Některé banky využívají jen sazbu fixní, některé mají možnost výběru mezi variabilní a fixní sazbou. Termínované vklady slouží jak pro fyzické osoby, tak i pro podnikatele a právnické osoby. V bankách bývají pro jednotlivé skupiny nastaveny odlišné úrokové sazby. Sazba je stanovena v závislosti na délce trvání vkladu, na jeho výši a měně. Banka úroky připisuje dle vlastních postupů a pravidel. Možnou variantou je např. připsání v den splatnosti (platí hlavně pro krátkodobé vklady). Dále je možný např. pravidelný připis (dle intervalu), což platí spíše pro středně a dlouhodobé vklady. Minimální vklad se pohybuje od 1 000 Kč do 100 000 Kč. Zde již záleží na individuálních podmínkách banky. Také se tyto podmínky odvíjí od toho, zdali jde o vklad pro podnikatele (většinou vyšší částka) či pro fyzickou osobu. Aktuální příklady z nabídky termínovaných vkladů včetně zhodnocení zobrazuje následující tabulka.

Tabulka 8: Srovnání termínovaných vkladů

Produkt	Termín 1 rok	Termín 2 roky	Termín 5 let
Expobank, IQ Maxi vklad	1,75 %	1,75 %	2,00 %
J&T, Clear deal	1,80 %	2,10 %	2,60 %
Fio, Termínovaný vklad	0,65 %	0,70 %	0,85 %
ČSOB, Termínovaný vklad	1,30 %	0,05 %	X
Era, Termínovaný vklad	1,30 %	0,05 %	X
Artesa Standard	1,60 %	2,10 %	2,50 %
Equa bank, Termínované vklady	1,50 %	1,70 %	2,00 %

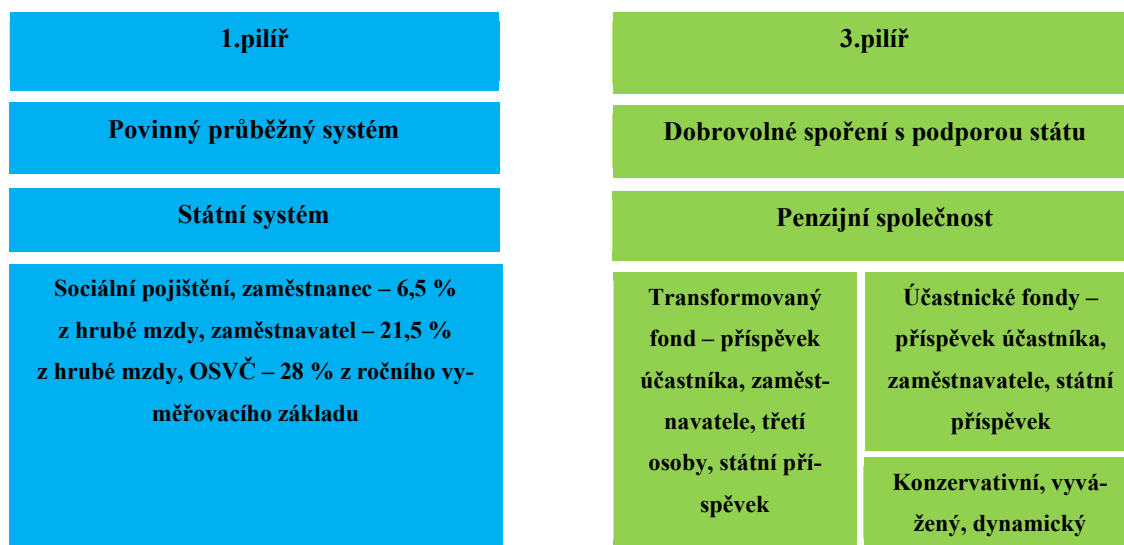
Zdroj: *Vlastní zpracování dle: Přehled a porovnání termínovaných vkladů. Banky.cz [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <https://www.banky.cz/prehled-a-porovnaní/termínovaný-vklad/>*

Tabulka popisuje produkty s měsíčním připsáváním úroků, s fixní sazbou. Zhodnocení vybraných produktů se pohybuje od 0,05 % (ČSOB) až po 2,60 % (J&T). U většiny těchto produktů je zhodnocení podmíněno požadavkem, že s vkladem nebude možno po danou dobu nakládat.

⁴² Revenda, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. s. 107. ISBN 978-80-7261-240-6.

4 ČESKÝ PENZIJNÍ SYSTÉM

V této kapitole se budu zabývat jednotlivými pilíři důchodového systému v České republice. Následně se budu věnovat hospodaření tohoto systému. Český penzijní systém je tvořen (od roku 2013) třemi penzijními pilíři. První pilíř tvoří důchodové pojištění. Druhý pilíř (již ukončen k 1. 1. 2016) představoval důchodové spoření, na které navazuje reformovaný třetí pilíř, který obsahuje doplňkové penzijní spoření a penzijní připojištění. Aktuální architekturu českého penzijního systému vyjadřuje obrázek níže.

Obrázek 4: Schéma aktuálního důchodového systému v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Lesk a bída penzijního systému v ČR. BrokerTrust [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <https://blog.brokertrust.cz/ostatni/lesk-a-bida-penzijniho-systemu-v-cr/>

4.1 I. pilíř

Tento pilíř je průběžný. Přijaté peníze v tomto pilíři skrze něj ihned projdou. Skládá se z povinného základního důchodového pojištění, které je průběžně financované (PAYG). „*Toto pojištění je dávkově definované, univerzální a poskytuje zabezpečení pro všechny ekonomicky aktivní osoby.*“⁴³ Právní úprava tohoto pojištění je jednotná, nicméně existují odchylky pro silové resorty, pod které spadají např. hasiči, vojáci, celníci, policisté. Příjem tvořený tímto pojištěním si nárokuje více než 99 % obyvatel, a to ve věku, který je vyšší než hranice nároku na starobní důchod. Z tohoto pojištění se vyplácí důchod sirotčtí, invalidní, vdovský a vdovecký a v neposlední řadě i starobní, který zahrnuje i předčasný starobní důchod. Jak již bylo výše uvedeno, důchod se skládá z procentní a základní výměry. Pokud dojde k situaci, ve které je splněno současně více podmínek vytvářejících nárok pro vyplacení více důchodů stejného druhu anebo

⁴³ Český důchodový systém, MPSV.CZ [online]. Copyright © [cit. 01.08.2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analiza.pdf>

výplatu invalidního nebo starobního důchodu, dojde k vyplacení jen jednoho důchodu, a to podle jeho výše – vyplácí se ten nejvyšší. Nicméně pokud dojde k tomu, že jsou současně splněny podmínky pro vyplacení starobního či invalidního důchodu a také na vyplacení vdoveckého anebo vdovského důchodu či sirotčího důchodu, dojde k výplatě vyššího důchodu, a to v plné jeho výši a ze zbylých důchodů bude uhrazena polovina procentní výměry, pokud zákon o důchodovém pojištění nestanoví jinak.

4.2 II. pilíř

Tento pilíř vznikl v roce 2013. Druhý pilíř byl vytvořen s cílem doplnit ten první, nicméně byl tento pilíř v roce 2016 zrušen. Byl založen na principu fondovém. Do druhého pilíře byl vstup dobrovolný. Nicméně vystoupit z něj bylo možné až při nároku na důchod z prvního pilíře. Rozdělení prostředků do druhého pilíře (před zrušením daného pilíře) a následného čerpání důchodu vysvětluje následující tabulka.

Tabulka 9: Rozdíl mezi I. a II. pilířem z hlediska plateb a čerpání prostředků

	Účastníme se II. pilíře	Neúčastníme se II. pilíře
Platíme	25% hrubé mzdy do I. pilíře 3% hrubé mzdy do II. pilíře (místo do I. pilíře), další 2 % z hrubé mzdy do II. pilíře.	28 % z hrubé mzdy do I. pilíře.
Čerpáme důchod	Z průběžného systému, z fondů (z naspořených 3 % + 2 %).	Pouze z průběžného systému.

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Syrový, Petr. Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě. Praha: Grada, 2012. Finance. ISBN 978-80-247-4479-7

Vstup do tohoto pilíře byl určen úhlavně pro účastníky, kteří byli mladší 35 let. „V rámci druhého pilíře se investovali finanční prostředky do čtyř fondů:

1. *důchodový fond státních dluhopisů;*
2. *konzervativní důchodový fond;*
3. *vyvážený důchodový fond;*
4. *dynamický důchodový fond.*“⁴⁴

Fondy jsou spravovány penzijními společnostmi. Fondy se liší investičními limity, strukturou spravovaného portfolia, a i investičním rizikem. Je zde možnost volby strategie a její změny jednou ročně v rámci bezplatné změny. Účast v druhém pilíři vznikala registrací smluv o důchodovém spoření v Centrálním registru smluv. Tento registr vede Specializovaný finanční

⁴⁴Syrový, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. Praha: Grada, 2012. Finance. s. 19. ISBN 978-80-247-4479-7.

úřad. Účastník byl povinen platit pojistné. Sazba byla 5 % z vyměřovacího základu. Účastník odváděl na své důchodové spoření o 2 % více. Při účasti na důchodovém spoření byl o 3 % sníženo pojistné na důchodovém pojištění. Díky tomu se snížil odvod do prvního pilíře a účastníkovi byla krácena procentní výměra státního důchodu z prvního pilíře.

V lednu 2016 došlo k ukončení placení pojistného na důchodové spoření. „Následně v březnu stejného roku doručily penzijní společnosti svým účastníkům oznámení o ukončení a zároveň vyzývaly účastníky, aby sdělili, zdali si přejí výplatu prostředků či převod finančních prostředků na smlouvu, která by byla již ve třetím pilíři. V červenci roku 2016 byla pak zahájena likvidace důchodových fondů.“⁴⁵ Okolnosti zrušení druhého pilíře jsou popsány v kapitole zabývající se penzijní reformou v České republice.

4.3 III. pilíř

„Jedná se o penzijní připojištění pro účastníky transformovaných fondů a doplňkové penzijní spoření.“⁴⁶ Z hlediska legislativy upravuje tento pilíř zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a Nařízení vlády č. 361/2012 Sb., o sdělení klíčových informací pro účastníky doplňkového penzijního spoření a důchodového spoření. Účast v tomto pilíři je dobrovolná a zároveň je možné z tohoto systému předčasně vystoupit. Účastníkům stát vyplácí k měsíčním příspěvkům státní příspěvek a zároveň jim umožňuje odečíst si část zaplacených příspěvků ze základu daně z příjmu. Nicméně státní příspěvek a daňové úlevy jsou podmíněny setrváním do stanovené doby. Pokud chce účastník tohoto pilíře vybrat prostředky ze spoření prostřednictvím tzv. předdůchodu, tak je nutné, aby spořil minimálně po dobu 60 kalendářních měsíců. Po tuto dobu je započítávána i účast v penzijním připojištění. Dále je nutné, aby účastník dosáhl alespoň věku o 5 let nižšího než je věku, který je potřebný, aby mohl vzniknout nárok na starobní důchod ze státního důchodového pojištění. V neposlední řadě je potřebné mít naspořenou takovou částku, aby splátka penze (za každý měsíc) byla minimálně 30 % průměrné mzdy a aby se penze vyplácela alespoň po dobu 2 let nepřerušovaně.

„Dle Ministerstva financí aktuálně v České republice působí tyto penzijní společnosti:

1. Allianz penzijní společnost, a. s.

⁴⁵ II. pilíř – Důchodové spoření (ukončení). *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2019-08-01]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>

⁴⁶ Souhrnné informace ke III. pilíři penzijního systému – Penzijní připojištění pro účastníky transformovaných fondů a doplňkové penzijní spoření. *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplňkove-penzijni-sporeni-a-p/zakladni-informac>

2. AXA penzijní společnost a. s.
3. Conseq penzijní společnost, a. s.
4. Česká spořitelna – penzijní společnost, a. s.
5. ČSOB Penzijní společnost, a. s., člen skupiny ČSOB
6. KB Penzijní společnost, a. s.
7. NN Penzijní společnost, a. s.
8. Penzijní společnost České pojišťovny, a.s.⁴⁷

Státní podpora se pohybuje od 90 Kč do 230 Kč dle výše měsíčního příspěvku. Na daních si může účastník odečíst od 900 Kč až po 3 600 Kč. Tato výše se opět odvíjí od částky, kterou si účastník spoří. Níže přiložená tabulka znázorňuje státní podporu a odpočet na dani pro konkrétní měsíční úložku.

Tabulka 10: Výše státní podpory a úlevy na daních

Měsíčně ukládáno	300	500	800	1000	1500	2000	3000
Státní podpora (měsíční)	90	130	190	230	230	230	230
Roční úspora na daních	-	-	-	-	900	1800	3600

Zdroj: Vlastní zpracování dle: *Doplňkové penzijní spoření. Penzijní společnost České pojišťovny [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.pfcp.cz/mam-sporeni/doplnekove-penzijni-sporeni/jak-ziskam-jeste-vice/ziskejte-vyssi-statni-prispevky-a-danove-ulevy>*

4.4 Hospodaření systému důchodového pojištění

Jedním z hlavních příjmů důchodového pojištění je pojistné na toto pojištění, jenž je součástí sociálního zabezpečení. „*Pojistné platí zaměstnavatelé, zaměstnanci, kteří se účastní nemocenského pojištění, dále osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) a osoby, které se důchodově pojistili dobrovolně.*“⁴⁸ Do pojistného na sociální zabezpečení patří pojištění důchodové, nemocenské a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Úhrada tohoto pojistného a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti se provádí z aktuálního měsíčního příjmu. Tato úhrada může být i menší než minimální mzda. Důvodem pro nižší platbu může být např. částečný úvazek. Sazby sociálního pojištění zobrazuje následující tabulka.

⁴⁷Aktuálně působící penzijní společnosti v ČR. *Ministerstvo financí České republiky [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/penzijni-spolecnosti/2015/aktualne-pusobici-penzijni-spolecnosti-v-20344>*

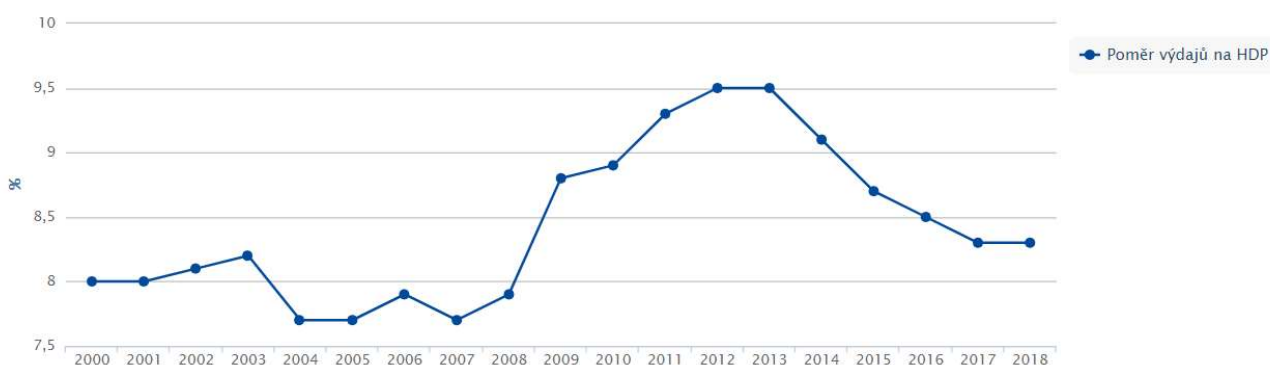
⁴⁸Hospodaření systému důchodového pojištění. *Ministerstvo financí České republiky [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/penzijni-spolecnosti/2015/aktualne-pusobici-penzijni-spolecnosti-v-20344>*

Tabulka 11: Sazby sociálního pojištění (% vyměřovacího základu)

Pojištění	Povinné			Dobrovolné nemocensky pojištěné OSVČ
	Zaměstnanci	Zaměstnavatelé	OSVČ	
Důchodové	6,5	21,5	28	28
Nemocenské	-	2,1	-	2,1
Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	-	1,2	1,2	1,2
Celkem	6,5	24,8	29,2	31,3

Zdroj: Vlastní zpracování dle: *Hospodaření systému důchodového pojištění*. Ministerstvo financí České republiky [online]. [cit. 2019-09-02]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>

Výdaje jsou tvořeny hlavně výdaji na dávky důchodového pojištění. Mezi tyto dávky patří starobní, invalidní a pozůstalostní důchody. Při zvyšování mezd dochází k nárůstu výdajů na dávky tohoto systému. Dávky se odvíjí také od demografického trendu stárnutí obyvatelstva. Dalším výdajem jsou náklady na správu. Tyto výdaje jsou známy po ukončení rozpočtového roku, a to dle dokumentů pro Státní závěrečný účet. Podíl výdajů v jednotlivých letech zobrazuje následující obrázek.

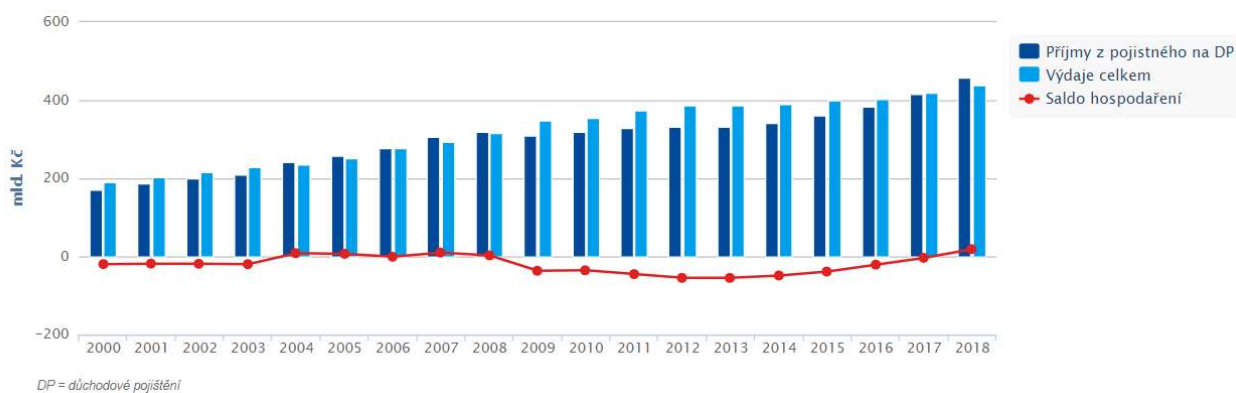

Obrázek 5: Podíl výdajů na dávky důchodového pojištění na HDP (%)

Zdroj: *Hospodaření systému důchodového pojištění*. Ministerstvo financí České republiky [online]. [cit. 2019-09-02]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>

Rozdíl mezi příjmy, které tvoří pojistné na důchodové pojištění, a výdaji na dávky tohoto pojištění a výdaji na správu vyjadřuje saldo systému důchodového pojištění. Schodek tohoto systému není ale známkou toho, že stát nemá na vyplácení invalidních, starobních a pozůstalostních důchodů, ale je nucen použít jiné varianty financování, které jsou schopny pokrýt vyšší výdaje. Pokud je schodek tohoto systému dlouhodobý, dochází k negativnímu tlaku na rozpočet a zároveň na politiky, kteří jsou tlačeni k úvahám o systémových a parametrických změnách v systému důchodového pojištění. Pokud příjmy z pojistného na důchodové pojištění od zaměstnanců, zaměstnavatelů a OSVČ převyšují celou část výdajů na důchody (včetně výdajů na

správu), tak je tento systém přebytkový (či vyrovnaný). „*Tento systém byl v přebytku v posledních 20 letech v roce 2004, 2005, 2007, 2008 a 2018.*“⁴⁹ Hospodaření systému důchodového pojištění v letech 2000–2018 znázorňuje následující obrázek.

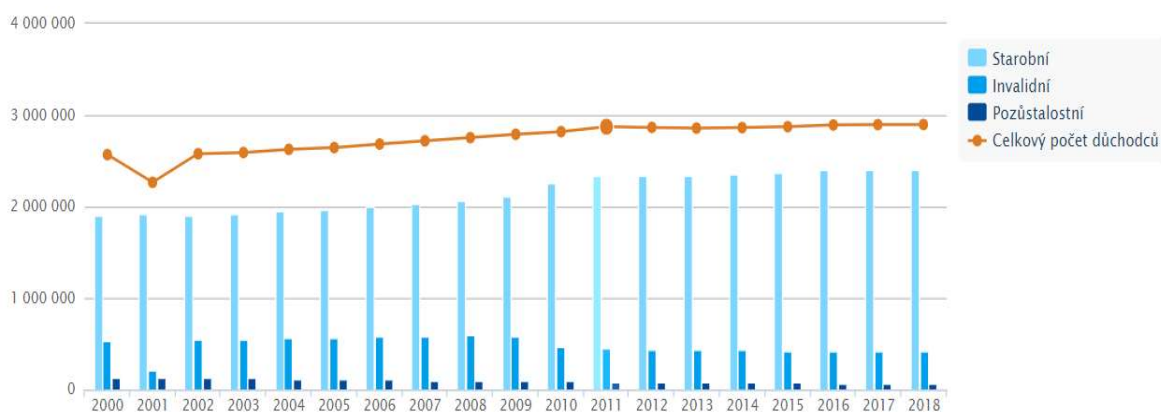

Obrázek 6: Hospodaření systému důchodového pojištění v letech 2000–2018

Zdroj: *Hospodaření systému důchodového pojištění. Ministerstvo financí České republiky [online]. [cit. 2019-09-02]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>*

Vývoj tohoto systému se odvíjí od ekonomického cyklu. Zvyšující se platy a zaměstnanost zvyšují i příjmy do státního rozpočtu z pojistného na důchodové pojištění. Tyto výdaje pak kryjí výdaje na důchody. Při ekonomické stagnaci nebo poklesu dochází ke vzniku schodku. Tyto schodky jsou ovlivněny i negativním demografickým vývojem, jako je např. zvyšující se počet důchodců vůči ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu. Dále na tento systém působí i změny priorit jednotlivých vlád. Tyto změny mohou ovlivnit legislativu a mohou vést např. ke změně sazeb u pojistného na důchodové pojištění či k změnám v rozhodování vlády o mimořádných příspěvcích k důchodu nebo ke změnám ve výpočtu vyplacených důchodů. Česká správa sociálního zabezpečení vyplácela k 31.12.2018 důchod (alespoň jeden z druhů důchodu) celkem 2 896 973 důchodcům. Starobních, invalidních a pozůstalostních důchodů bylo ke konci roku 2018 vedeno přes 3,5 milionu. Počet důchodců v letech 2000–2018 znázorňuje následující obrázek.

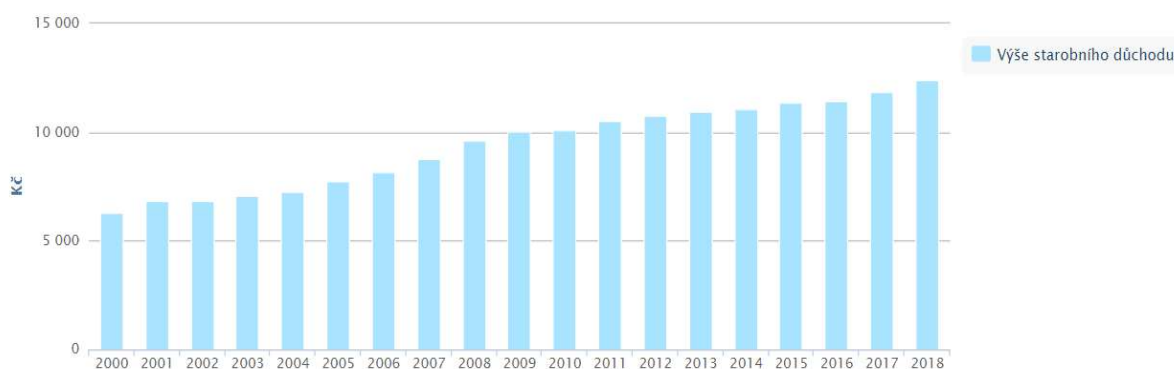
⁴⁹Hospodaření systému důchodového pojištění. *Ministerstvo financí České republiky [online]. [cit. 2019-09-02]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>*

Obrázek 7: Počet důchodců v letech 2000–2018

Zdroj: Hospodaření systému důchodového pojištění. Ministerstvo financí České republiky [online]. [cit. 2019-09-10]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>

Průměrnou výši starobního důchodu k 31. 12. od roku 2000 do roku 2018 vyjadřuje následující obrázek.

Obrázek 8: Průměrná výše starobního důchodu k 31. 12. daného roku (Kč)

Zdroj: Hospodaření systému důchodového pojištění. Ministerstvo financí České republiky [online]. [cit. 2019-09-10]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>

Dle obrázku výše je zřejmé že průměrná výše starobního důchodu se téměř každý rok zvyšuje. Navyšování důchodů může být důsledkem valorizace, které je popsána v kapitole níže.

4.5 Index stárnutí

Zvýšení podílu osob nad 65 let za posledních deset let vedlo k tomu, že došlo ke zvýšení i indexu stárání. V této populaci seniorů převažují hlavně ženy (vdovy). „Tento index vypočítáme jako poměr počtu obyvatel ve věku 65 a více let k počtu obyvatel ve věku 0–14 let. Vzorec pro výpočet je následující:⁵⁰

⁵⁰ Senioři v Česku. Český statistický úřad [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/6b004993a4>

$$\text{Index stáří} = \frac{\text{počet obyvatel ve věku 65 a více let}}{\text{počet obyvatel ve věku 0–1 let}} * 100 \quad (2)$$

Index stáří v jednotlivých krajích znázorňuje následující tabulka.

Tabulka 12: Index stáří v krajích v letech 2001–2017 (k 31. 12.)

Kraj	Rok																
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ČR	87	89	92	94	97	100	102	105	107	108	110	113	116	117	119	121	122
Praha	122	123	125	126	127	129	129	130	130	128	130	129	128	126	124	122	121
Středočeský	90	92	93	94	95	95	95	96	95	95	96	97	99	100	100	101	102
Jihočeský	84	86	89	91	95	98	100	103	105	107	110	113	116	118	120	123	125
Plzeňský	93	95	97	100	103	105	107	110	112	113	117	119	122	124	125	127	128
Karlovarský	73	74	77	81	85	88	91	94	96	98	103	109	113	118	122	126	130
Ústecký	73	74	76	78	80	83	85	88	90	91	96	101	105	109	112	115	117
Liberecký	77	79	81	83	86	89	91	94	96	97	101	105	109	113	116	118	121
Královhradecký	91	93	95	98	100	104	106	110	112	113	116	121	124	126	129	132	134
Pardubický	85	87	90	92	95	98	101	104	106	107	110	113	116	118	121	123	125
Vysočina	82	85	87	90	94	97	101	104	107	110	113	116	120	122	124	127	129
Jihomoravský	92	94	97	99	102	106	109	112	114	115	116	118	120	121	122	123	123
Olomoucký	84	87	90	93	96	100	103	107	109	110	113	117	120	122	124	126	128
Zlínský	85	88	92	96	99	104	107	111	114	116	118	121	124	126	129	131	133
Moravskoslezský	74	77	80	84	89	94	97	101	104	106	109	112	116	119	122	124	127

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Index stáří v krajích, 2001–2017 (k 31. 12.). Český statistický úřad [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/92011146/1301581908.pdf/d14c637f-07df-420f-bdf3-a455577f14b7?version=1.2>

4.6 Valorizace důchodů

Valorizace je zvyšování důchodů v procentech, ke kterému došlo automaticky od lednové splátky (v roce 2020). Pomocí valorizace dochází k navyšování základní výměry i procentní výměry. Základní výměra je stejná pro všechny druhy i výše důchodů. Procentní výměra je závislá na získaných dobách důchodového pojištění a dosahovaných příjmech, je tedy individuální a vyjádřená v procentech.

Všechny vyplácené důchody se valorizují od lednové splátky letošního roku. „O 220 Kč došlo k navýšení základní výměry důchodu. Základní výměra se tedy v letošním roce navýšila z 3 270 Kč na 3 490 Kč. Dále vzrostla procentní výměra o 5,2 % a současně došlo k navýšení o dodatečnou částku ve výši 151 Kč.“⁵¹ Česká správa sociálního zabezpečení provede toho navýšení vyplácených důchodů automaticky, bez nutnosti požádání o navýšení. Navýšení základní i procentní výměry upravuje nařízení vlády č. 260/2019 Sb. (pro důchody přiznané před 1. 1. 2020 od splátky platné po 31. 12. 2019, vyplácené z českého důchodového pojištění). Příjemcům důchodů zaslala Česká správa sociálního zabezpečení v rozmezí od poloviny prosince 2019 až do poloviny ledna 2020 písemné oznámení formou běžné listovní zásilky, které obsahovalo informace o zvýšení důchodu. Valorizovaly se všechny druhy důchodů, tzn. starobních důchodů (i předčasných), invalidních (pro všechny 3 stupně) vdoveckých, vdovských i sirotčích.

⁵¹ Valorizaci 3,5 milionu důchodů od ledna 2020 provede ČSSZ automaticky. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/-/valorizaci-3-5-milionu-duchodu-od-ledna-2020-provede-cssz-automaticky>

4.7 Penzijní reforma v České republice

Penzijní systém se v České republice vyvíjel po dobu několika let. V historii Československa bylo z hlediska vývoje systému důchodového pojištění klíčovým momentem přijetí zákona č. 99/1948 Sb., o národním pojištění, který představoval moderní koncepci systému sociálního zabezpečení. Pojistné bylo stanoveno z vyměřovacího základu zaměstnance, a to ve výši 10 %. Předpokladem bylo, že pojistné bude platit zaměstnavatel. OSVČ platily za sebe i za spolupracující členy svých rodin (celé pojistné důchodového pojištění, bez úrazového příspěvku). Byl jeden nositel národního pojištění. Tím byla Ústřední národní pojišťovna. Zákon č. 55/1956 Sb. přinesl reformu inspirovanou sovětskými modely. Cílem bylo odstranit pojišťovací princip z důchodového zabezpečení a založit ho na rozpočtovém financování. Jako fakultativní dávka pro potřebné osoby (starší 65 let nebo invalidní) byl zachován sociální důchod zavedený zákonem o národním pojištění. Další změna byla v roce 1964, kdy byl na základě zákona č. 101/1964 Sb. oslaben princip zásluhovosti. Nově byl zaveden prvek odlišného věku odchodu do důchodu (pro muže i ženy, dle počtu vychovaných dětí). Dále byla zavedena progresivní daň z důchodu. Penzijní nadlepení bylo zrušeno. Následně byly odstraněny zákonem č. 121/1975 Sb. některé body z roku 1964. Došlo k prohloubení zásluhovosti. Tato zásluhovost byla posílena zrušením zvláštní daně z důchodu a zvýšením absolutních a relativních maxim důchodů. V roce 1988 proběhla reforma, která se zabývala především vzrůstajícími rozdíly mezi důchody a mzdami a prohlubujícími se odlišnostmi mezi „staro“ a „mlado“ důchodci a reálnými hodnotami důchodů.

Po roce 1989 bylo cílem uzpůsobit aktuální systém sociálního zabezpečení tržním podmínkám v hospodářství. Prvním dokumentem toho období byl Scénář sociální reformy, který byl inspirován Bismarckovským modelem klasického sociálního pojištění, obsahující prvky Beveridgeova konceptu sociální pomoci. Hlavní prioritou bylo vytvořit Fond penzijního pojištění. Důchodová dávka v důchodovém pojištění měla být zavedena jako dvousložková. Základní jednotku měla tvořit částka tvořící životní minimum. Druhou část měla tvořit dávka, které je vázána na dobu pojištění a na výši placeného pojistného. Součástí systému měla být i pravidelná indexace dávek.

V roce 1992 bylo v souladu s původní koncepcí zavedeno pojistné. Pojistné bylo vedeno jako platba mimo daňový systém. Nedošlo ale k oddělení financování důchodů od státního rozpočtu. V roce 1994 došlo ke schválení zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem. Tento pilíř byl na rozdíl od federálního konceptu založen výhradně na občanském principu, ale bez

možnosti účasti zaměstnavatelů. Toto připojištění nebylo až do roku 1999 podporováno daňovými úlevami.

Mezi lety 1995 a 1996 vešly v platnost dvě úpravy legislativy, které klíčově upravují důchodový systém v ČR. Návrh nového zákona o důchodovém zabezpečení byl v roce 1995 předložen ke schválení. Financování bylo v letech 1996–1997 napjaté. Došlo k přijetí opatření a v souvislosti s nimi došlo k restrikci na příjmové straně důchodového systému a ke zvýšení výdajů systému současně. Sazba příspěvků na sociální pojištění byla snížena z 27,2 % na 26 %. Byly redukovány náhradní doby, omezena valorizace vyplácených důchodů a zrušilo se postupné prodlužování doby, kdy je možné jít do důchodu předčasně. Dále byl zřízen zvláštní důchodový účet v rámci státních aktiv. Mezi lety 1998 – 2002 došlo k nastolení varianty kolektivních forem důchodového zabezpečení návrhem vzniku zaměstnavatelských penzijních fondů. Opět se v tomto období vláda snažila o oddělení financování od státního rozpočtu.

Dále byly v roce 1998 předloženy dva návrhy, které se zabývaly zpětným zvýšením pojistné sazby důchodového pojištění. Nicméně byly oba návrhy Parlamentem České republiky zamítnuty. V prvním pilíři důchodového systému došlo k restrikcím na výdajové straně. Opatřením bylo zpřísnění podmínek pro předčasný odchod do důchodu.

V roce 2002 došlo k úpravě indexace důchodu. Následující rok došlo k parametrickým změnám důchodového systému pomocí zákona č. 425/2003 Sb., který mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, dále zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanost, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení a zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Tyto změny se týkaly prodloužení růstu věkové hranice (pro nárok na starobní důchod i po roce 2007). Zpřísnil se předčasný odchod do důchodu, dále se uskutečnily redukce v hodnocení doby studia (jako náhradní doby). Dále došlo ke zrušení podmínky, která umožňovala nárok na výplatu starobního důchodu vedle příjmu z výdělečné činnosti. Také se rozdělila samostatná výdělečná činnosti na hlavní a vedlejší. V roce 2004 vznikla Bezděkova komise. Mezi lety 2006–2010 došlo díky zákonu č. 306/2008 Sb., o důchodovém pojištění ke startu první etapy penzijní reformy parametrického typu. Největší část úprav byla provedena na straně výdajů důchodového systému. Postupně se prodloužila doba pojištění potřebná pro vznik nároku na důchod z 25 let na 35 let, a to včetně náhradních dob pojištění nebo 30 let (bez náhradní doby pojištění).

Omezily se zápočty náhradních dob pojištění na 80 %. Dále došlo k zavedení postupného prodloužení období pro předčasný odchod do starobního důchodu, a to ze 3 na 5 let. Díky zákonu č. 382/2008 Sb. se změnilo započítávání doby vedení v evidenci úřadu práce do náhradních dob pojištění. Mezi lety 2009 – 2010 se pouze upravily výše důchodů formou nařízení vlády.

Malou důchodovou reformu odstartovala v roce 2011 nutnost úpravy redukčních hranic a sazeb v důchodovém systému. Pravidlem se určila výše redukčních hranic v souvislosti s průměrnou mzdou. První redukční hranice byla určena v hodnotě 44 % průměrné mzdy. Druhá redukční hranice se posunula z výše 114 % průměrné měsíční mzdy na čtyřnásobek. Došlo ke snížení zápočtu mezi první a druhou redukční hranicí z 30 % na 26 %. V roce 2013 proběhla velká důchodová reforma, při které došlo k zavedení II. pilíře důchodového systému v rozsahu 3 % mzdy, o které poklesl příspěvek na důchodové pojištění hrazený pojištěncem. Účastník musí přidat 2 % ze své mzdy navíc. Celkových 5 % mzdy bylo převedeno na vybraný penzijní fond u soukromé penzijní společnosti. Po dosažení věku odchodu do důchodu měl účastník na výběr ze tří možností výplaty prostředků, které si naspořil. První variantou byla doživotní penze, která se určí dle výše úspor a očekávané doby dožití (pokud žije pojištěnec déle, dostává rentu z majetku penzijního fondu). Druhá možnost byla v podobě doživotní penze s pozůstalostní penzí. Při této variantě jsou příbuzným pojištěnce vypláceny po smrti pojištěnce stejné dávky. Poslední možností je renta po dobu 20 let. Poté by pojištěnci náležel důchod z I. pilíře. Reforma se dále dotkla penzijního připojištění se státním příspěvkem, u kterého došlo ke zrušení garance nezáporného výnosu pro nové účastnické fondy, což umožňuje realizovat investice v rizikovějším duchu. Druhý pilíř byl následně zrušen. Jeho zrušení slibovala ČSSD ve své politické kampani. Důvodem pro jeho zrušení ČSSD uváděla, že ani po téměř dvou letech fungování žádná penzijní společnost nezískala potřebných padesát tisíc účastníků a tím pádem bez nich může přijít o licenci. Počet účastníků v II. pilíři v květnu roku 2014 vyjadřuje následující tabulka.

Tabulka 13: Počet účastníků v II. pilíři v květnu roku 2014

Penzijní společnost	Počet účastníků
Allianz penzijní společnost a.s.	10 069
Raiffeisen penzijní společnost a.s.	12 342
Česká spořitelna – penzijní společnost a.s.	13 926
Penzijní společnost České pojišťovny a.s.	29 917
ČSOB penzijní společnost a.s. člen skupiny ČSOB	3 107
KB penzijní společnost a.s.	13 899
Celkem	83 260

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Počet účastníků v II. pilíři dle penzijních společností, květen 2014 (pracovní materiál MF). Důchodová komise [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/08/MF-%C4%8CR-Po%C4%8Det-a-rozlo%C5%BEen%C3%AD-%C3%BA%C4%8Dastn%C3%ADk%C5%AF-v-II.-pil%C3%AD%C5%99i-kv%C4%9Bten-2014.pdf>

Hlavním důvodem tedy pro zrušení byla politická vůle, která se opírala o nízký počet účastníků.

Ten ale pramenil z toho, že výsledný schválený návrh byl kompromisní. Původně byla zamýšlena povinná účast daňových poplatníků. Navíc nedůvěře lidí výrazně napomohla právě i politická proklamace opozice. Byla ustanovena odborná komise pro důchodovou reformu, která vznikla na základě koaliční smlouvy a programového prohlášení vlády ČR. Komise byla pod záštitou ministryně práce a sociálních věcí a ministra financí. Byla složena z delegovaných zástupců koaličních stran, opozice, zástupců tripartity a odborníků z řad ekonomů, demografů a sociologů. Komise vytvořila materiál (nelegislativního typu), ve kterém uvedla doporučení způsobu ukončení důchodového spoření. Toto doporučení komise přijala 31. července 2014. Jako důvod bylo uvedeno zastavení snižování objemu prostředků (3 %) vybraných v rámci pojistného na výplatu důchodu.

4.8 Rakouský penzijní systém

Rakousko je federativní, parlamentní republika. Hlavou státu je prezident. V čele vlády stojí spolkový kancléř. Rakousko se skládá z devíti spolkových zemí. „*Výkonnou moc má federální i regionální vláda. Federální parlament je tvořen dvěma komorami, Národní radou (volenou přímo obyvateli) a Spolkovou radou (zemské sněmy spolkových zemí volí členy).*“⁵² V Rakousku žije 8,84 milionu obyvatel. „*Dle prognózy Statistik Austria se do roku 2040 zvedne populace o 7 % na 9,43 milionů a o 40 let později na 9,93 milionů obyvatel. Dále se také zvedne počet obyvatel starších 65 let. V roce 2018 jich v Rakousku bylo 18,8 %, v roce 2080 by mělo dojít k navýšení až na 29,3 %.*“⁵³ Přestože porodnost klesá, i přesto se bude rakouská populace zvyšovat kvůli migraci. Nicméně kvůli vysoké porodnosti v 50. a 60. letech 20. století a v souvislosti s prodlužováním délky života, bude docházet ke zvyšování počtu starobních důchodců.

⁵² Rakousko. *Europa.eu* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/austria_cs

⁵³ Rakouská populace roste a stárne. *CzechTrade* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.czechtrade.cz/sluzby/informacni-servis/aktuality/rakouska-populace-roste-a-starne>

„Do roku 2040 by jich mělo být o 50 % více. Což by znamenalo nárůst o 800 000 starobních důchodců. Tento nárůst má vliv i na počet lidí v produktivním věku, u kterého dojde k poklesu o 300 000 obyvatel.“⁵⁴ Výše zmíněné změny v populaci mohou mít vliv na rakouský penzijní systém. Tento penzijní systém je složen ze tří pilířů.

První pilíř je tvořen zákonným penzijním pojištěním. Jedná se o povinný, průběžný, dávkově definovaný systém, který je spojen s výší výdělku. Důchodový systém ze svého 1. pilíře poskytuje kromě starobních dávek také dávky invalidní a pozůstalostní. Tento pilíř zahrnuje „všechny osoby výdělečně činné s výjimkou státních zaměstnanců. Státní zaměstnanci jednotlivých spolkových zemí mají různé systémy, pro státní zaměstnance spolkové úrovně se systém postupně sjednotí v rámci obecného systému. Lidé, kteří mají příjem nižší, než je minimální úroveň pro zdanění příjmu, mohou do systému vstoupit dobrovolně.“⁵⁵ Systém je financován z příspěvků zaměstnavatele, zaměstnance a státu (v případě deficitu). Každý občan odvádí část příjmu, kterého dosahuje v produktivním věku. Zaměstnanci je sraženo 10,25 % z jeho hrubé mzdy. Dále zaměstnavatel odvádí za zaměstnance 12,55 %. „Maximální výše příjmu sloužící pro výpočet příspěvků do systému je omezena. V roce 2017 byla omezena do výše 4 980 eur měsíčně.“⁵⁶ Výpočet důchodových dávek prochází v současné době reformou. Na základě celé pracovní historie se budou vypočítávat dávky. Dále dojde ke „snížení aktuální míry z 2 % na 1,78 %. Maximální míra nahrazení mzdy důchodem bude činit 80 % vyměřovacího základu při odpracování 45 let. Také došlo ke zvýšení vyměřovacího základu za období péče o děti. V roce 2014 byl zaveden systém individuálních penzijních kont.“⁵⁷ Systém je více založen na zásluhovosti. Čím delší doba přispívání a čím vyšší příspěvky, tím má následně důchodce vyšší důchod. „Minimální doba přispívání je 7 let. Pro získání plné penze je doba přispívání 45 let (pro muže, pro ženy postupně naroste na 45 let). Zákonný věk pro odchod do důchodu je 65 let. U žen v soukromém sektoru je nižší (60 let). V letech 2024–2033 má dojít k vyrovnání na 65 let.“⁵⁸ Při posunutí odchodu do důchodu dochází k poskytnutí bonusu. „Při posunutí odchodu do důchodu o jeden rok se penze zvýší o 4,2 %.“⁵⁹ Důchodci, kteří pracují, podléhají stejnému zdanění jako ostatní zaměstnanci. Existuje několik důvodů pro odchod do předčasného důchodu, např. při

⁵⁴ Rakouská populace roste a stárne. *CzechTrade* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z:

<https://www.czechtrade.cz/sluzby/informacni-servis/aktuality/rakouska-populace-roste-a-starne>

⁵⁵ Smetánková, D. Krček a T. Vlha. *Stručný přehled důchodových systémů v zemích EU*: Rakousko. Praha 1: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2018, (Srovnávací studie 2.108), s. 46. ISSN 2533-4131.

⁵⁶ Smetánková, D. Krček a T. Vlha. *Stručný přehled důchodových systémů v zemích EU*: Rakousko. Praha 1: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2018, (Srovnávací studie 2.108), s. 46. ISSN 2533-4131.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Důchodový systém v Rakousku. *FINANCE.cz* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/329063-duchodovy-system-v-rakousku/>

vykonávání náročných povolání. Nicméně v rámci probíhající reformy dochází ke zpřísnění podmínek pro využívání předčasného důchodu. Existuje zde vyrovnávací příplatek, který je hrazen v případě, že výše výsledné dávky nedosahuje stanoveného minima (minimálního příjmu). V těchto případech je rozdíl dorovnán ze státního rozpočtu. Výše minimálního důchodu pro osoby přispívající 30 let do systému je 1 000 eur za měsíc (2017). „*První pilíř pokrývá téměř 99 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Pilíř je spravován samostatnými pojišťovacími subjekty.*“⁶⁰

Druhý pilíř je tvořen zaměstnaneckými fondy. Tyto fondy jsou založeny na pracovní smlouvě. Jsou méně rozšířené. „*V tomto pilíři se můžeme setkat s různými typy spoření:*

1. *penzijní;*
2. *podnikové kolektivní pojištění;*
3. *vnitřní účetní rezervy;*
4. *podpůrné fondy;*
5. *přímé pojištění.*“⁶¹

Existuje zde dobrovolnost příspěvků jak pro zaměstnance, tak pro zaměstnavatele. Příspěvky jsou daňově odečitatelnou položkou pro oba přispívající (pro zaměstnavatele pouze do 10 % zaměstnancovy mzdy). V rámci kolektivní smlouvy se mohou zaměstnanci a zaměstnavatelé dohodnout na vzniku zaměstnaneckého penzijního plánu, který má podobu zaměstnaneckého penzijního fondu u bankovní instituce. Dále se také vyskytují další typy spoření, ačkoliv jsou již méně časté. Jedná se např. o penzijní připojištění, životní pojištění nebo fondy (v režii zaměstnavatele). „*Zaměstnanec si při uzavření smlouvy s penzijním fondem může vybrat, zdali se bude jednat o definovanou dávku (výpočet příspěvků na základě požadované důchodové dávky) nebo příspěvek (zaměstnanec přispívá až 10 % ze své hrubé mzdy). Tyto fondy jsou úročeny minimálně 2,25 % ročně. Výše tohoto úroku je garantována.*“⁶² Fondy mohou dosahovat i vyššího zhodnocení, a to v závislosti na vývoji kapitálových trhů. Dávky z tohoto pilíře je možné čerpat v podobě pravidelných měsíčních splátek, nebo jednorázově. Dalším druhem zaměstnaneckého fondu je odstupní fond, do kterého přispívají pouze zaměstnavatelé, a to 1,53 % zaměstnancovy hrubé mzdy. Je možnost přispívat i vyšší částku. Povinná účast je odečitatelná

⁶⁰ Slaný, Antonín a Vojtěch Krebs. *Sociální ochrana a důchodový systém*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 49. ISBN 8021033908

⁶¹ Pension system in Austria. *Pension Funds Online* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.pensionfundsonline.co.uk/content/country-profiles/austria/27>

⁶² Tamtéž.

z daní (dobrovolná nikoliv). „Zaměstnanec má možnost si po ukončení zaměstnání peníze vybrat, nebo odložit na důchod.“⁶³

Třetí pilíř tvoří individuální, dobrovolné, soukromé penzijní pojištění, které vzniklo v roce 2003. U tohoto pojištění je možnost státní podpory (závisí na příspěvku účastníka) v rámci systému prémie podporovaného důchodového spoření. Mají spíše malý význam. Výše příspěvku je individuální (daňově uznatelný náklad). „Toto pojištění si může založit občan mladší 62 let. Výplata může nastat nejdříve ve 40 let věku účastníka, pokud spoření trvalo minimálně 10 let. Lze vyplácet jednorázově či měsíčně. Každý rok dochází k vyhlášení aktuální procentní sazby státních příspěvků.“⁶⁴

4.9 Německý penzijní systém

Německo je federativní, parlamentně-demokratická republika. V čele její vlády vystupuje kancléř. Hlavou státu je prezident. Hlavní povinnosti a pravomoci prezidenta jsou především reprezentativní. Německo je složeno z 16 spolkových zemí. „Každá země má vlastní ústavu a velkou autonomii (pokud jde o vnitřní uspořádání). Mezi samostatné státy patří i město Berlín, Hamburk a Brémy–Bremenhaven.“⁶⁵ Německo má více než 83 milionů obyvatel. Na růst obyvatel mají vliv mladí přistěhovalci, nicméně ani ti nezabrání nezadržitelnému stárnutí německé populace. „V roce 2018 počet obyvatel Německa vzrostl o 227 000 obyvatel (o 0,3 %). Průměrný věk činil 44 let, což je o 5 let více než v roce 1990. Jedním z důvodů růstu počtu obyvatel je, že v roce 2018 přišlo do Německa o 386 000 obyvatel více, než se z něj vystěhovalo. I přes silné přistěhovalectví (zejména mladých lidí) do Německa není dle spolkového statistického úřadu téměř žádná šance, aby došlo k zastavení stárnutí obyvatelstva.“⁶⁶

Německý penzijní systém se skládá ze tří pilířů. První pilíř je tvořen zákonným důchodovým pojištěním. Jedná se o povinný, průběžně financovaný systém, který je založen na mezigenerační solidaritě. Je financován z příspěvků zaměstnanců, zaměstnavatelů z mezd a státu (z daní). Povinně se zde tvoří rezervní fond udržitelnosti (Nachhaltigkeitsrücklage). „Jeho výše

⁶³ Smetanková, D. Krček a T. Vlha. *Stručný přehled důchodových systémů v zemích EU*: Rakousko. Praha 1: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2018, (Srovnávací studie 2.108), s. 46. ISSN 2533-4131.

⁶⁴ Rakouské peníze aneb Bez práce nejsou koláče. *Investujeme.cz* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/rakouske-penize-aneb-bez-prace-nejsou-kolace>

⁶⁵ Německo. *Europa.eu* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/germany_cs

⁶⁶ Počet obyvatel Německa stoupá, kvůli migrantům. Poprvé překročil 83 milionů. *Echo24.cz* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SSD3D/pocet-obyvatel-nemecka-stoupa-kvuli-migrantum-poprve-prekrocil-83-milionu>

se musí pohybovat mezi 0,2–1,5násobku měsíčních výdajů hlavního systému zákonného důchodového pojištění. Pokud nebude na konci roku tohoto cíle dosaženo, musí dojít k úpravě výše příspěvku. V roce 2016 byl příspěvek zaměstnavatele i zaměstnance 9,35 % z hrubé mzdy. Příspěvek od státu byl asi 23 % celkových příjmů v systému.⁶⁷ Tento pilíř pokrývá téměř všechny zaměstnance včetně některých OSVČ. Ti nepodléhají zákonnému pojištění s výjimkou vybraných kategorií osob, jako jsou např. OSVČ pečovatelky, učitelé, opatrovníci dětí, porodní asistentky. Další výjimku v tomto pilíři představují marginální zaměstnání. Zaměstnanci v tomto typu zaměstnání mají možnost odstoupit od této povinnosti. Dále se v tomto pilíři nacházejí zvláštní povinná schémata, do kterých spadají státní zaměstnanci. Jedná se o samostatně oddělený, povinný systém pro pracovníky ve státní správě s úřednickou definitivou neboli systém důchodového zabezpečení státních zaměstnanců (Beamtenversorgung).

Od výdělků v produktivním věku a počtu let pojištění se odvíjí výše důchodu. Každý rok, ve kterém je přispíváno, se výše příjmu převede na body (verdienste punkte). Jeden bod je roven výši příjmu na úrovni průměrné mzdy. Počet získaných bodů je následně násoben koeficientem hodnoty důchodů, který se každý rok upravuje dle růstu mezd. Důchodové dávky podléhají zdanění. Rodičům se přičítají body za každé dítě k pravidelným výplatám penze. Jedná se o bodový systém, který kompenzuje nerovnost pohlaví na trhu práce. „K vyplacené penzi se přičítají navíc 2 body za každé dítě narozené do roku 1992 a 3 body za dítě narozené po roce 1992. Věk odchodu do důchodu stanovený zákonem byl navýšen z 65 let na 67 let v rozmezí 2012 až 2031. Pokud chce pojištěnec pobírat důchod předčasně, přičemž nejnižší věkový limit je 60 let, je nutné počítat se zkrácením částky a to o 0,3 % za každý měsíc před dosažením stanovené věkové hranice odchodu do důchodu.“⁶⁸ Pro získání nároku alespoň na část důchodu je minimální doba přispívání alespoň 5 let. Minimální důchod jako takový neexistuje. Nicméně existuje druh sociální dávky ve stáří, který je součástí systému minimálního příjmu (není spojen s výší výdělků, je součástí sociálního zabezpečení).

Druhý pilíř je tvořen zaměstnaneckým důchodovým pojištěním. Jedná se o dobrovolné pojištění pro zaměstnance i zaměstnavatele v soukromém sektoru. „Naopak ve veřejném sektoru jsou zaměstnavatelé i zaměstnanci povinni na základě kolektivní smlouvy se účastnit doplňkového penzijního připojištění. Existují zde různá schémata, zpravidla dávkově definovaná, ale mohou

⁶⁷ Smetanková, D. Krček a T. Vlha. *Stručný přehled důchodových systémů v zemích EU: Německo*. Praha 1: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2018, (Srovnávací studie 2.108), s. 46. ISSN 2533-4131.

⁶⁸ Tamtéž.

být i příspěvkově či kapitálové. ⁶⁹ Je zde více možností financování, např. příspěvky zaměstnavatele, které jsou zvýhodněny odpočtem z daňového základu, nebo příspěvky zaměstnance jako pravidelné částky spoření ze mzdy, nebo kombinací dvou předchozích v podobě spoření zaměstnance podpořené příspěvkem zaměstnavatele.

Třetí pilíř tvoří individuální, kapitálové důchodové pojištění. Účast v tomto pilíři je dobrovolná. Existují zde různé druhy produktů s možností podpory formou úlevy na daních, v podobě státního příspěvku ke spoření nebo přímou finanční podporou na základě rodinných poměrů, např. manželé a rodiče obdrží přímou podporu několik set euro za rok na každé dítě.

Příkladem je spoření Riester, které má mnoho podob. Převážně se jedná o spořicí účty a penzijní připojištění. Bankovní produkty musí pro certifikování (státem) splnit určité podmínky, jimiž jsou:

- genderová neutralita podmínek;
- garance výše vyplacené částky včetně státních příspěvků;
- nemožnost výplaty před 62. rokem života klienta;
- jasná specifikace poplatků, rizika a možností smlouvy;
- možnost zrušení či zmrazení smlouvy na konci každého kvartálu;
- podmínka pro poskytovatele, zabývající se nutností rozvrhnutí nákladů a poplatků za zprostředkování, správu a vedení účtu za kompletní předpokládanou dobu trvání účtu (na období min. 5 let).

„U těchto produktů je možnost státních příspěvků. Základní příspěvek, který obdrží každý pojištěný ročně, je 175 euro. Příspěvek na dítě je 185 eur nebo 300 euro ročně v závislosti na roce narození dítěte. Vyplácí se pouze za děti s nárokem na přídavek na dítě. Obdrží ho rodič, který pobírá přídavek na dítě. Posledním bonusem je vstupní bonus. Klienti dostávají jednorázovou platbu ve výši 200 eur, pokud v roce promoce nedovršili věku 25 let.“ ⁷⁰ Výše příspěvků závisí na financích, které jsme do produktu vložili. Pokud klient vloží méně než 4 % z hrubého příjmu předešlého roku, nedostane celou výši státního příspěvku. Klient bez ohledu na hrubý příjem musí na své spoření zaplatit minimálně 60 eur za rok.

Pokud klient dosáhne 62 let, může z produktů čerpat penzi v plné výši formou měsíční renty, nebo vybrat 30 % z naspořených peněz a dále čerpat penzi ze zbytku naspořené částky, anebo

⁶⁹ Smetanková, D. Krček a T. Vlha. *Stručný přehled důchodových systémů v zemích EU: Německo*. Praha 1: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2018, (Srovnávací studie 2.108), s. 46. ISSN 2533-4131.

⁷⁰ Mindestbeitrag und förderbeispiele der Riester-rente. *Riester-rente* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <https://www.riester-rente.net/#foerderung>

vybrat si celou částku najednou. V poslední možnosti ale dostane klient částku sníženou o státní příspěvek a zpětně dodaněnou. Do produktů Riester je možné vstoupit kdykoliv během produktivního věku života. Při předčasném vystoupení klient musí vrátit veškeré státní příspěvky a zpětně dodanit vklady do systému. Využívat těchto produktů mohou nejen lidé v zaměstnanec-kém poměru, ale i pracovníci státní správy, OSVČ, lidé pracující na dohodu o práci a i nezaměstnaní.

4.9.1 Porovnání penzijních systémů

Tato podkapitola se bude zabývat porovnáním již zmíněných třech penzijních systémů. Níže přiložená tabulka stručně zobrazuje odlišnosti jednotlivých systémů.

Tabulka 14: Porovnání penzijních systémů

	Český penzijní systém	Rakouský penzijní systém	Německý penzijní systém
Počet pilířů	I. + III. (původně I. + II. + III.)	I. + II. + III.	I. + II. + III.
I. pilíř	Povinné základní důchodové pojištění, PAYG, základní + procentní výměra	Zákonné penzijní pojištění (všechny osoby výdělečně činné s výjimkou státních zaměstnanců), při nižším příjmu (pod minimální úroveň po zdanění) je vstup dobrovolný, správa samostatnými pojišťovacími subjekty	Zákonné důchodové pojištění, povinné, povinná tvorba rezervního fondu udržitelnosti
I. pilíř sazba	28 % z hrubé mzdy zaměstnanec	Zaměstnavatel 12,55 %, Zaměstnanec 10,25 % z hrubé mzdy	Zaměstnavatel 9,35 % a zaměstnanec 9,35 % z hrubé mzdy
II. pilíř	Ukončeno placení pojistného k 01/2016 (3 % + 2 % zaměstnanec z hrubé mzdy)	Zaměstnanecké fondy založené na pracovní smlouvě, daňově odečitatelné	Zaměstnanecké důchodové pojištění, dobrovolné, pro zaměstnance a zaměstnavatele v soukromém sektoru, příspěvky zaměstnavatele (odpočet z daní) nebo zaměstnanec, či kombinace
Podmínky II. pilíře	Vstup do 35 let věku, investování do 4 fondů	Typy spoření: penzijní, podnikové kolektivní pojištění, vnitřní účetní rezervy, podpůrné fondy, přímé pojištění, dobrovolnost vstupu, u penzijního připojištění garantovaná výše úroku 2,25 %	Veřejný sektor – povinnost účastnit se na základě kolektivní smlouvy doplňkového penzijního připojištění
III. pilíř	Dobrovolná účast, možnost předčasně vystoupit, možnost daňové úlevy	Individuální, dobrovolné, soukromé penzijní pojištění, daňově uznatelné	Individuální, kapitálové, důchodové pojištění, dobrovolné, daňově uznatelné
Státní podpora pro III. pilíř	90 – 230 Kč měsíčně dle výše příspěvku	Dle výše příspěvku	Dle výše příspěvku: základní příspěvek - 175 euro, příspěvek na dítě - 185 eur nebo 300 euro ročně, jednorázová platba - 200 eur, pokud v roce promoce nedovršili věku 25 let.

Zdroj: Vlastní zpracování

Jednou z hlavních odlišností penzijních systémů ve vybraných zemích je počet pilířů jednotlivých systémů. Z hlediska jejich počtu se odlišuje naše republika, která v lednu roku 2016 zru-

šila druhý pilíř penzijního systému. Nyní je u nás využíván pouze první a třetí pilíř, což představuje podstatný rozdíl v porovnání s německým a rakouským penzijním systémem. Další rozdíl představují sazby uplatňované v prvním pilíři. V České republice zaměstnanci odvádí na důchodové pojištění 6,5 % ze svého příjmu. Poté odvádí za zaměstnance 25 % zaměstnavatel (na sociálním pojištění). Z uvedených sazeb (v součtu 31,5 % z hrubé mzdy) zaměstnanec ale odvádí 2,3 % na nemocenské pojištění a 1,2 % odvede ve formě příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Proto tedy samotná sazba důchodového pojištění je 28 % z hrubé mzdy (zaměstnanec). Oproti tomu, v Rakouském penzijním systému (v rámci I. pilíře) je sraženo zaměstnanci z hrubé mzdy 10,25 % a zaměstnavatel odvádí 12,55 %. V rámci německého prvního pilíře zaměstnavatel a zaměstnanec odvádějí shodnou sazbu ve výši 9,35 % z hrubé mzdy. Z následujícího tvrzení je patrné, že sazby na důchodové pojištění jsou v naší republice nejvyšší. První pilíř je v České republice a v Německu povinný. Nicméně v rakouském penzijním systému je uvedena výjimka pro státní zaměstnance a pro osoby s nižším než minimálním příjmem. Při příjmu ve výši spadající pod minimální úroveň zdanění je vstup do prvního pilíře dobrovolný. Rakousko se také odlišuje správou tohoto pilíře, která je vykonávána samostatnými pojišťovacími subjekty (v ČR a Německu státem). V rámci prvního pilíře je také odlišností tvorba rezervního fondu udržitelnosti v rámci německého penzijního systému. Jeho funkčnost je popsána v kapitole zabývající se německým penzijním systémem.

Druhý pilíř byl v naší republice zrušen k lednu roku 2016. V Rakousku je tvořen zaměstnanec-kými fondy založenými na pracovní smlouvě. Výhodou je zde daňová odečitatelnost. Je zde možnost výběru z 5 typů spoření, které zmiňuje kapitola popisující rakouský penzijní systém. Výhodou je u penzijního připojištění, které je nabízeno také v rámci druhého pilíře, garantovaná výše úroku v hodnotě 2,25 %. V Německu se jedná o zaměstnanecké důchodové pojištění, které je dobrovolné pro zaměstnance a zaměstnavatele v soukromém sektoru. Na rozdíl od veřejného, ve kterém je jeho účast povinností na základě kolektivní smlouvy. Třetí pilíř je ve zmiňovaných třech zemích podobný. V každé zemi je dobrovolný a všude je možnost daňové úlevy. Státní podpora v tomto pilíři se určuje ve všech zemích dle výše příspěvku účastníka.

Česká republika se pro udržení penzijního systému snaží o reformu, kterou aktuálně zpracovává Komise pro spravedlivé důchody, jejíž návrh je popsán níže v kapitole zabývající se poradními orgány.

Německo pro udržitelnost penzijního systému zvolilo cestu tvrdého zdanění příjmu důchodců. V roce 2018 zaplatili němečtí důchodci na dani z příjmu celkem 33 miliard eur, což je v přepočtu 845 miliard korun. Do budoucna se v souvislosti s německou důchodovou reformou počítá s větším daňovým zatížením seniorů na odpočinku. Jen 600 tisíc důchodců v Německu nevyužívá žádný další přílepkující příjem. Nicméně 4,4 milionů důchodců ale převyšuje nezdánitelný příjem a musí z něj odvádět daň, která je poměrně dost vysoká. Je-li příjem důchodce vyšší než minimální nezdánitelná částka 9 168 eur ročně (235 000 Kč), odvádí nově důchodce daň ve výši 78 % z každého příjmu nad tuto hranici. Rakouští ekonomové se domnívají, že by země uvítala pevnější vazbu mezi nastavením penzijního systému a demografickým vývojem, oproti menším změnám, ke kterým přikračuje.

5 PORADNÍ ORGÁNY VLÁDY

V této kapitole se budu zabývat poradními orgány vlády, které se mimo jiné zabývaly návrhy na důchodovou reformu. Konkrétně se budu věnovat Národní ekonomické radě vlády, Bezděkově komisi a Komisi pro spravedlivé důchody. Závěrem v kapitole popíšu návrh reformy základní architektury důchodového systému v naší republice.

5.1 Bezděkova komise

V roce 2004 jednotlivé politické strany nominovaly experty zaměřené na důchody do komise. Ve vedení této komise byl Vladimír Bezděk. Jedním z cílů bylo zhodnocení demografické prognózy na území České republiky. Toto zhodnocení bylo provázeno v souvislosti s možnostmi státu zabezpečit dostatečné finanční prostředky pro financování důchodů v budoucnosti. „V roce 2005 byla vypracována závěrečná zpráva. Ta měla sloužit jako podklad pro důchodovou reformu. Nicméně příští vlády se od té doby k důchodové reformě neodhodlaly. V lednu roku 2010 požádal tehdejší ministr financí Eduard Janota tuto komisi, s výhledem na potřebnou penzijní reformu, opět o spolupráci.“⁷¹

„Bezděkova komise se skládala z následujících odborníků (vč. uvedení jejich tehdejšího zaměstnání):

1. Vladimír Bezděk, šéf komise a ex-šéf AEGON penzijního fondu a pojišťovny;
2. Jiří Fialka, partner společnosti Deloitte;
3. Jiří Frankl, Úřad vlády ČR;
4. Marta Gellová, generální sekretář Asociace finančních zprostředkovatelů a finančních poradců ČR;
5. Klára Hájková, náměstkyně ministra financí;
6. Jiří Hoidekr, bývalý šéf České správy sociálního zabezpečení;
7. Pavel Kohout, ředitel pro strategii společnosti Partners;
8. Jiří Král, ředitel odboru sociálního pojištění Ministerstva práce a sociálních věcí;
9. Jiří Rusnok, prezident Asociace penzijních fondů.“⁷²

Uvedené pozice u jednotlivých členů platili v době činnosti Bezděkovi komise.

⁷¹ Bezděkova komise: vše podstatné o důchodové reformě. *Poradci-sobě* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://poradci-sobe.cz/stoji-za-precetni/bezdekovy-navrh-y-prehledne-jasne-a-vystizne/>

⁷² Tamtéž.

Členové pracují bez nároku na odměnu. Členové nereprezentují své zaměstnavatele. Jsou jmenováni pro svoje odborné schopnosti. Závěry Bezděkovy komise pro jednotlivé pilíře našeho důchodového systému jsou následující.

Průběžný důchodový systém – 1. pilíř

Jedním ze závěrů Bezděkovy komise v tomto pilíři je následování postupného navyšování věku pro odchod do důchodu, přičemž u žen by toto navyšování mělo jít rychlejším tempem. Dále zde byla možnost v návaznosti na předchozí, uvažovat o možnosti zaměstnavatelských penzijních plánů (pojištění) pro riziková zaměstnání v doplňkových důchodových systémech, které by byly hrazeny z prostředků zaměstnavatelů, popřípadě pojištěnců. Dalším závěrem je růst důchodů. Do roku 2025 by důchody dle závěrů komise měly postupně růst jen o inflaci. Komise předpokládala start reformy v roce 2015. Po tomto předpokládaném startu měly být zrušeny vdovecké důchody. Následným bodem bylo zavedení mechanismu sdílení vyměřovacích základů mezi manželi. Toto opatření mělo zajistit rozdělení příjmu obou manželů pro účely stanovení jejich nároků na důchod. „Mezi další body ze závěrů Bezděkovy komise patřilo:

1. při souběhu příjmů s důchodem budou příjmy zdaněny;
2. sjednocení výběrů daní a pojistného;
3. strop pojistného bude snížen na trojnásobek průměrné mzdy;
4. do individuálního fondového systému poplyne 3 %, do průběžného systému 20 % (z pojistného), v roce startu reformy měli být oba pilíře povinné pro osoby mladší 40 let;
5. zavedení konceptu fiktivního příjmu (ve výši 40 % - 80 % průměrné mzdy) pro hodnocení náhradních dob pojištění, za tyto doby bude pojistné hrazeno z DPH;
6. snížení pojistné sazby z 28 % na 23 % kompenzované fiskálně sjednocením sazeb DPH na 19 % - dodatečný zdroj asi 50 mld. Kč.⁷³

Fondový individuální systém – 2. pilíř

Mezi závěry, týkající se druhého pilíře, patří správa prostředků ve fondovém systému. Tuto správu budou provádět reformované penzijní fondy či investiční společnosti nebo jiní správci. Dále lze prostředky druhého pilíře v případě přání účastníka investovat výhradně do českých státních dluhopisů. Naspořené finanční prostředky budou povinně vypláceny pouze v podobě

⁷³ Bezděková komise: vše podstatné o důchodové reformě. *Poradci-sobě* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://poradci-sobe.cz/stoji-za-precetni/bezdekovy-navrhy-prehledne-jasne-a-vystizne/>

doživotní anuity. V případě úmrtí pojištěnce (před vznikem nároku na anuitu) budou převedeny na penzijní účet oprávněné osoby.

Životní pojištění a penzijní připojištění – 3. pilíř

Součástí vládního návrhu zákona, který má regulovat složky tohoto pilíře (byl předložen do Parlamentu), je zachování přímé státní podpory těchto produktů.

V závěrech Bezděkovy komise byla také uvedena tzv. Menšinová varianta. V této variantě by druhý pilíř měly provozovat reformované penzijní fondy (stejně jako správu investic, kde mělo být nabízeno více penzijních plánů s rozdílnou investiční strategií). Přímá podpora státu měla dosahovat 3 % pojistného za podmínek, kdy účastník spoří minimálně stejnou částku.⁷⁴ U této státní podpory se použije stejný strop, jako v průběžném pilíři. Vstup do druhého pilíře měl být dle této varianty dobrovolný. Těm účastníkům, kteří se nebudou účastnit druhého pilíře, povedou penzijní plány stávající penzijní fondy. Prostředky, které budou naspořeny, se budou vyplácet pomocí doživotní anuity. Závěrem tedy došlo k navyšování důchodového věku, sjednotil se výběr daní a pojistného a souběh příjmů a důchodu je zdaněn (dle podmínek u konkrétního druhu příjmu).

5.2 Národní ekonomická rada vlády (NERV)

Jednalo se o nezávislý poradní orgán, který pomáhal vládě nalézt nejvhodnější varianty reformy a ostatních ekonomických opatření. Národní ekonomická rada vlády pomáhala vládě ČR od ledna roku 2009. Toto období bylo zatížené recesí. „*V září roku 2009 byla činnost národní ekonomické rady vlády pozastavena. Skoro po roce vláda v čele s Petrem Nečasem její činnost obnovila. Nicméně v srpnu roku 2013 byla opět její činnost pozastavena.*“⁷⁵ Členové tohoto poradního orgánu se věnovali poradní činnosti ve svém osobním volnu a nebyli placeni státem. Jejich činnost, konzultace a spolupráce s významnými ekonomy měla předejít a bránit chybným krokům a přispět přínosem správných řešení pro vývoj veřejných rozpočtů i pro budoucnost všech občanů naší republiky.

„Národní ekonomická rada vlády měla 11 pracovních skupin:

- 1. Veřejné finance (garant: Tomáš Sedláček);*
- 2. Důchodová reforma (činnost ukončena, garant: Vladimír Bezděk);*
- 3. Boj s korupcí (garant: Pavel Kohout);*

⁷⁴ Bezděková komise: vše podstatné o důchodové reformě. *Poradci-sobě* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://poradci-sobe.cz/stoji-za-precteni/bezdekovy-navrhy-prehledne-jasne-a-vystizne/>

⁷⁵ Národní ekonomická rada vlády. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/narodni-ekonomicka-rada-vlady-51371/>

4. *Vztahy k EU (garant: Petr Zahradník);*
5. *Konkurenceschopnost a podpora podnikání (garant: Michal Mejstřík);*
6. *Financování zdravotnictví (garant: Miroslav Zámečník);*
7. *Rozpočtový rámec EU (garant: Petr Zahradník);*
8. *Krize v eurozóně (garant: Vladimír Dlouhý);*
9. *Prorůstová opatření (garant: Tomáš Vrbík);*
10. *KPI ve veřejné správě (garant: Jan Procházka);*
11. *Trh práce (garant: Daniel Münich).“⁷⁶*

Národní ekonomická rada vlády navrhovala ve své závěrečné zprávě ze září roku 2009 několik opatření. Jedním z nich byla dlouhodobá udržitelnost veřejných financí. V této oblasti musela Česká republika učinit podstatné kroky týkající se dlouhodobé udržitelnosti veřejných výdajů. Jedním z hlavních bodů udržitelnosti budoucího vývoje je snižování zadluženosti. A právě vzhledem k tomuto cíli je potřeba určit nástroje, pomocí nichž bude dosaženo vyrovnaných a přebytkových rozpočtů (jakmile odpadne recese). Zde Národní ekonomická rada vlády navrhl postupovat dle následujících pravidel, která formulují opatření jak na straně příjmů, tak na straně výdajů. Tato opatření můžeme rozdělit do třech následujících skupin:

1. fiskální pravidla;
2. výdaje;
3. příjmy/daně.

V souvislosti s fiskálními pravidly by mělo Ministerstvo financí a rozpočtová politika posilovat svou roli. „*Mezi další body týkajících se fiskálních pravidel zahrnuje Národní ekonomická rada vlády:*

1. *zakotvení upraveného maastrichtského pravidla pro veřejný dluh a veřejné deficity pro fiskální politiku v ČR;*
2. *deficit veřejných rozpočtů ≤ 4 %;*
3. *růst HDP;*
4. *při nedodržení výše uvedeného pravidla zavedení sankcí, a to na úrovni kabinetu, který nesmí bez sankce předložit rozpočet porušující pravidla, dále na úrovni poslanecké sněmovny, která může měnit vnitřní strukturu rozpočtu (nikoliv ale porušovat pravidlo samotné);*
5. *snížení platu daného ministra a náměstka o 20 % při nedodržení nominálního výdajového rámce jednotlivých kapitol;*

⁷⁶ Národní ekonomická rada vlády. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/narodni-ekonomicka-rada-vlady-51371/>

6. *zmírnění dopadů čtyřletého politického cyklu zavedením pětiletého zákonného výdajového rámce.*⁷⁷

„Přílohou zákona o státním rozpočtu by dále měly být propočty, které by kvantifikovaly:

- *fiskální projekce a návrh opatření na straně výdajů, která stanoví termín, kdy dojde k vyrovnání veřejných rozpočtů;*
- *po dobu minimálně 3 přebytkových let docílení přebytkového financování;*
- *určení výše, o kolik by se musely zvednout daně (aby stát hospodařil s vyrovnaným rozpočtem);*
- *určení doby, jak dlouho by se musel splácet dluh pro jeho úplné splacení (pokud by stát zabavil všem výdělečně činným jejich plat a dotčeným by zůstalo pouze životní měsíční minimum;*
- *fiskální projekci, která stanoví, kdy dojde ke snížení zadluženosti na hodnotu 20 % HDP.*⁷⁸

Dalším bodem bylo vytvoření permanentního nadstranického orgánu, který měl být jmenován Poslaneckou sněmovnou ČR pro veřejné rozpočty. Tento orgán měl řešit komplexně problematiku veřejných rozpočtů včetně municipalit, regionů, státních fondů, zdravotních pojišťoven, včetně podrozvahových závazků. Dále měl orgán předkládat doporučení parlamentu i vládě. Dalším návrhem byla měsíční kontrola veřejných výdajů včetně zdravotního pojištění a sociálního zabezpečení, nastavení výdajových limitů pro všechny složky. Posledním bodem v oblasti fiskálních pravidel byla pravidelná kontrola Sborem auditorů.

Další návrh opatření se týkal výdajů. Hlavní oblast se zabývala strukturální reformou sociálního systému. Cítila na provázání podpor v nezaměstnanosti na veřejně prospěšné práce nebo veřejnou službu. Dále na účast v rekvalifikačních kurzech. Dalšími body návrhu bylo zrušení automatické indexace dávek, analýza jejich souběhu a dopadu na motivaci k účasti na ekonomických aktivitách a diferenciaci dávek na příjmovou a majetkovou situaci žadatele. „*Mezi parametrické změny dále NERV zahrnuje změny průběžně financovaného pilíře důchodového systému, a to dle následujících návrhů:*

1. *přechod na indexaci podle indexu spotřebního koše domácností seniorů;*
2. *zrušení náhradních dob (rodičovská, vysokoškolské studium);*

⁷⁷ Národní ekonomická rada vlády, Závěrečná zpráva, září 2009. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/zaverecna-zprava-NErv.pdf>

⁷⁸ Národní ekonomická rada vlády, Závěrečná zpráva, září 2009. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/zaverecna-zprava-NErv.pdf>

3. *prodlužování (automatické) odchodu do důchodu v souvislosti s očekávanou délkou dožití (např. Skandinávie) ve stanoveném poměru např 1:1 nebo 1:2 (dvanáctiměsíční nárůst průměrné délky dožití mělo znamenat prodloužení věku odchodu do důchodu, revize dle návrhu změn měla být prováděna jednou za tři roky), prodloužení bylo navrhováno v délce 6 respektive 4 měsíců.*⁷⁹

Dále se NERV zabýval opatřením týkajícím se příjmů/daní. Jedním z jejich záměrů bylo sblížit snížené sazby DPH k základní sazbě a zvýšit základní sazbu. Následujícími opatřeními byl podstatný růst spotřebních daní, zvýšení ekologické daně a jejich zdrojové využití pro zdravotní péči, důsledný prodej povolenek, dále snaha o vyšší příjmy z dividend z ČEZu a nastavení časového harmonogramu pro podstatné zvýšení majetkových daní.

Další body z návrhové části se zabývaly kohezní politikou EU, sociálním a zdravotním pojištěním, trhem práce, podnikatelským a institucionálním prostředím a znalostní společností. V neposlední řadě NERV navrhoval zavedení spořicího pilíře, kde si klienti mladší 40 let budou dle návrhu povinně spořit na část svého příjmu v penzi. Toto povinné spoření mělo být hrazeno 3 % z příspěvkové sazby z průběžného pilíře. Jednalo se o návrh druhého pilíře, který byl zaveden a následně zrušen. Tento pilíř dle návrhu NERV měla spravovat ČSSZ. NERV, stejně jako Bezděkova komise, se zabývala také variantou snížení sazby povinného pojistného z 28 % na 23 % a její kompenzace v podobě sjednocení DPH na 19 %. Touto závěrečnou zprávou její návrhovou částí považovali členové NERV svoji práci za ukončenou. Nutno podotknout, že většinu doporučení ekonomů vláda nakonec v podstatě ignorovala.

5.3 Komise pro spravedlivé důchody

Komise pro spravedlivé důchody je poradní skupinou ministryně práce a sociálních věcí. Tato poradní skupina byla představena 1. 1. 2019. „*Jedná se o kolektivní orgán, který se skládá ze zástupců politických stran, které jsou zastoupeny v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky, zástupců odborových organizací, zástupců senátorských klubů, zástupců zaměstnavatelských organizací, Úřadu vlády, zástupců Ministerstev financí a zdravotnictví, Českého statistického úřadu, České národní banky, zástupců zájmových skupin, zástupců akademické sféry a zástupců seniorských organizací.*“⁸⁰

⁷⁹ Národní ekonomická rada vlády, Závěrečná zpráva, září 2009. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/zaverecna-zprava-NERV.pdf>

⁸⁰ Statut Komise pro spravedlivé důchody. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/statut-a-jednaci-rad/>

Tato skupina pracuje pod záštitou ministryně práce a sociálních věcí Janou Maláčovou. Ministryně bude hodnotit návrhy předkládané Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR. Dále doporučuje úpravy principů řešení či výběry variant u předkládaných návrhů. Komise je ustanovena do konce volebního období. Jedná se tedy o dočasnou poradní skupinu. „*Cílem komise je zajistit udržitelný důchodový systém, ale i důchodový systém zajišťující spravedlivé a důstojné důchody.*“⁸¹

Opatření, která komise připravuje, vypracovává na základě diskusí mezi představiteli celého politického spektra a mezi odbornou veřejností. Komise se bude věnovat rozdílům mezi důchody u mužů a žen. „*Dále možností dřívějšího odchodu do důchodu u náročných profesí a v neposlední řadě nastavením vdoveckých a vdovských důchodů nebo nastavením třetího důchodového pilíře, stejně jako možnosti změny architektury důchodového systému a zajištění jeho příjmů.*“⁸²

Na svém jednání v říjnu a listopadu roku 2019 diskutovala komise o architektuře nového důchodového systému. Byla diskutována základní myšlenka, teze a principy komplexní reformy prvního pilíře důchodového systému. Komise na obou jednáních doporučila návrh reformy dále rozpracovat na detailnější úroveň. „*Dne 10. ledna 2020 se komise na svém zasedání věnovala mikroekonomickým a makroekonomickým dopadům vybraného konkrétního nastavení parametrů nového důchodového systému. Tyto dopady vychází z dříve projednaných tezí a principů.*“⁸³

Z této nové architektury pak vycházejí jednotlivé scénáře nastavení konkrétních parametrů v novém systému. Rozdílné scénáře akcentují tři hlavní cíle reformy. Cílem důchodové reformy je spravedlnost, srozumitelnost a finanční udržitelnost. Z těchto cílů by měly vycházet parametry důchodové reformy. V diskusích, týkajících se cíle spravedlnosti a důstojnosti, komise zdůrazňovala spravedlivé ocenění péče o děti a závislé osoby. Těmto diskusím věnovala komise několik jednání. Doporučila, aby byly navrženy k dalším politickým projednáním např. instituty fiktivních vyměřovacích základů a bonusů za výchovu dítěte. Dále byla při diskusích týkajících se spravedlnosti důchodů otevřena otázka minimální důstojné výše důchodu a solida-

⁸¹ O Komisi pro spravedlivé důchody. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/o-komisi/>

⁸² O Komisi pro spravedlivé důchody. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/o-komisi/>

⁸³ Architektura nového důchodového systému. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

rity s osobami s velmi nízkými důchody. Během jednání komise se objevila potřeba srozumitelnosti důchodového systému a informovanosti občanů. Tato potřeba se objevila např. při diskusích nad efektivností třetího pilíře, také při diskusích základních principů nultého a prvního pilíře. V těchto diskusích byla informovanost a srozumitelnost vnímána jako důležitý předpoklad pro nezkrácení rozhodování občanů v zásadních ekonomických situacích. Jedná se např. o volbu načasování odchodu do důchodu, splnění podmínek na nárok na důchod, vnímání udržitelnosti a spravedlnosti důchodového systému a plánování doplňkových úspor. Ve svých diskusích komise probírala základní přístupy ke zvýšení udržitelnosti, snížení výdajů systému, zvýšení příjmů systému a kombinaci snížení výdajů a zvýšení příjmů.

5.4 Návrh reformy základní architektury důchodového systému

Z materiálů Komise pro spravedlivé důchody vychází návrh reformy architektury důchodového systému. Systém starobních důchodů dle základní architektury reformovaného důchodového systému bude tvořit namísto současného prvního pilíře nyní dva pilíře, a to 0. a I. pilíř. Současný první pilíř se tak rozdělí na dva dle jeho funkcí. „*0. pilíř bude poskytovat všem starobním důchodcům stejně vysoký důchod. I. pilíř bude poskytovat výši důchodů starobním důchodcům dle jejich předchozí (individuální) životní dráhy.*“⁸⁴ Odrážet minimální náklady na živobytí důchodců by měl právě tento pilíř. Každý senior by měl dostávat tento základní důchod, a to bez ohledu na počet vychovávaných dětí, výši předchozích příjmů, doby péče o závislé osoby a individuální aspekty jeho životní dráhy, a to za předpokladu, že splní podmínky dosažení důchodového věku a doby pojištění. „*Výše důchodu z I. pilíře bude složena ze dvou částí:*

1. *výdělečná období životní dráhy seniora;*
2. *nevýdělečná období životní dráhy seniora.*“⁸⁵

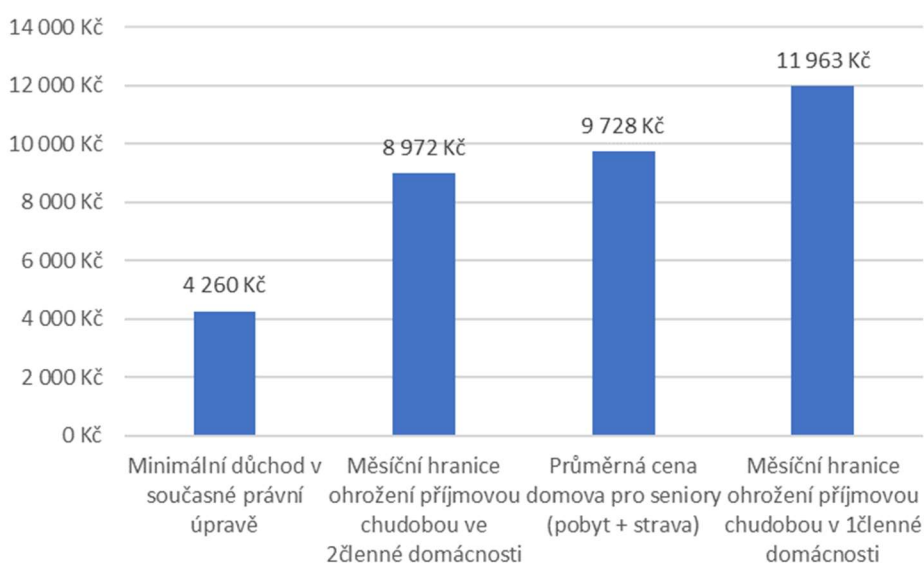
Výdělečné období životní dráhy seniora odpovídá výši důchodu odvislé od výše výdělků v předchozí samostatné výdělečné činnosti a zaměstnáních. V nevýdělečném období se bude oceňovat hlavně období péče o závislé osoby a o děti, ale i další nevýdělečná období, jako jsou období vojenské služby, nemoci a studia. Hlavním cílem tohoto nultého pilíře je zajištění důstojných důchodů všem seniorům. To je důvodem pro stejný důchod z nultého pilíře (tzv. základní důchod) pro všechny seniory, a to bez ohledu na dobu strávenou v důchodu anebo individuální životní dráhu. „*Z čehož vyplývá, že např. osmdesátiletá důchodkyně, která vychovala*

⁸⁴ Architektura nového důchodového systému. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

⁸⁵ Tamtéž.

2 děti a v zaměstnání měla nízké příjmy, tak bude mít stejný základní důchod, jako bezdětný muž, který vykonával samostatnou výdělečnou činnost a měl vysoké příjmy, a právě odešel do řádného důchodu.“⁸⁶

Výjimkou tohoto pravidla jsou senioři, kteří do důchodu odešli předčasně. U těchto seniorů je krácen základní důchod, a to z pojistně matematických důvodů. Základní důchod z tohoto pilíře by měl být v takové výši, aby byl zajištěn minimální životní standard starobních důchodců. Tuto minimální úroveň životního standardu starobních důchodců vyjadřuje následující obrázek vyjadřující výši základního důchodu a ukazatelů minimálního životního standardu důchodců.

Obrázek 9: Výše základního důchodu a ukazatelů minimálního životního standardu důchodců

Zdroj: Vlastní zpracování dle: *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>*

V domácnosti, ve které žijí dva senioři se stejným důchodem, musí oba pobírat důchod ve výši 8 972 Kč měsíčně, aby se nepropadla jejich domácnost pod hranici chudoby. Pokud žije senior sám, je tato částka 11 963 Kč měsíčně. Celkové průměrné náklady na ubytování a stravu v domově pro seniory (za rok 2018) dosahovaly 9 728 Kč za měsíc. Dále je v obrázku porovnáván minimální životní standard seniorů s minimálním starobním důchodem dle dnešní úpravy. U tří zobrazených variant konkrétního nastavení parametrů se návrh výše základního důchodu liší. U základní varianty důchod odpovídá 30 % průměrné mzdy, což je 10 500 Kč. Odpovídá tak minimálnímu životnímu standardu důchodců a zvyšuje starobní důchody významné části starobních důchodců, což ukazuje obrázek číslo 10.

⁸⁶ Tamtéž.

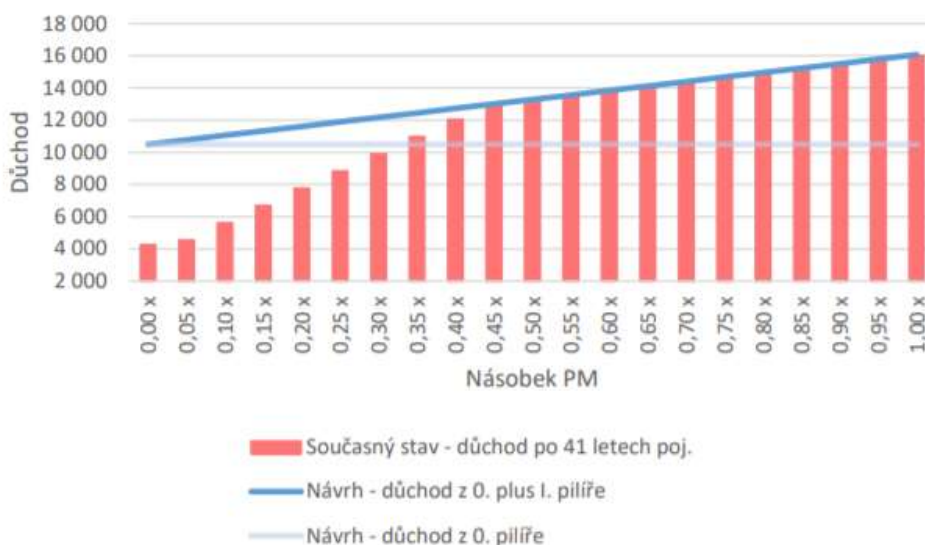

Obrázek 10: Podíl vypláčených starobních důchodů dle jejich výše

Zdroj: *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02].*

Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

V roce 2019 pobíralo důchod nižší než 10 500 Kč více než 10 % seniorů. „Při výši důchodu (z 0. pilíře) na úrovni 30 % průměrné mzdy umožňuje seniorům s délkou doby pojištění 41 let nastavit parametry prvního pilíře zohledňující výši předchozího výdělků bez jediné redukční hranice a dodatečných koeficientů, což zobrazuje obrázek číslo 11.“⁸⁷

Obrázek 11: Nastavení výše základního důchodu z 0. pilíře umožňující odstranění redukční hranice

Zdroj: *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02].*

Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

Toto nastavení nultého pilíře umožňuje nastavit velmi srozumitelný první pilíř a zároveň nikterak nemění zásluhovost vzhledem k výši předchozích výdělků u většiny populace. Podmínky u současného systému pro nárok na důchod budou stejné i pro nultý pilíř. Důchodce má

⁸⁷ *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>*

nárok na nekrácený důchod v okamžiku, kdy dosáhne důchodového věku a potřebné doby pojištění.

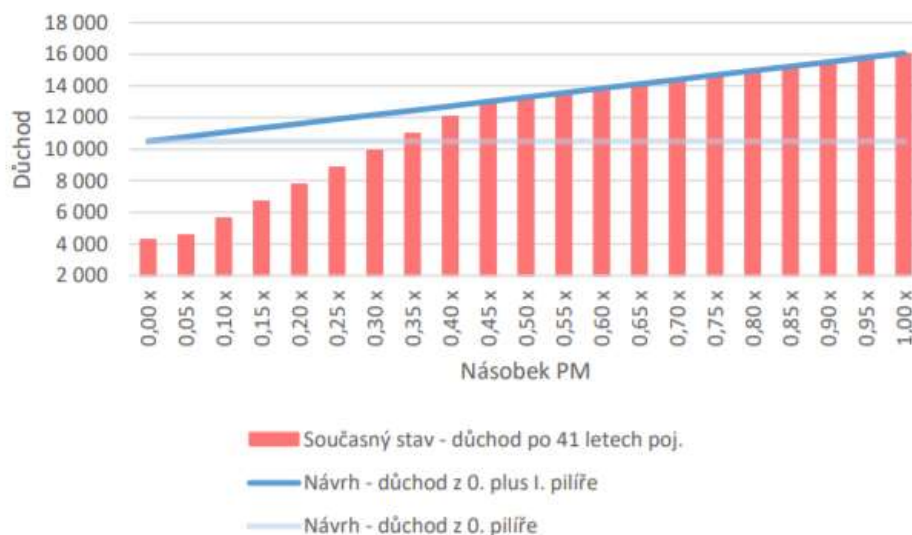
Důchod z I. pilíře tvoří částka, která oceňuje výdělečné období životní kariéry, a částka, která ohodnocuje období bez výdělku. Částka za výdělečné období životní kariéry má zohledňovat zásluhovost vzhledem k předchozí pracovní kariéře. Vzhledem k výši výdělku a délce doby výdělečné činnosti musí částka růst. U výpočtu této částky je nutná srozumitelnost pro širokou veřejnost. Také by měl tento výpočet generovat stejnou míru zásluhovosti, stejně jako současný systém. Podmínka zachování zásluhovosti přináší dva požadavky na nový systém, a to:

- a) zvýšení důchodu při růstu výdělku by mělo být stejné, jako v současném důchodovém systému;
- b) v novém a starém systému by zvýšení důchodu při prodloužení doby pojištění mělo být srovnatelné.

„V novém systému by se výpočtové základy započítávaly podle pravidla výše důchodu za výši výdělku = 0,0325 % sumy vyměřovacích základů. To znamená, že by se každému pracujícímu na konci prvního roku jeho výdělečné činnosti zvýšila částka oceňující jeho pracovní kariéru o 0,0325 % jeho vyměřovacího základu (v daném roce). V dalším (druhém) roce by se částka za pracovní kariéru přepočítala podle růstu mezd v ekonomice a přičítala by se částka odpovídající 0,0325 % jeho vyměřovacího základu v druhém roce práce.“⁸⁸ Ve třetím, čtvrtém a každém dalším roce výdělečné činnosti občana by se postupovalo stejně. Na rozdíl od současnosti by systém umožnil každoročně pravidelně vyčíslit nároky občanů na důchod. „Zmiňovaný koeficient 0,0325 % vychází ze započtení vyměřovacích základů nad první redukční hranicí v současném systému.“⁸⁹ Koeficient je odvozen tak, aby růst vyměřovacího základu v novém systému znamenal stejné navýšení důchodu jako navýšení vyměřovacího základu nad první redukční hranicí u současného systému. Tento jev vyjadřuje obrázek číslo 12.

⁸⁸ Architektura nového důchodového systému. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

⁸⁹ Tamtéž.

Obrázek 12: Zásluhovost nového a současného systému vzhledem k výši vyměřovacího základu

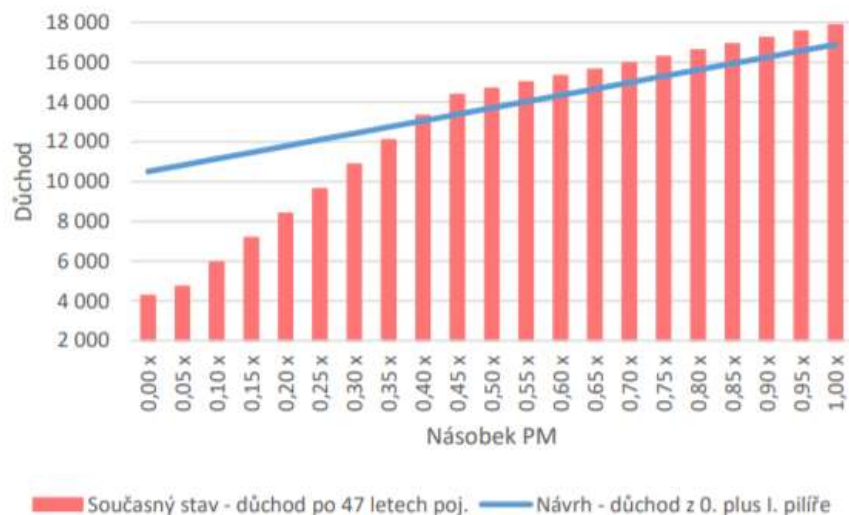
Zdroj: *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02].*

Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

Obrázek zobrazuje vývoj výše důchodu s výši vyměřovacího základu v současném a novém systému při době pojištění 41 let. Nad první redukční hranicí (současného systému), což je 44 % průměrné mzdy, se vyvíjí výše důchodu s navyšujícím se vyměřovacím základem v současném i v novém systému stejně. Rozdíl v důchodech jakýchkoliv dvou seniorů s odlišným vyměřovacím základem je shodný v současném i v novém systému. Vzhledem k výši výdělku je zásluhovost z tohoto pohledu v novém systému zachována. Nicméně výpočet je však značně zjednodušen. Důležitým bodem zásluhovosti je také zásluhovost vzhledem k délce doby pojištění. Dva důchodci se stejným vyměřovacím základem tak mají v současném systému rozdílný důchod, který ovlivňuje délka jejich dob pojištění. „Nový systém, který obsahuje nultý pilíř, ve výše zmiňované výši 10 500 Kč a prvním pilířem odvíjející výši důchodu pouze od výpočtového základu tak generuje shodné důchody jako současný systém pouze pro seniory se 41 lety pojištění.“⁹⁰ U seniorů, kteří mají vyšší dobu pojištění, generuje takový systém důchod nižší, jak ukazuje obrázek 13. „V novém systému se z toho důvodu do části výše důchodu zahrnuje podle předchozí pracovní kariéry vedle důchodu odvozeného z výše výdělku i doplňující bonus (dle délky doby pojištění).“⁹¹

⁹⁰ Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

⁹¹ Tamtéž.

Obrázek 13: Zásluhovitost při době pojištění 47 let

Zdroj: *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02].*

Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

Aby byla zachována zásluhovitost vzhledem k délce pojištění, bonus za každý rok doby pojištění nad 41 let musí dosahovat 170 Kč. Pokud bude bonus za dobu pojištění vyšší, např. 240 Kč u spravedlivé varianty, pak bude zásluhovitost v novém systému za delší dobu pojištění vyšší. Částka oceňující předchozí pracovní kariéru je v novém systému konstruována tak, aby v maximální možné míře odpovídala ocenění pracovní kariéry v současném systému a aby způsob jejího výpočtu byl pro širokou veřejnost co nejvíce srozumitelný. Částka, která odráží předchozí pracovní kariéru, se odvíjí od 2 aspektů pracovní kariéry:

1. výše výdělku;
2. doba pojištění.

Na oba aspekty se vztahuje velmi jednoduché pravidlo výpočtu. „Z pohledu výše výdělku je součet vyměřovacích základů násobena jedním, pevně daným již zmíněným koeficientem 0,0325 %.“⁹² Z pohledu délky doby pojištění je každý rok doby pojištění (nad 41 let) oceněn pevně daným bonusem, např. 240 Kč (u spravedlivé varianty). V prvním pilíři má částka za nevýdělečná období životní kariéry ocenit životní období, ve kterém došlo u občanů k vybraným životním událostem, např. období péče o závislé osoby, děti, základní vojenská služba či nezaměstnanost. Jedním ze záměrů návrhů parametrů ocenění je zvýšit ocenění péče o závislé osoby a děti oproti současnosti a dále značně zjednodušit výpočty, které umožňují každý rok vyčíslit důchodové nároky občanů. Pro naplnění těchto podmínek je používána v novém systému technika fiktivních vyměřovacích základů a bonusů za výchovu dítěte. Fiktivní vyměřovací základy

⁹² *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>*

znamenaají přiřazení fiktivního vyměřovacího základu ke každému období, ve kterém občan nepracoval nebo ve kterém probíhala vybraná životní situace. Tento základ se odvíjí od vyššího údaje z dvou následujících:

1. poslední známý vyměřovací základ občana;
2. průměrná mzda v ekonomice.

Údaj se pro výpočet fiktivního vyměřovacího základu započítává zčásti nebo zcela, což vyjadřuje následující tabulka.

Tabulka 15: Parametry ohodnocení jednotlivých typů nevýdělečné činnosti podle FVZ u spravedlivé varianty

Typ nevýdělečné doby	Započítávaná průměrná mzda	Započítávaný individuální výdělek
Péče o dítě do 4 let věku	100 % průměrné mzdy	100 % posledního osobního výdělku
Péče ve stupni závislosti 2	23 % průměrné mzdy	23 % posledního osobního výdělku
Péče ve stupni závislosti 3	67 % průměrné mzdy	67 % posledního osobního výdělku
Péče ve stupni závislosti 4	100 % průměrné mzdy	100 % posledního osobního výdělku
Dočasná pracovní neschopnost	100 % průměrné mzdy	100 % posledního osobního výdělku
Nezaměstnanost	40 % průměrné mzdy	100 % posledního osobního výdělku
Pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně	100 % průměrné mzdy	0 % posledního osobního výdělku
Povinná vojenská služba	100 % průměrné mzdy	0 % posledního osobního výdělku
Studium	40 % průměrné mzdy	0 % posledního osobního výdělku

Zdroj: Vlastní zpracování: Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

U ženy, která např. v určitém roce pečovala o dítě do 4 let věku, se na konci roku započte fiktivní vyměřovací základ, který bude odpovídat vyšší hodnotě z 100 % posledního osobního výdělku a 100 % průměrné mzdy v ekonomice. U nezaměstnaného muže se započte vyšší ze 100 % posledního osobního výdělku a 40 % průměrné mzdy v ekonomice. Ohodnocení současných dob celoživotním individuálním příjmem jednotlivce se transformuje podle toho, které hodnota je vyšší. Odměňuje ekonomickou aktivitu probíhající v období péče a umožňuje tak průběžné vyčíslení důchodového nároku.

Vedle fiktivních vyměřovacích základů při ocenění výchovy dětí nový systém používá bonusy za péči o dítě. „V novém systému je bonus za každé vychované dítě ve výši 500 Kč (při spravedlivé variantě).“⁹³

U každého hlavního pečujícího, tradičně žen, bude výchova dítěte oceněna bonusem a fiktivním vyměřovacím základem (za péči o dítě, děti do 4 let). Částku bonusu bude v budoucnu určovat a ovlivňovat inflace (bonus bude mít v jakémkoli roce vždy stejnou kupní sílu, respektive reálnou hodnotu).

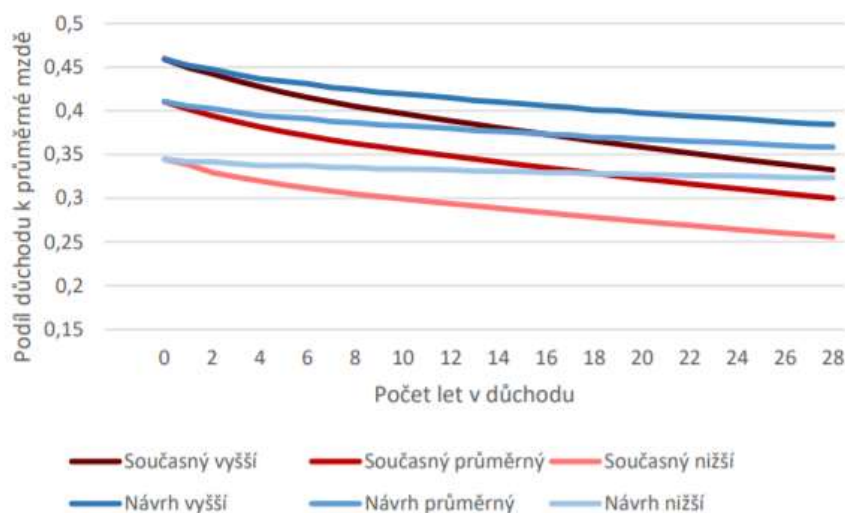
⁹³ Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

Na valorizaci důchodů bude mít vliv inflace a růst nominálních mezd. Pro valorizaci budou platit 2 pravidla:

1. důchody z 0. pilíře se budou valorizovat podle růstu nominálních mezd;
2. důchody z I. pilíře se budou valorizovat podle inflace.

Tento systém valorizace zajišťuje pro většinu starobních důchodců vyšší důchody (ve vysokém věku) a je srozumitelnější než současný stav. Tento nový systém valorizuje u velké většiny seniorů důchody více než ten současný. „*V novém systému se větší část důchodu valorizuje 100 % růstu nominálních mezd než v současném systému. V současnosti se růst mezd ve valorizaci zohledňuje pouze z 50 %.*“⁹⁴

Důchodci, kteří jsou již několikátým rokem ve starobním důchodu, mohou mít v novém systému vyšší důchod než v systému, který je nyní. Díky systému valorizace, který je navržen, kupní síla důchodců neklesá v poměru ke kupní síle pracujících tak rychle, jako v aktuálním systému. Dochází tak k omezování nerovnosti mezi pracujícími a důchodci (v novém systému). Následující obrázek zobrazuje příklad tří seniorů, u kterých se vyvíjí podíl důchodu vzhledem k průměrné mzdě ekonomice v současném a v novém systému s tím, jak dlouho seniori tráví čas v důchodu.

Obrázek 14: Vývoj podílu důchodu k průměrné mzdě s dobou strávenou v důchodu u 3 modelových seniorů

Zdroj: *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02].*

Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

Modré křivky vyjadřují vývoj podílu starobního důchodu a průměrné mzdy v ekonomice (pro nový systém). Červené vyjadřují to samé, ale v současném systému. Z obrázku vyplývá, že

⁹⁴ *Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>*

každý ze 3 modelových důchodců má v současném a novém systému stejný nástupní důchod (12, 14 a 16 tisíc Kč). „Nástupní důchody jsou cca 34 %, respektive 41 % a 46 % průměrné mzdy. V novém systému by senior, který by měl nástupní důchod 14 000 Kč, což odpovídá 41 % průměrné mzdy, po 20 letech dostával důchod, který odpovídá 37 % průměrné mzdy v ekonomice. V aktuálním systému bude dostávat po stejné době důchod odpovídající pouze 32 % průměrné mzdy v ekonomice.“⁹⁵

Nový systém ponechává možnost odloženého nebo předčasného odchodu do důchodu jako v současném systému (jako je aktuálně možné). Nové nastavení počítá se stejně vysokým krácením při předčasném důchodu (stejnou bonifikací za přesluhování jako v aktuálním systému). Bonifikace (penalizace) spadá do I. pilíře, jelikož zohledňuje individuální průběh životní dráhy jednotlivce (proto se přičítá k výši důchodu z I. pilíře). U předčasného důchodu se krátí důchod z prvního pilíře, ale zároveň i u nultého pilíře, a to proto, že krácení v aktuálním systému musí vycházet z pojistně matematických principů, a vysoký podíl nultého pilíře na celkovém důchodu neumožňuje krátit důchod pouze z prvního pilíře. Výše krácení (bonifikace) zůstává stejná v aktuálním i novém systému.

Co se týče přechodu mezi aktuálním a novým systémem, tak je třeba se zabývat otázkou transformace již přiznaných důchodů do nového systému. „Předpokládají se 3 varianty překlopení dle současné výše důchodu:

1. starobní důchody nižší než důchod z nultého pilíře v novém systému – nyníjší velmi nízké důchody budou v novém systému nahrazeny důchodem z nultého pilíře (nekrácené, odpovídající například ve spravedlivé variantě 30 % průměrné mzdy), tzn., že výše důchodu v novém systému bude vyšší než v aktuálním;
2. starobní důchody stejně vysoké jako důchod z nultého pilíře v novém systému budou v novém systému nahrazeny důchodem z nultého pilíře, výše důchodu v novém systému tak bude shodná jako v aktuálním;
3. starobní důchody vyšší, než důchod z nultého pilíře v novém systému budou plně převedeny do nového systému, výše důchodu v novém systému tak bude stejná jako v aktuálním systému, důchodce bude v novém systému dostávat důchod z nultého a prvního

⁹⁵ Architektura nového důchodového systému. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

*pilíře, důchod z prvního pilíře bude tvořen rozdílem mezi hodnotou důchodu v aktuálním systému (základní + procentní výměra) a hodnotou důchodu z nultého pilíře*⁹⁶

Aktuální nastavení důchodového systému pro osoby samostatně výdělečně činné je z dlouhodobého hlediska stěží udržitelné. Jedním z hlavních problémů udržitelnosti je nastavení pravidel pro výpočet pojistných OSVČ. Ti odvádějí pojistné pouze z poloviny zisku (rozdílu mezi příjmy a výdajovými paušály anebo skutečnými výdaji). Při výkonu hlavní výdělečné činnosti musejí občané odvádět pojistné pouze z 25 % z průměrné mzdy. Následně se starobní důchody vypočítají z těchto základů. Dle evidence je zřejmé, že velká část OSVČ ve skutečnosti odvádí pojistné pouze z 25 % průměrné mzdy. Nicméně to dle odhadů Ministerstva práce a sociálních věcí může znamenat velmi nízké důchody současných OSVČ v budoucnu a dále může vést k nárůstu chudoby a nerovnosti mezi českými důchodci i českou populací celkově. „*Při podmínkách roku 2019 orientační propoččet ukazuje, že starobní důchod takových celoživotních OSVČ by byl pouze 8 400 Kč měsíčně, což je o 30 % méně, než je hranice příjmové chudoby pro jednotlivce.*“⁹⁷ I to je jeden z důvodů, proč je nutné nastavení důchodového systému pro OSVČ změnit. K přirozeným krokům patří navýšení odvodů OSVČ s tím, že dojde následně i k navýšení jejich důchodů. „*Z tohoto důvodu nastavení nového systému předpokládá navýšení výpočtového základu OSVČ z 50 % rozdílu mezi příjmy a výdaji na 75 % a zvýšení minimálního základu u hlavní výdělečné činnosti z 25 % na 40 % (tedy na aktuální úroveň minimální mzdy).*“⁹⁸

Tato architektura nového důchodového systému bude doplněna o individuální důchodová konta. Každý pojištěnec bude na svém individuálním kontě vidět, na jak vysoký důchod má v současné době nárok, jak vysoký důchod může očekávat při dosažení důchodového věku a zda a zároveň kdy splní podmínky nároku na důchod. Tato konta budou včas a pravidelně informovat pojištěnce o tom, jak vysoký důchod mohou očekávat nebo zda jim nehrozí hrozba, že nesplní podmínky nároku na důchod. Tímto systémem umožní občanům, aby se včas a lépe dopředu finančně připravili na život v důchodu.

Další otázkou je financování systému nultého a prvního pilíře. Výdaje tohoto nového důchodového systému (s nultým a prvním pilířem) se odvíjí od nastavení jednotlivých parametrů. Varianty mohou být rozpočtově více či méně náročné. Vzhledem k současnému nastavení daňového mixu, by byl nultý a první pilíř po zavedení reformy financován z pojistného na důchodové

⁹⁶ Architektura nového důchodového systému. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Tamtéž.

pojištění. Pokud by pojistné výdaje na důchody nepokrylo, byl by systém dofinancován z obecných daní. „*Dle prvních propočtů 3 variant nastavení jednotlivých parametrů (varianta úsporná, technická a spravedlivá) by v prvním roce po reformě byly čisté náklady nejvíce 0,2 % HDP.*“⁹⁹ Tyto náklady by bylo možné financovat z přebytku na důchodovém účtu, případně státním rozpočtem. Z dlouhodobého hlediska reforma dává možnost významné pozitivní změny daňového mixu. Tyto změny by mohly vést např. k poklesu celkového zdanění osob s nízkými příjmy, částečných úvazků nebo pracujících důchodců. Výše zmíněné změny v České republice doporučuje i EU.

Výše popsaná reforma architektury důchodového systému byla navržena, aby byla schopna splnit 3 základní cíle: spravedlnost, srozumitelnost a udržitelnost. Nicméně intenzita jejich naplnění závisí na konkrétním nastavení jednotlivých parametrů. Na lednovém zasedání byly prezentovány tři varianty, odlišující se v plnění cílů spravedlnosti a udržitelnosti. Blíže již zmíněné tři varianty popisuje druhá tabulka v příloze.

Cíl důstojnosti a spravedlnosti naplňují varianty s odlišnou intenzitou. Nejvíce je naplňuje spravedlivá varianta, nejméně úsporná. Varianty se odlišně dívají i na cíl udržitelnosti. Potřebu daňové reformy s sebou nese spravedlivá a technická varianta. Každopádně bez ohledu na nastavení jednotlivých parametrů při této architektuře bude náš důchodový systém srozumitelnější a bude poskytovat pravidelné informování občanů o jejich současných, a i budoucích nárocích na důchod či plnění podmínek pro jeho získání.

Dále se komise zabývala třetím pilířem. Třetí pilíř představuje zdroj neefektivity. Neefektivita je spatřována v nízké výši úspor při odchodu do důchodu. „*Výše úspor při jejich výplatě je v průměru 2,4násobek průměrné mzdy. Dále se zde vyskytuje vysoká státní podpora. Státní příspěvek a daňová podpora činí 19 mld. Kč ročně, což je 1,75násobek výnosu daně z nemovitých věcí, 13 % výnosu daně z příjmů fyzických osob.*“¹⁰⁰

„*V současných jednáních Komise pro spravedlivé důchody se vyskytují tři možné scénáře změn třetího pilíře:*

1. *zvýšení efektivity – základní úroveň změn je zaměřena na výnosnost úspor, posílení nabídky pro občany, zvýšení konkurence, regulace poplatků;*

⁹⁹ Architektura nového důchodového systému. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>

¹⁰⁰ Efektivita III. pilíře - 3 scénáře změn. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/T%C5%99et%C3%AD-pil%C3%AD%C5%99-n%C3%A1vrhy-zm%C4%9Bn-prezentace.p>

2. vyšší motivace ke spoření bez dalších rozpočtových nákladů – střední úroveň změn je zaměřena na výnosnost a zvýšení úspor občanů, změny z prvního scénáře doplněné o změny finanční podpory, informovanosti občanů o výši důchodů, formy výplat úspor;
3. vyšší motivace ke spoření i za cenu dalších rozpočtových nákladů – nejvyšší úroveň změn se zaměřuje na výnosnost a zvýšení úložek občanů i zaměstnavatelů, změny z prvního scénáře doplněné o změny finanční podpory, zapojení zaměstnavatelů.¹⁰¹

Scénář číslo 1 se zabývá zvýšením efektivity. Komise navrhuje dvě hlavní opatření:

1. Státní penzijní fond – cílem je zvýšení výnosnosti doplněním nabídky penzijních fondů a tím i zvýšit konkurenci mezi jednotlivými penzijními společnostmi;
2. změna regulace poplatkové politiky – cílem je zvýšit výnosnost omezením poplatkové politiky penzijních fondů.

Státní penzijní fond je alternativou k transformovaným fondům. U státního penzijního fondu jsou podmínky podle stejné legislativy (jako stávající penzijní společnosti a účastnické fondy) pro celý trh. Prostředky ve Státním penzijním fondu jsou v majetku účastníků. Výplatní i vkladová fáze je shodně regulována. Je zde možnost převodu prostředků mezi Státním penzijním fondem a ostatními penzijními společnostmi. U penzijního spoření je vysoká poptávka po garanci zisku. „Podíl transformovaných fondů je 78,5 %, podíl přechodů z transformovaných fondů do účastnických fondů je každoročně do 1,2 %.“¹⁰² Dopady nastavení garance u transformovaných fondů byly vyšší poplatky a minimální výnos, který byl do 1,4 % v období 2013 až 2018. Státní fond nabídne požadovanou garanci pro občany na spořicí důchod, nízkopoplatkovou politiku, vyšší výnos. „Státní penzijní fond má dva zdroje vyšší výnosnosti státního fondu v porovnání s transformovaným fondem:

1. vyšší hrubá výnosnost díky nastavení garance – efektivnější požadavky na garanci umožní státnímu fondu větší volbu investic a tím i vyšší výnosnost;
2. nižší poplatky díky efektivnější garanci, absenci 15 % zisku, návrh nastavení poplatků 0,35 % z objemu aktiv (úplata za správu), 0 % z dosaženého výnosu, poplatky nižší, než u českých penzijních společností, ale výrazně vyšší než např. u 2 švédských státních penzijních fondů.¹⁰³

¹⁰¹ Efektivita III. pilíře - 3 scénáře změn. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/T%C5%99et%C3%AD-pil%C3%AD%C5%99-n%C3%A1vrhy-zm%C4%9Bn-prezentace.p>

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

Co se týče změn poplatkové politiky, jednou z motivací jsou nerovnoměrné výnosy klientů u penzijních společností, ziskovost penzijních společností činila za poslední 3 roky 15 % každý rok. Další motivací je výnosnost transformovaných penzijních fondů, která je do 1,4 % p. a. V rámci prvního scénáře byly vymezeny dva přístupy vedoucí ke zvýšení výnosnosti úspor klientů:

1. snížení poplatků za správu anebo poplatků z výnosu – transformovaný fond: úplata z aktiv 0,5 % místo 0,8 %, konzervativní fond: úplata z aktiv 0,3 % místo 0,4 %, vyvážený fond: úplata z aktiv 0,8 % místo 1,0 %, dynamický fond: úplata z aktiv 0,8 % místo 1,0 %;
2. restrukturalizace limitů poplatků za správu a výnos – snížení úplaty z aktiv případně doplněno zvýšením úplaty ze zhodnocení o 0,05 %.

Závěrem je nutno zmínit, že Státní penzijní fond nabízí potenciál vyššího zhodnocení prostředků. Garance u osob, které si spoří na důchod, představuje vyšší záruky než u transformovaného fondu, dále změna garance zvyšuje potenciál investičního výnosu. V neposlední řadě nízkonákladová politika přináší úspory ve srovnání s transformovanými i účastnickými fondy. Komise pro spravedlivé důchody doporučuje, aby byla dále rozpracována problematika státního penzijního fondu a problematika poplatků penzijních fondů, neboť snížení poplatků či úplat zajistí vyšší výnosnost i pro osoby, které se rozhodnou státní fond nevyužít.

Druhý scénář se zabývá vyšší motivací ke spoření bez dalších rozpočtových nákladů. V souvislosti s touto motivací je navrhováno 5 následujících změn:

1. střední úroveň změn se bude zaměřovat na výnosnost a výši úspor;
2. zvýšení nízké výnosnosti úspor – zvýšení výnosnosti bude dosaženo doplněním nabídky penzijních fondů, čímž se i zvýší konkurence mezi jednotlivými penzijními společnostmi;
3. zvýšení úložek klientů – cílem je zvýšit finanční motivaci u klientů, dále zvýšit jejich informovanost o důchodech, které mohou očekávat;
4. posun způsobu výplaty úspor – cílem je posílit funkci třetího pilíře, jakožto doplňkového zdroje pravidelných příjmů v důchodu;
5. bez rozpočtových dopadů – cílem je, aby dopady na rozpočet byly pouze při výrazném navýšení úložek a posílení funkce třetího pilíře.

Pro naplnění výše zmíněných změn jsou navrhována určitá opatření:

- změny ve struktuře státního příspěvku, které motivují ke zvýšení úložek, k dlouhodobému spoření a ke spoření ve výnosnějších fondech;
- opatření pro vyšší informovanost klientů, zejména o výpadku příjmu po odchodu do důchodu, snaha o srozumitelné individualizované informace, které poskytnou údaje o očekávaných státních důchodech, což umožní občanům efektivněji spořit ve třetím pilíři;
- změny ve výplatní fázi, kde krátkodobé výběry úspor mají minimální potenciál k růstu příjmů seniorů ve vyšším věku, kdy už mají daleko menší možnost přivýdělků.

Co se týče návrhu pro změnu státního příspěvku, jsou zde 2 varianty. „První z nich je možnost změnit hranici státní podpory a její výše. Druhá je v podobě návrhu rovného státního příspěvku ve výši 23 % úložky pro úložky od 300 Kč do 1 100 Kč měsíčně. Aktuálně je státní podpora degressivní a je od 300 Kč měsíčně.“¹⁰⁴

Dalším bodem druhého scénáře byla vyšší informovanost klientů. Jedním z problémů nízké informovanosti je situace, ve které klienti bez informací o státním důchodu spoří vyšší úložky se zaměřením především obdržet co nejvyšší státní podporu. Jedná se o neefektivní volbu výši úložek. Jako varianty pro zvýšení informovanosti je možné zvolit elektronickou či písemnou komunikaci, dále aplikaci pro odhad očekávané výše starobního důchodu.

Posledním bodem jsou změny ve výplatní fázi. Hlavním bodem jsou změny podmínek výplaty ve prospěch dlouhodobých výběrů. Právě jich by se týkaly změny zdanění za účelem posílit dlouhodobé pravidelné výběry, dále změny regulace výplaty úspor a úprava minimální doby pojištění.

Komise pro spravedlivé důchody závěrem pro druhý scénář doporučuje dále pracovat na nastavení státního příspěvku a daňové podpory a dále pracovat na rozpracování nastavení výplatní fáze.

Ve třetím scénáři je cílem vyšší motivace ke spoření i za cenu dalších rozpočtových nákladů. „I v tomto scénáři je hned několik motivací pro navrhovaná opatření:

1. nejvyšší úroveň změn zaměřit na výnosnost a navýšení úložek jak občanů, tak zaměstnavatelů;

¹⁰⁴ Efektivita III. pilíře - 3 scénáře změn. Komise pro spravedlivé důchody [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/T%C5%99et%C3%AD-pil%C3%AD%C5%99-n%C3%A1vrhy-zm%C4%9Bn-prezentace.p>

2. *zvýšení nízké výnosnosti úspor – cílem je růst výnosnosti pomocí doplnění nabídky penzijních fondů a tím i zvýšení konkurence mezi penzijními společnostmi;*
3. *skokový růst úložek klientů – výrazný růst motivace klientů;*
4. *vyšší zapojení zaměstnavatelů – výše finanční motivace je nedostatečná, je zde možnost povinně zapojit zaměstnavatele v rámci spoření svých zaměstnanců;*
5. *co se týče rozpočtových dopadů, lze očekávat, že dojde k významnému zvýšení státní podpory.*¹⁰⁵

Komise pro spravedlivé důchody navrhuje skokovou změnu, která by motivovala k růstu úložek na důchod. Dále navrhuje nahradit daňové zvýhodnění již zmíněným státním příspěvkem s domněnkou, že právě tento příspěvek bude více motivovat klienty, aby po svém zaměstnavateli vyžadovali příspěvek do třetího pilíře. Co se týče povinného (kvazi-povinného příspěvku zaměstnavatele, tak i přes vysoké daňové zvýhodnění zaměstnavatelé tuto možnost využívají pouze u cca 1/3 účastníků. Pokud by se zaměstnavatelé více zapojili, mohlo by to znamenat vysoký potenciál pro navýšení úspor důchodců. Nicméně motivace pro zaměstnavatele je velice problematická. Závěrem komise pro spravedlivé důchody doporučuje dále pracovat na zapojení zaměstnavatelů, na verzi nahrazení daňového zvýhodnění státním příspěvkem a v neposlední řadě se snažit o další rozpracování skokového růstu státního příspěvku vedoucího k vyšším úsporám na důchod.

5.5 Doporučení

Na základě zpracování různých variant reforem penzijního systému ČR a na základě charakteristik penzijních systémů v Rakousku a Německu si níže vymezíme doporučení pro penzijní systém v České republice. Nutno podotknout, že neudržitelnost tohoto systému se stává realitou. Směr, kterým by se český penzijní systém měl ubírat, by měl být dosažen s cílem co nejnižšího zatížení státního rozpočtu a zároveň by se co nejméně měla dotknout občanů, potenciálních či současných důchodců. Zvyšování doby pojištění a věku odchodu do důchodu mělo pozitivní vliv na vývoj tohoto systému, nicméně tyto faktory není možné navyšovat do nekonečna. Z porovnávaných zemí občané České republiky odvádějí nejvyšší sazbu do prvního pilíře důchodového pojištění. Varianta snížení vyplácených důchodů je nereálná. Ačkoliv by tato možnost měla nejvyšší pozitivní dopad na státní rozpočet. Náš penzijní systém a snahy o jeho reformy mají velké nedostatky. Za celou historii naší republiky bylo zřízeno několik poradních

¹⁰⁵ Efektivita III. pilíře - 3 scénáře změn. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/T%C5%99et%C3%AD-pil%C3%AD%C5%99-n%C3%A1vrhy-zm%C4%9Bn-prezentace.p>

orgánů, které se zabývaly problémy v oblasti důchodové reformy. Orgány připravily několik variant reform, nicméně téměř nic z jejich návrhů nebylo uskutečněno. Na to má dle mého názoru vliv i nestabilita politické sféry a nejednotnost politiků v této oblasti.

Většina německých důchodců má další přílepkující příjem. Německo v rámci udržitelnosti zavedlo vysoké zdanění příjmů ve výši 78 % z každého příjmu nad hranici 9 168 eur ročně. Toto zdanění jim napomáhá v udržitelnosti systému, nicméně si myslím, že by na naše obyvatele působilo demotivačně, nebo by vedlo k podpoře stínové ekonomiky. Oproti tomu Rakousko zdaňuje pracující důchodce stejně jako ostatní zaměstnance. Což je dle mého názoru pro pracující důchodce více motivující, než je přístup Německa. Je otázkou, zda by se senioři měli snažit zajistit se v této fázi života sami (částečně) anebo spoléhat jen na stát. V ekonomice není tolik pracovních míst pro případné pracující důchodce a ani tato varianta příliš neřeší problém penzijního systému. Pokud by stát začal upřednostňovat variantu částečného sebezajištění, měla by od něj přijít značná podpora v podobě úlev na daních pro pracující důchodce. Zároveň i podpořit zaměstnavatele, kteří zaměstnají občana důchodového věku v podobě například daňových úlev či příspěvků na jeho mzdu.

Mezi další inspirativní krok patří zaměstnanecké fondy druhého pilíře v Rakousku. Tyto fondy jsou založené na pracovní smlouvě a jsou dobrovolné, nicméně pro zaměstnance i zaměstnavatele jsou odečitatelnou položkou, čímž je účast v těchto fondech podpořena. V Německu je druhý pilíř povinný pro zaměstnance ve veřejném sektoru. Zavedení povinné účasti spoření u nějaké finanční, bankovní či investiční společnosti je za určitých podmínek krokem vpřed k částečnému sebezajištění. Hranice pro povinnost spoření mohla být určena koeficientem vztahující se k minimální mzdě. Každopádně by měla být řešena i možnost vystoupení z tohoto pilíře (pokud by došlo k jeho zavedení), protože nemožnost vystoupit z našeho již zrušeného druhého pilíře jistě odradila několik potenciálních účastníků z důvodu opatrnostního motivu držby peněz. Dalším motivačním faktorem podporující účast v těchto produktech by byla garance zhodnocení u jedné investiční strategie. Inspirativním krokem by byla i varianta zavedení povinného spoření, kde by výběr typu produktu byl na klientovi. Klient by následně jen doložil potvrzení o spoření na pověřený úřad. Hranice pro povinnost spoření by byla stejná jako u druhého pilíře.

Dále jsem se v práci zabývala soukromými produkty. Komerční produkty jsou poskytovány na bázi interní sítě bank, ale také formou externí sítě, pomocí finančních poradců. Zde dle mého názoru spočívá prvotní problém. V rámci interní sítě jsou klientům nuceny produkty, které jsou

pracovníky bank nastaveny a doporučeny z důvodu, aby daný pracovník splnil plán a limit daný nadřízeným. Neberou se v potaz podstatné informace o daném klientovi. Pracovník často neví, kolik klient vydělává, jaké jsou jeho náklady a jaká je jeho životní úroveň, tudíž nedokáže správně nastavit daný produkt tak, aby klient měl ve stáří dostatek finančních prostředků. Je to problém informovanosti jak na straně klienta, tak na straně osoby poskytující finanční služby.

Ve velké míře si také klienti spoří jen z důvodu, aby obdrželi maximální výši státní podpory a ve skutečnosti ani neví, kolik peněz v potřebné době obdrží a zdali jim takový obnos bude stačit. Zde by bylo ke zvážení předělat systém státních podpor u jednotlivých produktů. Inspirativní je německý systém Riester, ve kterém se státní příspěvek váže na % z hrubého příjmu. Tím by dle mého názoru byla státní podpora poskytována adekvátním způsobem.

Dalším problémem je externí síť těchto poskytovatelů soukromých produktů zaměřených na spoření. Ze strany ČNB není dle mého názoru dostatečná kontrola nad finančními poradci. A to ať už se jedná o dostatečnou kvalifikaci a vzdělanost daného poradce, nebo o portfolio a nastavení daných produktů. Nejsou zde požadavky na kvalifikaci ani na stupeň vzdělání, kromě zkoušky podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele u ČNB, jejíž obtížnost není vysoká. Čímž úroveň těchto pracovníků sama o sobě klesá. Zde dle mého názoru ČNB pochybila a měl by v této oblasti být kladen větší nárok na poskytovatele těchto služeb ale i na zaměstnavatele pojišťoven a bank, ačkoliv se je snaží regulovat a zvýšit jejich kvalitu. Zde je ke zvážení i regulace provizí finančních poradců, protože jejich práce je, co se týče finančního ohodnocení, velmi nadhodnocena. Jelikož ve vyspělejších zemích jsou podmínky pro toto povolání daleko přísnější a finanční poradce je brán jako vzdělaný, vážený člověk na svém místě. Dalším problémem v této oblasti je v současné době nezajímavé zhodnocení nabízených produktů.

Na tyto zmíněné problémy navazuje i úroveň finanční gramotnosti v České republice. Je třeba, aby byl kladen větší důraz na vzdělání v této oblasti ze strany školství, bank a ČNB. Při vyšší finanční gramotnosti by občané byli schopni rozumně nakládat se svými finančními prostředky. Pokud by byli občané v této oblasti vzdělaní a sami si své prostředky ukládali do různých produktů, mohla by být snížena sazba do povinného základního důchodového pojištění. Tím by jim byla dána volnost nakládání s finančními prostředky na zajištění svého důchodu.

S tím souvisí i nedokonalá informovanost budoucích důchodců. Ne každý člověk v produktivním věku ví, kolik peněz dostane v důchodu. Důležité je, aby člověk sám věděl, kolik peněz vlastně potřebuje v důchodu, a aby byl schopen vypočítat si vlastní náklady na živobytí. Zde by měla být přehledná informovanost ze strany státu.

Větší zainteresovanost by měla být i v příspěvcích ze strany zaměstnavatelů v rámci III. pilíře. Tím by zaměstnanci byli podporováni v přípravě na důchod. Nicméně v této oblasti nesouhlasím s návrhem komise pro spravedlivé důchody, která v jednom ze svých návrhů navrhuje zrušit možnost odpočtu produktů z daní. Ke zvážení je i situace zavedení povinné účasti v III. pilíři.

Dalším problémem je i samotné uvažování lidí. Lidé z předchozího režimu žijí v tom, že se o sebe nemusejí starat, jelikož stát se o ně postará. Jejich snaha o to se zabezpečit se odvíjí od tohoto přemýšlení.

Pro řešení problémů v oblasti penzijního systému byly ustanoveny komise, jakožto poradní orgány, které byly zmíněny v průběhu práce. Nicméně role jednotlivých poradních orgánů v minulosti nevedla k velkým výsledkům. Aktuálně komise pro spravedlivé důchody představila poměrně srozumitelný návrh reformy. Otázkou je, jaká bude situace v ekonomice po potížích s koronavirem a po ukončení nouzového stavu.

Komise pro spravedlivé důchody představila tři varianty pro důchodovou reformu. Všechny varianty mají stejnou strukturu. Ta obsahuje nultý pilíř a první pilíř průběžného státního důchodového systému. Nultý pilíř by měl zajistit minimální důchod pro všechny. První pilíř by měl zohlednit bonifikaci za odpracovaná léta, vychované děti či peníze odvedené státu. V první variantě nazvané jako úsporná by došlo k překlopení současného systému bez řešení změn příjmů celkového systému. Nepředpokládá, že by došlo ke změnám v daňovém systému. Náklady by klesly. Nicméně by byly peníze nižší. V druhé technické variantě by se celý důchodový systém technicky překlopil do nové architektury. To znamená do nultého a prvního pilíře. Část důchodců by si přilepšila. Nicméně se předpokládá, že zhruba do 5 let od překlopení systému by musely být započaty práce zabývající se změnou důchodového systému. V poslední variantě, nazvané Spravedlivá se předpokládá, že se systém, jak překlopí, tak i dojde k započatí prací zabývajících se změnou daňového systému. V úsporné variantě by měli senioři jistých téměř 8 000 Kč, v ostatních dvou variantách by obdrželi 10 500 Kč. Nicméně nikdy není stanoveno, z čeho by se vybraná varianta reformy financovala.

V práci byly uvedeny tři poradní orgány zabývající se přípravou penzijní reformy. Bezděkova komise se zabývala postupným navyšováním věku pro odchod do důchodu. Jak už jsme zmínili, není možné tento věk navyšovat do nekonečna. Takže řešení to bylo poněkud krátkozraké. Dále tato komise navrhla zaměstnanecké penzijní plány pro riziková zaměstnání v doplňkových důchodových systémech. Tento návrh mi přijde jako smysluplný, ale zavedla bych tyto penzijní

plány pro všechny kategorie zaměstnanců. Bezděková komise dále navrhovala zrušení vdoveckých důchodců, čímž by sice ušetřily prostředky ve státním rozpočtu, nicméně s tímto návrhem nesouhlasím. Návrh, se kterým se shodujeme, se týká snížení sazby pojistného. Bezděková komise navrhovala snížení z 28 % na 23 %. Toto snížení by bylo kompenzováno sjednocením sazby DPH na 19 %. Tuto variantu navrhovala i Národní ekonomická rada vlády, ale nikdy nedošlo k její realizaci. Občanům by byla dána volnost nakládání s finančními prostředky a možnost volby v sebezajištění na stáří. Zároveň byla promyšlena možnost konkrétní kompenzace tohoto snížení, což je určitě bonus. Dále se penzijní reformou zabývala Národní ekonomická rada vlády, jejíž hlavní prioritou byla udržitelnost veřejných financí. Dále navrhovala parametrické změny průběžně financovaného pilíře důchodového systému v podobě přechodu na indexaci. Navrhovala zrušení náhradních dob a opět prodloužení odchodu do důchodu. Z těchto závěrů mi přijde, že Národní ekonomická rada vlády nepřišla s žádnými převratnými změnami. Aktuálně se návrhy penzijní reformy zabývá Komise pro spravedlivé důchody. Tato komise představila tři již zmíněné varianty. Pro důchodce by byla nejpříjemnější varianta spravedlivá, ve které by došlo k největšímu navýšení průměrného důchodu oproti současné variantě. Nicméně by tato varianta měla ale nejvyšší dopad na navýšení čistých výdajů státního rozpočtu. Pro státní rozpočet by byla nejpřípustnější varianta úsporná, která by ale vedla k navýšení podílu seniorů v chudobě. Zároveň by i vzrostla nerovnost rozdílů mezi příjmy pracujících a příjmy důchodců. Nejlépe pro obě strany vychází varianta technická, která je přijatelná pro obě strany. Nicméně při jejím zavedení Komise pro spravedlivé důchody počítá s reformou daňového systému. Poslední zmíněná komise svými návrhy pokrývá reformní kroky v obou pilířích. Což je pozitivní změna oproti předchozím dvou poradním orgánům vlády. Dle mého názoru by bylo nejvýhodnější zvolit prostřední technickou variantu, která by přinesla změny v prvním (a navrhovaném nultém pilíři). Dále komise navrhla tři scénáře změn pro třetí pilíř, které již byly zmíněny v průběhu práce, které se týkají zvýšení efektivity, zvýšení výnosnosti úspor, posílení nabídky pro občany, regulace poplatků, zvýšení konkurence, změna státního příspěvku a vyšší motivace ke spoření. Komise v souvislosti se zvýšením motivace operuje s dvěma variantami. A to zajistit vyšší motivaci ke spoření bez dalších rozpočtových nákladů nebo i za cenu dalších rozpočtových nákladů. Komise zde navrhuje nahradit daňové zvýhodnění státním příspěvkem. Tato změna by dle komise měla více motivovat klienty i zaměstnavatele. Dle mého názoru to ale povede k demotivaci zaměstnavatelů a tento krok komise nevidím jako přínosný pro potencionální účastníky spoření.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zhodnotit současné možnosti finančního zajištění na stáří, a to v kombinaci veřejných a soukromých nástrojů a vymezit doporučení pro současný penzijní systém v České republice.

Práce obsahovala pět hlavních částí:

- část vymezující základní pojmy v oblasti stárnutí populace;
- část popisující penzijní modely;
- část zabývající se soukromými možnostmi zajištění na stáří;
- charakteristiku Českého penzijního systému
- a část zabývající se poradními orgány vlády, která obsahuje i doporučení pro současný stav penzijního systému České republiky.

Nejprve byly charakterizovány základní pojmy v oblasti stárnutí populace. Bylo zde objasněno věkové složení obyvatelstva, průměrný věk, snížený důchodový věk a výpočet dávky. Dále zde byly objasněny pojmy jako důchodový věk a starobní důchod, které jsou pro tuto práci klíčové.

Dále byly popsány jednotlivé penzijní modely – penzijní sociální modely, které se dělí na liberální, konzervativní, sociálně-demokratický a neoliberální. Následně jsme se věnovali základním typům penzijních plánů, základním typům konstrukce důchodového systému a základním možnostem financování systému důchodového zabezpečení.

Poté jsme se věnovali soukromým možnostem zajištění na stáří. Objasnili jsme si jednotlivé produkty jako investiční životní pojištění, doplňkové penzijní spoření, investování do podílových fondů, stavební spoření, spořicí účty a termínované vklady.

Následně jsme si objasnili penzijní systém v České republice. Byly popsány jednotlivé pilíře důchodového systému. Poté zde bylo vymezeno hospodaření systému důchodového pojištění. Pak zde byl popsán index stárnutí a valorizace důchodů. Dále jsme se věnovali změnám penzijního systému v průběhu několika let v ČR, Rakouskému penzijnímu systému, Německému penzijnímu systému. Pak jsme si porovnali penzijní systémy zmíněných zemí.

Přiblížili jsme si poradní orgány vlády a těmi jsou: Národní ekonomická rada vlády, Bezděkova komise a v současnosti Komise pro spravedlivé důchody. Poté jsme si rozebrali jednotlivé návrhy reforem základní architektury důchodového systému, které vycházejí z materiálů Komise

pro spravedlivé důchody. Závěrem jsme si vymezili doporučení pro současný penzijní systém České republiky.

Tato doporučení je třeba zacílit na oba pilíře. Nelze do nekonečna navyšovat věk pro odchod do důchodu v rámci prvního pilíře. Je třeba zvýšit informovanost potencialních důchodců. Jako jeden z reformních kroků, který je dle mého názoru ke zvážení, je snížení povinné sazby pojistného. Tento krok již navrhovala i Bezděková komise i s myšlenkou kompenzace financování. Tento návrh kompenzace se týkal sjednocení sazby DPH na 19 %. Toto snížení sazby by vedlo k podpoře sebezajištění důchodců. Zde by dle mého názoru bylo motivující podpořit přílepkující příjem důchodců a zároveň podpořit i zaměstnavatele, aby měli zájem zaměstnat tuto věkovou skupinu. Podpora by mohla být v podobě daňových úlev či příspěvků na mzdu důchodce. Dalším podporujícím krokem k sebezajištění by bylo zavedení povinného spoření pro občany od určité hranice mzdy. Jednou z variant tohoto povinného spoření by byla varianta, kde by byla možnost svobodné volby produktu, ve kterém si občan bude chtít spořit své finanční prostředky. Dvě porovnávané země mají zavedený i druhý pilíř. Pokud by mělo v naší zemi dojít k jeho znovu zavedení, tak by bylo potřeba zvážit jeho podmínky vystoupení, jelikož nemožnost vystoupit z našeho původního druhého pilíře odradila velké množství potencialních klientů. Dále by se účast v tomto pilíři podpořila i garancí zhodnocení u jedné investiční strategie.

Další reformní kroky by měly být uskutečněny i v oblasti soukromých produktů. Klienti by měli být více informováni o produktech. Zde je třeba i navýšit finanční gramotnost obyvatelstva, aby si lidé byli schopni sami spočítat, kolik peněz budou v důchodu potřebovat a kolik si musejí odkládat, aby takové částky dosáhli. U soukromých produktů, které jsou podporovány státem, je třeba zvážit výši státního příspěvku, aby si lidé nespořili jen z důvodu, aby obdrželi nejvyšší státní podporu. Jako možnost řešení by byla vazba státního příspěvku na % z hrubého příjmu. Další reformní kroky by měly být zacíleny i na vzdělanost poskytovatelů finančních služeb. K podpoře spoření občanů by pomohla i větší zainteresovanost zaměstnavatelů. Těmito zmíněnými kroky se aktuálně zabývá Komise pro spravedlivé důchody. Tento poradní orgán představil tři varianty reformy, přičemž je nutné se rozhodnout, která varianta bude nejpřípustnější jako pro občany, tak pro zatížení státního rozpočtu.

Celkově se dá říci, že několik posledních desetiletí prochází vyspělé země světa a většina zemí Evropské unie významnými demografickými změnami. Dochází ke stárnutí populace. Zlepšuje

se lékařská péče a prodlužuje se délka života. Zároveň se zlepšuje i pracovní prostředí. Průběžně financované důchodové systému jsou pod tlakem, což má vliv na stabilitu penzijního systému.

Pro občanskou společnost by penzijní systém měl představovat jeden z nejstabilnějších pilířů. Prostřednictvím penzijního systému lidé získávají finanční prostředky v penzi. Mladí by měli prostřednictvím toho systému získat povědomí o tom, jakým způsobem o ně bude postaráno a jaké množství peněz budou mít v důchodu. Pro získání důvěryhodnosti je potřeba dlouhodobá udržitelnost tohoto systému. Mladá generace již nevěří v tuto udržitelnost a při pomyšlení na stáří počítají s variantou, že žádné důchody nebudou anebo budou velmi nízké. Současný důchodový systém by vedl k výraznému snížení životní úrovně.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] II. pilíř – Důchodové spoření (ukončení). *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2019-08-01]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>
- [2] Aktuálně působící penzijní společnosti v ČR. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/penzijni-spolecnosti/2015/aktualne-pusobici-penzijni-spolecnosti-v-20344>
- [3] Architektura nového důchodového systému. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2020/01/Architektura-noveho-systemu.pdf>
- [4] Bezděková komise: vše podstatné o důchodové reformě. *Poradci-sobě* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://poradci-sobe.cz/stoji-za-precetni/bezdekovy-navrh-y-prehledne-jasne-a-vystizne/>
- [5] Co je doplňkové penzijní spoření. *Komerční banka, Penzijní společnost* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.kbps.cz/doplnekove-penzijni-sporeni1/co-je-doplnekove-penzijni-sporeni/>
- [6] Český důchodový systém, *MPSV.CZ* [online]. Copyright © [cit. 01.08.2019]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/11969/Analyza.pdf>
- [7] Důchodová kalkulačka. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/duchodova-kalkulacka>
- [8] Důchodový systém v Rakousku. *FINANCE.cz* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/329063-duchodovy-system-v-rakousku/>
- [9] Efektivita III. pilíře - 3 scénáře změn. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/wp-content/uploads/2019/07/T%C5%99et%C3%AD-pil%C3%AD%C5%99-n%C3%A1vrhy-zm%C4%9Bn-prezentace.p>
- [10] Holzmann, Robert a Edward PALMER, ed. *Pension reform: issues and prospects for non-financial defined contribution (NDC) schemes*. Washington: World Bank, c2006, s. 17. ISBN 0-8213-6038-8.

- [11] Hospodaření systému důchodového pojištění. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/penzijni-spolecnosti/2015/aktualne-pusobici-penzijni-spolecnosti-v-20344>
- [12] Hospodaření systému důchodového pojištění. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. [cit. 2019-09-02]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/hospodareni-systemu-duchodoveho-pojisten>
- [13] Investiční životní pojištění. Česká asociace pojišťoven [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <http://www.cap.cz/vse-o-pojisteni/pojisteni-osob/investicni-zp>
- [14] Jak vypadají penzijní systémy ve světě. *Ekonom* [online]. [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <http://www.ekonom.ihned.cz/c1-61717170-jak-vypadaji-penzijni-systemy-ve-svete-na-vyber-jsou-ctyri-cesty>
- [15] Krebs, Vojtěch a Jaroslava Durdisová. *Sociální politika*. Vyd. 2., přeprac. Praha: ASPI, 2002, ISBN 80-86395-33-2.
- [16] Mindestbeitrag und förderbeispiele der Riester-rente. *Riester-rente* [online]. [cit. 2020-04-29]. Dostupné z: <https://www.riester-rente.net/#foerderung>
- [17] Národní ekonomická rada vlády, Závěrečná zpráva, září 2009. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/zaverecna-zprava-NERV.pdf>
- [18] Národní ekonomická rada vlády. *Vláda České republiky* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/ekonomicka-rada/narodni-ekonomicka-rada-vlady-51371/>
- [19] Německo. *Europa.eu* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/germany_cs
- [20] Komise pro spravedlivé důchody. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/o-komisi/>
- [21] Pension system in Austria. *Pension Funds Online* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.pensionfundsonline.co.uk/content/country-profiles/austria/27>
- [22] Počet obyvatel Německa stoupá, kvůli migrantům. Poprvé překročil 83 milionů. *Echo24.cz* [online]. [cit. 2020-02-11]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SSD3D/pocet-obyvatel-nemecka-stoupa-kvuli-migrantum-poprve-prekrocil-83-milionu>
- [23] Předdůchod. *NN* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.nn.cz/poradna/penze/#/clanek/poradna/predduchod/o-predduchodu.html>

- [24] Přib, Jan. *Kdy do důchodu a za kolik*. 12., aktualiz. vyd. Praha. Grada 2011. ISBN 978-80-247-3616-7.
- [25] Rakouská populace roste a stárne. *CzechTrade* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.czechtrade.cz/sluzby/informacni-servis/aktuality/rakouska-populace-roste-a-starne>
- [26] Rakouské penze aneb Bez práce nejsou koláče. *Investujeme.cz* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/rakouske-penze-aneb-bez-prace-nej-sou-kolace>
- [27] Rakousko. *Europa.eu* [online]. [cit. 2020-02-10]. Dostupné z: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/austria_cs
- [28] Revenda, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. s. 125. ISBN 978-80-7261-240-6.
- [29] Senioři v Česku. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/6b004993a4>
- [30] Slaný, Antonín a Vojtěch Krebs. *Sociální ochrana a důchodový systém*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 49. ISBN 8021033908
- [31] Smetanková, D. Krček a T. Vlha. *Stručný přehled důchodových systémů v zemích EU: Rakousko*. Praha 1: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2018, (Srovnávací studie 2.108), s. 46. ISSN 2533-4131.
- [32] Smetanková, D. Krček a T. Vlha. *Stručný přehled důchodových systémů v zemích EU: Německo*. Praha 1: Kancelář Poslanecké sněmovny, 2018, (Srovnávací studie 2.108), s. 46. ISSN 2533-4131.
- [33] Souhrnné informace ke III. pilíři penzijního systému – Penzijní připojištění pro účastníky transformovaných fondů a doplňkové penzijní spoření. *Ministerstvo financí ČR* [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/soukrome-penzijni-systemy/iii-pilir-doplnekove-penzijni-sporeni-a-p/zakladni-informac>
- [34] Srovnání spořicíh účtů, kam vložit peníze? *Finance.cz* [online]. [cit. 2019-12-02]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/520070-srovnani-sporicich-uctu-fyzickych-osob/>
- [35] Starobní důchody. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2019-07-12]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/starobni- Duchod>
- [36] Starobní důchody. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2019-07-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/starobni- Duchody>
- [37] Statut Komise pro spravedlivé důchody. *Komise pro spravedlivé důchody* [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://duchodovakomise.cz/statut-a-jednaci-rad/>

- [38] Stavební spoření. ČSOB [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.csob.cz/portal/lide/sporeni/stavebni-sporeni>
- [39] Syrový, Petr. *Jak si spořit na důchod: zorientujte se v důchodové reformě*. Praha: Grada, 2012. Finance. s. 19. ISBN 978-80-247-4479-7.
- [40] Valorizaci 3,5 milionu důchodů od ledna 2020 provede ČSSZ automaticky. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. [cit. 2020-04-25]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/-/valorizaci-3-5-milionu-duchodu-od-ledna-2020-provede-cssz-automaticky>
- [41] Věková struktura populace se výrazně mění. *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2019-07-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vekova-struktura-populace-se-vyrazne-meni>
- [42] Vostatek, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice ekonomie, s. 2–3. ISBN 978-80-7400-571-8.
- [43] Výběr produktu. *Conseq* [online]. [cit. 2019-11-01]. Dostupné z: <https://www.conseq.cz/page.asp?page=131>
- [44] Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování, Česká republika. *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1106&langId=cs&intPageId=4478>
- [45] Zaměstnanost, sociální věci a začlenění, Německo. *Evropská komise* [online]. [cit. 2019-12-12]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1111&langId=en&intPageId=4554>
- [46] Zákon č. 155/1995 Sb. ze dne 30. června 1995, o důchodovém pojištění v platném znění.

1. PŘÍLOHY

Příloha A

Tabulka 16: Důchodový věk pojištěnců narozených v letech 1936–1971

Rok Narození	Důchodový věk činí u:					
	Mužů:	Žen s počtem vychovaných dětí:				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60 + 2 m	57	56	55	54	53
1937	60 + 4 m	57	56	55	54	53
1938	60 + 6 m	57	56	55	54	53
1939	60 + 8 m	57 + 4 m	56	55	54	53
1940	60 + 10 m	57 + 8 m	56 + 4 m	55	54	53
1941	61	58	56 + 8 m	55 + 4 m	54	53
1942	61 + 2 m	58 + 4 m	57	55 + 8 m	54 + 4 m	53
1943	61 + 4 m	58 + 8 m	57 + 4 m	56	54 + 8 m	53 + 4 m
1944	61 + 6 m	59	57 + 8 m	56 + 4 m	55	53 + 8 m
1945	61 + 8 m	59 + 4 m	58	56 + 8 m	55 + 4 m	54
1946	61 + 10 m	59 + 8 m	58 + 4 m	57	55 + 8 m	54 + 4 m
1947	62	60	58 + 8 m	57 + 4 m	56	54 + 8 m
1948	62 + 2 m	60 + 4 m	59	57 + 8 m	56 + 4 m	55
1949	62 + 4 m	60 + 8 m	59 + 4 m	58	56 + 8 m	55 + 4 m
1950	62 + 6 m	61	59 + 8 m	58 + 4 m	57	55 + 8 m
1951	62 + 8 m	61 + 4 m	60	58 + 8 m	57 + 4 m	56
1952	62 + 10 m	61 + 8 m	60 + 4 m	59	57 + 8 m	56 + 4 m
1953	63	62	60 + 8 m	59 + 4 m	58	56 + 8 m
1954	63 + 2 m	62 + 4 m	61	59 + 8 m	58 + 4 m	57
1955	63 + 4 m	62 + 8 m	61 + 4 m	60	58 + 8 m	57 + 4 m
1956	63 + 6 m	63	61 + 8 m	60 + 4 m	59	57 + 8 m
1957	63 + 8 m	63 + 4 m	62 + 2 m	60 + 8 m	59 + 4 m	58
1958	63 + 10 m	63 + 8 m	62 + 8 m	61 + 2 m	59 + 8 m	58 + 4 m
1959	64	64	63 + 2 m	61 + 8 m	60 + 2 m	58 + 8 m
1960	64 + 2 m	64 + 2 m	63 + 8 m	62 + 2 m	60 + 8 m	59 + 2 m
1961	64 + 4 m	64 + 4 m	64 + 2 m	62 + 8 m	61 + 2 m	59 + 8 m
1962	64 + 6 m	64 + 6 m	64 + 6 m	63 + 2 m	61 + 8 m	60 + 2 m
1963	64 + 8 m	64 + 8 m	64 + 8 m	63 + 8 m	62 + 2 m	60 + 8 m
1964	64 + 10 m	64 + 10 m	64 + 10 m	64 + 2 m	62 + 8 m	61 + 2 m
1965	65	65	65	64 + 8 m	63 + 2 m	61 + 8 m
1966	65	65	65	65	63 + 8 m	62 + 2 m
1967	65	65	65	65	64 + 2 m	62 + 8 m
1968	65	65	65	65	64 + 8 m	63 + 2 m
1969	65	65	65	65	65	63 + 8 m
1970	65	65	65	65	65	64 + 2 m
1971	65	65	65	65	65	64 + 8 m

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Důchodový věk pojištěnců narozených v období let 1936 až 1977, Příloha k zákonu č.155/1995 Sb. Kurzy CZ [online] Copyright © [cit. 12.07.2019]. Dostupné z: <http://www.zakony.kurzy.cz/155-1995-zakon-o-ducudodovem-pojisteni/priloha-1/>

Příloha B

Tabulka 17: Varianty reformy

	Spravedlivá	Technická	Úsporná	Současný systém
Popis	Předpokládá, že současně při zavedení nového důchodového systému začnou práce na přípravách změn daňového systému. Omezuje chudobu seniorů a zavádí ocenění péče jako uznání zásluhy.	Technicky překlápí stávající systém do nové architektury a do 5 let počítá s reformou daňového systému. Omezuje chudobu seniorů pouze částečně a pouze částečně také oceňuje péči. Není výhodná pro zaměstnance s dlouhými pracovními kariérami, kterými jsou zpravidla muži.	Předpokládá překlopení stávajícího systému do nové architektury a nepředpokládá, že by se změnil daňový systém. Dosahuje snížení nákladů celého důchodového systému za cenu nižších důchodů.	Současný systém důchodů, jak jej známe dnes.
Důstojné důchody				
Budu mít stejný důchod s jakým počítám teď? (platí pro 1. krok reformy)	Průměrný důchod ve všech 10 hlavních příjmových skupinách mužů i žen se zvýší.	Průměrný důchod ve všech 10 hlavních příjmových skupinách žen se zvýšil, u mužů jen ve 2 z 10	Pouze u 1 hlavních příjmové skupiny žen se průměrný důchod zvýší. U všech ostatních se snížil.	Současný systém.
Podíl seniorů v chudobě ke 2040	16 %	22 %	28 %	21 %
Základní důchod ve 2020/2070	10 500 Kč (30 % průměrné mzdy) 10 500 Kč (30 % průměrné mzdy)	10 500 Kč (30 % průměrné mzdy) 8 750 Kč (25 % průměrné mzdy)	7 740 Kč (22 % průměrné mzdy) 7 740 Kč (22 % průměrné mzdy)	4 260 Kč (12 % průměrné mzdy) 4 260 Kč (12 % průměrné mzdy)
Navýšení průměrného důchodu oproti současné variantě 2020/2040/2060	8 % / 15 % / 15 %	3 % / 5 % / 2 %	1 % / - 8 % / - 8 %	Současný stav
Rozdíl mezi příjmy pracujících a důchodců	Výrazně se sníží nerovnost	Nerovnost se sníží	Nerovnost vzroste	Současný stav
Spravedlivé ocenění péče				
Bonus na dítě	500 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
Ocenění péče o děti a závislé osoby vedle bonusu	100 % předchozího výdělku, před péčí nebo průměrné mzdy, co vychází lépe	100 % předchozího výdělku před péčí nebo průměrné mzdy, co vychází lépe	80 % předchozího výdělku před péčí nebo 80 % průměrné mzdy, co vychází lépe	Instituty vyloučených a náhradních dob
Vyplatí se pracovat ženám na částečný úvazek při péči?	ANO	ANO	ANO	NE
Ocenění práce				
Ocenění výše výdělku	Stejně jako doposud	Stejně jako doposud	Stejně jako doposud	Současný systém
Ocenění počtu let práce	Bonus za rok práce nad 41 odpracovaných let ve výši 240 Kč	Bez bonusu	Bez bonusu	Komplikovaný výpočet, který odpovídá bonusu 170 Kč
Příjmy a výdaje				
Navýšení čistých výdajů v prvním roce	0,2 % HDP	-0,1 % HDP	-0,2 % HDOP	Současný stav
Navýšení čistých výdajů v roce 2040	1,3 % HDP	0,3 % HDP	-0,8 % HDP	Současný systém

Zdroj: Vlastní zpracování dle: Důchodová komise zveřejnila tři varianty reformy. Mendelova univerzita v Brně [online]. [cit. 2020-04-06]. Dostupné z: <http://mendelu.cz/32159n-duchodova-komise-zverejnila-tri-varianty>